

61581

T.C.
Selçuk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı
Din Eğitimi Bilim Dalı

TELEVİZYONDA YAYINLANAN ŞİDDET, CİNSEL
VE DİNİ İÇERİKLİ FİLMLERİN,
VE ÇİZGİ FİLMLERİN
ÇOCUKLARIN DİNİ DUYGULARI ÜZERİNE ETKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Danışman:
Prof. Dr. Abdullah Özbek

Hazılayan:
Eftal Orhan

Konya - 1997

ÖNSÖZ

Televizyon, evlerimizin başköşesinde yer alırken, yaşamımızda da vazgeçilmez bir konuma yerleşti. Artık, televizyonsuz bir eve rastlamak hemen hemen imkansızken, birden fazla televizyona sahip evlerin sayısı azımsanmayacak kadar fazla. Hayatımızda pasif olarak, karşısında en çok zamanımızı geçirdiğimiz araç; televizyon. Yaşamımız içerisinde, yetişkinler için bile böylesine önemli bir yer tutan bu büyülu kutunun, çocuklar için neyi ifade ettiğini, çocukların televizyona bakışları, ondan nasıl etkilendikleri konusu ülkemizde yenilerde konuşulmaya, tartışılmaya başlandı. Oysa Amerika Birleşik Devletleri'nde bu konu daha 1970'li yıllarda tartışılmaya başlanmış..

Konunun hem böylesine önemli olması, hem de yeni tartışılmaya başlanması beni bu konuda böylesi bir çalışmayı yapmama yöneltti. Gündelik yaşamında televizyona böylesine ilgi gösteren çocukların bu araçla olan etkileşimini tespit etmek amacıyla bu çalışmayı yapmaya çalıştım. Bu nedenle, ilköğretim öğrencilerinden 15 kişi ile bir ön çalışma yaptım ve anket sorularını önce onlara yönelttim. Daha sonra Ankara Valiliğinden konu ile ilgili gerekli izinleri alarak ve Yüzüncü Yıl Ülkü Akın İlköğretim Okulundan ve Abidin Paşa 29 Ekim İlköğretim Okulu'ndan 300 öğrenci arasında 25 sorudan oluşan anket uyguladım.

Bu çalışmayı yapmam için öncelikle, beni teşvik eden ve yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Abdullah Özbek'e, değerli bilgilerinden faydalandığım, Çocuk Vakfı Başkanı ve çocuk edebiyatçısı Mustafa Ruhi Şirin'e, iletişimci yazar Sadık Yalsızuçarlar'a, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Edibe Sözen'e , senarist Ayşe Şasa'ya, Ankara'da saha çalışması yapmam için yardımcı olan Ankara Valiliği'ne, Çankaya Kaymakamlığı'na, Mamak Kaymakamlığı'na, Abidin Paşa İlköğretim Okulu ve Yüzüncü Yıl Ülkü Akın İlköğretim Okulu yönetici, öğretmen ve öğrencilerine, ve soruları hazırlamamada bana yardımcı olan öğrenci arkadaşlarım Zeynep Zabun, Esmâ Zabun ve Betül Sevinç'e, çalışmamın yazımı sırasında bana yardımcı olan Nevzat Budak'a ve Muttalip Tulgar'a en kalbi teşekkürlerimi arz ederim. Ayrıca bu vesile ile, S. Ü. İlahiyat Fak. Dekanı Prof. Dr. Mehmet Aydın'a teşekkür ederim...

Bu çalışmanın daha kapsamlı çalışmalar için bir adım olmasını temenni ederim...

İÇİNDEKİLER

I. Bölüm

Giriş	4
İlgili Araştırmalar	16
Problem	23

II. Bölüm

Yöntem	25
--------	----

III. Bölüm

BULGU VE YORUMLAR

1- TELEVİZYON VE ÇOCUK

A) Çocukların Günlük Televizyon Seyretme Süreleri	27
B) Çocuklar Akşam Saat Kaça Kadar Televizyon Seyrediyor?	28
C) Çocukların Televizyon Seyretme Amaçları	29
D) Televizyon Olmadığında Çocukların Duygu Durumu	31

2- TELEVİZYON ÇOCUK VE ŞİDDET

A) Çocukların Televizyondaki Şiddet İçerikli Yayınlarla Olan İlgisi	32
B) Çocuklar Şiddet Gösterisinde Bulunan Kahramanları Nasıl Değerlendiriyor?	34
C) Çocuklar Televizyonda Ne Tür Filmler Seyrediyor?	35
D) Televizyonda Çocukların Dikkatini Çeken Görüntüler	36
E) Çocuklar Televizyonda Ne Tür Programların Yayınlanmasını İstiyor?	37
F) Televizyon Yayınlarında Şiddet	38
G) Televizyondaki Şiddetin Çocuklar Üzerine Etkisi	39
H) Batı Televizyonlarında Şiddet	39
a) İngiltere	
b) Almanya	
c) Fransa	
d) ABD	

3-ÇİZGİ FİLMLER VE ÇOCUK

A) Çocukların Çizgi Filmlere Olan İlgisi	43
B) Çocuklar Hangi Çizgi Filmleri Seyrediyor?	43
C) Çocuklar Televizyonda Ne Tür Çocuk Programlarının Yayınlanmasını istiyor ?	44
D) Çocuklar Hangi Çizgi Kahramanları Seviyor?	46

4) CİNSEL İÇERİKLİ YAYINLAR VE ÇOCUK

A) Çocukların Cinsel İçerikli Yayınlarla Olan İlgisi	48
B) Çocuklar Ne Tür Cinsel İçerikli Yayınlar Seyrediyor?	48
C) Cinsel İçerikli Yayınların Çocuklar Üzerine Etkisi	49

5) TELEVİZYON ÇOCUK VE DİN	
A) Çocukta Dini Düşüncenin Uyanışı ve Gelişimi Nasıl Olmaktadır?	52
B) Çocukların Televizyondaki Dini Yayınlara Olan İlgisi	53
C) Çocuklar Hangi Dini Programları Seyrediyor?	54
D) Çocukların Yabancı Film İzleme Durumu	55
E) Çocuklar Televizyondaki Görüntüleri Dini Duygular Açısından Nasıl Değerlendiriyor?	56
F) Çocuklar Televizyonun Dini Öğretemeyeceğini Düşünüyor	57
G) Çocuklar Dini Yayınları Niçin Seyrediyor?	58
 IV. Bölüm	
Sonuç	60
Dipnotlar	63
 Ek I	
Anket Sorularına Cevapların İstatistiki Dağılımı	65
 Ek II	
Anket Soruları	92
 Kaynakça	98

Giriş

İletişimin insanlığın doğuşu ile başladığı bu gün tartışmasız bir olgudur. Bu olgunun, insanlığın varoluşu süresince de süreceği açıktır. İletişimi bireyler, kümeler, topluluklar, ülkeler arasında bilginin, düşüncenin tutum ve davranışların aktarılması süreci olarak tanımlayabiliriz. Bu tanıma göre ise, bireyin bilgi almak ya da vermek üzere yaptığı tüm faaliyetler iletişimin içerisine girmektedir. Bu bağlamda iletişimi yazılı, sözlü, sözlü olmayan tüm iletişim türlerini kapsayan bir olgu olarak almak gerekir. Bu durumda, ilkel insanların mağara duvarlarına çizdiği kuş resminden, Afrika'daki yerli kabilelerin tamtamları, mektup, telgraf, telefon, teleks, uydularla yapılan iletişim, fotoğraf, gazete, film, radyo, televizyon, teyp, video kaset gibi tüm iletişim yol ve yöntemleri ile dans, pantomim, simgesel giysiler gibi sözlü ve yazılı olmayan hareketler de tüm olarak iletişim süreç ve olgusunda yer almaktadır. Tarihsel gelişimi içerisinde, bu araçlardan yararlanma, kullanma, teknolojik gelişmeye bağlı olarak ve toplumların gelişmişlik düzeyleri ile yakından ilişkili olarak değişmiş; ilkel iletişim yöntemlerinin yerini giderek modern araç ve gereçler almıştır.

Kitle iletişimindeki işlevler ve bunun sonucu yapılan hizmetlerle ilgili olarak, özellikle radyo ve televizyonun toplumlarda yaygınlaşmaya başlamalarından beri pek çok düşünce ortaya atılmış, kuramlar, yaklaşımlar geliştirilmiştir.

Prof. Dr. Aysel Aziz, bu konudaki kuramları şu şekilde sınıflandırmaktadır:

Kitle iletişim araçlarının işlevleri ile ilgili ilk görüş Mills'in öncülüğünü yaptığı görüştür. Mills'e göre kitlesel iletişim araçları modern toplumların aynasıdır. Kitle iletişim araçları toplumdaki var olan değerleri aktarırlar, kültürü yansıtır. Bu görüşe bir bakıma "kültürün yansması görüşü" denilebilir. Daha sonraları Berelson, kitle iletişim araçlarının işlevlerini daha geniş bir çerçevede inceleyerek, bazı kitle iletişim araçlarının bazı koşullar altında, kimi insanlara, bazı etkilerinin olabileceği görüşünü getirmiştir. Katz'ın bu konudaki yaklaşımı ise, "uyarı-tepki-etki" yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre, kitle iletişim araçları ile yapılan iletişim dev bir sırınga ile bireylere verilmekte, bireyler savunmasız olarak verilen bu iletileri almaktadırlar. Ancak, yapılan araştırmalar bu yaklaşımın zayıf yanlarını ortaya çıkardığından, Lazarfeld ve daha sonra Lasswell'in toplumsal denetim yaklaşımları

önem kazanmıştır. Bu yaklaşıma göre, kitle iletişim araçları kamu görüşünü güçlendirme hizmeti görmektedir. Toplumsal kuralları, bu kurallardan varsa sapmaları da göstererek, toplumda güçlendirmektedirler. Lasswel kitle iletişimin etkisi ile ilgili bu görüşünü “çevrenin gözetimi”, “çevreye uyum” ile “geleneksel ve alışılmış örneklerin aktarılması” işlevleri ile açıklamıştır.

Kitle iletişim araçlarının toplumdaki işlevleri ile ilgili yaklaşımlardan sonuncusu ise, “kullanma ve doyum” yaklaşımıdır. Kitle iletişim araçlarının işlevleri ve etkisini ilk kez mikro düzeyde inceleyen bu yaklaşımda, bireyin kitle iletişimden yararlanması, ona açık olması ondan elde ettiği doyumla ilişkilidir. Bir başka deyişle kitle iletişim araçlarının içerikleri ile bireyin içgüdüsel ilgisinden doğan doyum arasında nesnel ilişkiler bulunmaktadır.

Kitle iletişimi ile ilgili bu işlevsel yaklaşımlar yanında, bu iletişimin yapıldığı araçların etkileri konusunda da farklı görüşler ortaya atılmıştır. Bu görüşlerden bir kısmı bu araçların etkilerini olumlu olarak, bir kısmı ise olumsuz nitелеmektedir. Olumsuz olarak söz edenlerin başında Wilbur Schramm gelmektedir. Schramm’a göre, özellikle radyo ve televizyonun toplumda kullanılmaya başlanmasından bu yana, bu araçlar yolu ile toplumlarda istenilen yönde etkili bir toplumsal değişim sağlanabilir, belirli koşullar altında, kitle iletişim araçlarının bireylerin yenileşmeden yana, yeni tutumlar kazanmalarına olanak sağlanabilir. Özellikle kalkınmakta olan ülkelerde bu yolla hızlı ve daha büyük etki yaratılabilir. Bu konuda ileri sürülen ikinci sav ise, o kitle iletişim araçları yolu ile “toplumun ufkunun gözetlendiği”dir. Birey bu yolla çevresini tanır, dünyayı algılar, bireyin küçük kümelerden çıkarak büyük kümelerde, topluma; toplumların ise geleneksel toplum olmaktan çıkıp, modern topluma geçmesini sağlar.

Kitle iletişim araçlarının toplumdaki etkisinin olumsuz ya da sınırlı olduğu ile ilgili görüşlere göre ise, bu araçlarla, gerek gelişmiş, gerekse gelişmekte olan ülkelerde, bireyi ve toplumu etkilemede birtakım sınırlılıklar vardır. Bunlar, toplumu tek başına değiştirici değil, toplumsal kurulu düzenin pekiştirilmesi ya da güçlendirilmesine yardımcı olabilirler. Bu görüşü savunan J. Klapper, I. Pool ve H. Hyman’a göre kitle iletişim araçları ile gelen iletiler, kişiyi başka bir kişi yapmaz. Bir

başka deyişle edilgen bir kişiyi etken duruma getiremez. Ancak, birey ilgili ise, istekli ise, bu yolla uyarılabilir ve harekete geçirilebilir. Birey, gelen iletilerden kendi ilgisini çeken şeyi algılar alır. Kitle iletişim araçlarının bu sınırlı etkileri yanında, bu konuda daha da olumsuz bir etkisi olduğu görüşü de yaygındır. O da bu araçlar yolu ile toplumun “uyutulduğu, uyuşturulduğu” görüşüdür. (Aziz, 1982. S. 3)

Çocuklar Neden Televizyon İzlerler?

Çeşitli yazarlara göre, çocuklar televizyonu şu nedenlerle izlemektedirler.

Televizyon, çocukları çeker, çünkü onlara “gerçeği keşfetme”, “bilinmedik alanlara sokma”, “dünyayı ve insanları daha iyi tanıma” olanakları vermektedir.

Maccoby, çocukların niçin televizyon izledikleri konusunda şunları söylemektedir.

Şayet program ilgi çekici olup, çocuk açısından bir tepki doğuruyorsa, özel bir gereksinime cevap vermekte, arzu edilen bilgileri saptamakta veya bazen genel bir gerginlik durumu yaratmaktadır. (Hızal, 1977, S. 172)

İletişim Sanatları Uzmanı Rogge de bu konuda şu görüşleri ileri sürmektedir:

Çocukların televizyon kullanma süresi ve biçimi, ailesinin yapısıyla çok yakından ilgilidir. Eğitim seviyesi düşük, iletişim araçlarını bilişsizce kullanan, aile içi iletişimin eksik olduğu, çocuk üzerinde aşırı baskı uygulayan ailelerde çocuklar daha fazla televizyon seyretmektedir.

Aile ortamındaki bu olumsuzluklar, çocukta duygusal açlıklar meydana getirmektedir. Bu durum da çocukla televizyon arasında bir bağ kurmasına sebep olur. Çünkü o televizyonda, gerçek dünyada bulamadıklarını, yayınlar aracılığıyla yapay olarak elde etme imkanına sahiptir. Yayınların önemi ve çekiciliği işte bu duygusal tatminden ileri gelmektedir. Televizyonu izleme biçimi, çocukların gündelik yaşamında eksikliğini hissettiği duygusallığı, yalnızlığı, ailesi tarafından kişisel katkısının istenmeyişinin meydana getirmiş olduğu dışlanmışlığı ortaya çıkaran bir göstergedir. (Rogge, 1989,s.42)

Televizyonun Çocuklar Üzerindeki Etkileri:

Televizyon izlemek, bir çocuk için ne ifade eder? Televizyon çocuğun düşünme yeteneğini, hayal gücünü, yaratma gücünü nasıl etkiler? Gerçek yaşam hakkında nasıl bilgi edinilebilir?

Genellikle, çocuklara asıl zarar verenin televizyonun kendisinin olduğunu bilmeyen ana babalar, programların yalnız içeriğini eleştirirler.

Çocukların, aile bireyleriyle ilişki kurmaya büyük gereksinimleri vardır. Televizyon onlara bu olanağı vermemektedir. Kendi kendilerini yönetebilmeleri için, bağımsız olabilmeyi öğrenmeleri gerekmektedir, oysa televizyon, onların bağımlılıklarını güçlendirmektedir.

Çocuklar, okuyup yazmak, düşüncelerini dile getirmek gibi yeteneklere sahip olmalıdırlar, oysa, televizyon izlerken yalnızca bir izleyicidirler. Kendilerinden bir şey katamazlar. Çocuklar yeteneklerini ve hatalarını tanımalıdırlar. Televizyon bütün zamanlarını aldığı için buna zaman bulamamaktadırlar.

Bugün ana babalar, çocukların konuşma yeteneklerinin televizyon ile daha çok geliştiğine inanmakta ve ekrandaki eğitici yayınların, çocuklara kendilerinden daha fazla bilgi verdiğini savunmaktadırlar. Yapılan araştırmalar, çocukların yayınları ilgiyle izlemelerine karşılık gördüklerinin çoğunu kavrayamadıklarını ortaya koymuştur.

Çocuklar, okurken mantıklarının desteğiyle, simgeleri seslere, sesleri de sözcüklere dönüştürür. Çocuk bu sözcükleri duyar, kendi görüşüne, yaşam deneylerine ve gereksinimlerine göre değerlendirir. Televizyonda ise, önüne geleni kabullenmek zorunda kalır. Bir çok okul çağı çocuğu, bugün eğer gözlerinin önünde bir sahne canlandırabilme yeteneğinden yoksunsa, nedeni aşırı televizyon izlemesidir. Bir başka gerçekte şudur. Televizyon izleyicisi, gördüklerini kendi dünyası içinde yorumlayacak zamanı bulamaz. Çünkü, sahneler, hızla ve aralıksız birbirini kovalar. Bu durum karşısında küçük izleyici, tamamen rejisörün düş aleminin tutsağı olur.

Gelişmiş ülkelerde hemen hemen 30 yıldan fazladır, çocuklar üzerinde kitle haberleşme araçlarının etkileri araştırılmaktadır. Tüm dünyada kitle haberleşme

araçlarının yaygınlığı ise, devamlı olarak artmaktadır. Çocuklarda gerçek kavramını geliştirme bakımından kitle haberleşme araçlarının önemli bir rol oynadığı yönünde ise artık kuşku kalmamıştır. Bunun yanında, kitle haberleşme araçlarını izleme bakımından gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde, çocuğun büyük zamanının bu araçlara ayrıldığı kesindir. (Maccoby, 1951, s.421)

Çocukların, kitle haberleşme araçlarının sundukları çeşitli içeriklerle duygularına yöneldiğini de belirlenmiş bulunmaktadır. (Emery, 1957, s.210) Ayrıca, kitle haberleşme araçları, çocuklara çeşitli olgular hakkında bilgi vermekte, çeşitli tutumların ve davranış biçimlerinin kazanılmasına yol açmaktadır. (Siegel, 1958, s.35) Yalnız, bütün bu sayılan çeşitli etkiler bir yana, daha bilinmeyen pek çok husus mevcuttur. Özellikle, kitle haberleşme araçlarının uzun dönemdeki etkilerinin toplumsallaşma açısından araştırılması gerekmektedir.

Toplum bilimciler çocuğu, toplumsallaşma süreci içinde, kişiliğini kazanan varlıklar olarak göstermektedirler. Bu, bir anlamda insanın biyolojik bir varlık olmaktan çıkıp, toplumsal bir varlık olması sürecidir. Bu süreci, çocuk aile içinde başlatmaktadır. Toplumsallaşmanın ilk ve önemli aşamalarından birisi ailedir. Daha sonra buna ikinci bir çevre olan eğitim süreci katılır. Bunlar çocuğu istenilen yönde toplumsallaştıran kurumlardır. Ayrıca buna, çocuğun arkadaş çevresini eklemek gerekir. Bütün bunların yanında, günümüzde artık çocuğun ilk günlerinden başlayarak, içinde bulunduğu yeni bir çevresi vardır. O da televizyondur. Bu yeni araç, toplumsallaşma sürecinde bir zamanlar en etkili çevre olan ailenin yerini almaktadır. (Tokgöz, 1977, S. 185)

Televizyon ve Uyumsuzluk

Televizyonun, çocuğun ruhsal sağlığına ve sosyal uyumuna olan etkisi de önemli bir konudur.

Televizyon çoğunlukla aile içinde iyi duygularla çevrili, kendi arkadaş gruplarıyla yeterli ilişkiler içinde bulunamayan, ruhsal düzensizliği olan çocukların sosyal uyumu ve ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkide bulunmaktadır. Ana babalar, çocuklarına, arkadaşlarıyla iyi ilişkide bulunmalarına yardım ederek, onların sevildiklerini ve ailede güvenlik içinde bulunduklarını hissettirerek televizyonun

olumsuz etkilerinden koruyabilirler. Buna karşılık bazı araştırmalar, belirli koşullarda, televizyonun ruhsal bir hastalığın başlamasında etkili olabileceğini göstermektedir. Televizyonun etkisi, programın içeriğine değil, ancak elverişli veya elverişsiz ortama da bağlı bulunmaktadır.

Psikiyatr, Dr. Lawrence Z. Freedman, genellikle dengeli bir ortamdan gelen çocukların, çoğunluğunun televizyonun görüntü dünyası ile, kişisel ve ailevi ilişkilerin gerçek tecrübelerini karıştırmadıklarına işaret etmekte ve şöyle demektedir.

Gençlerin çoğunluğu ekran üzerinde, görebilecekleri canlı taklitlerden daha yararlı ve daha çekici, bireysel ve doğrudan ilişkilerde bulunmaktadır.

Çocukların, aileleri, okulları ve arkadaşlarıyla ilişkilerinde elde ettikleri doygunluk, televizyon önündeki tepkilerinin yoğunluğu ve ruhsal önemi ile ilişkili olmaktadır. Zeki olmayan, problemlı çocuklar, televizyon dünyasına daha fazla dalmaktadırlar. Bu çocuklar, televizyonu aynı anda bir uyarıcı ve bir kaçma aracı olarak görmektedir.

Televizyon, çoğu zaman çocukları, evde tutmaktadır. Ama hep beraber televizyon izlemek, grup üyeleri arasındaki ilişkileri pekiştirmemektedir. Aile üyelerinden her biri, izlediği programa karşı çoğu zaman grup üyesi olarak değil, yalnız kişisel olarak tepkide bulunmaktadır. (Hızal, 1977, s. 72)

Televizyon yayınlarıyla ilgili olarak ana babalarla yapılan konuşmalarda, televizyonun çocukları büyüklerine karşı kıskırttığı sonucuna varılmıştır. 12 ay süreyle yapılan bu araştırmada, ana babalarla televizyon arasında bitmek bilmeyen bir anlaşmazlık görülmüştür.

Ana ve babalar, televizyonun kendilerine düşmanlık beslediği görüşünde birleşerek başlıca şikayetlerini şöyle dile getirmişlerdir

1. Televizyon, yetişkinlerin aile içindeki yerlerini sarsıyor.
2. Televizyon, çocukları tehlikeli boyutlara ulaşabilecek bir gururluğa itiyor.
3. Televizyon, çocukları açıkça ana babalarına karşı kıskırtıyor.

Ana babalar, televizyonu kendilerinin özgürlüklerini kısıtladığına inanmaktadır. Bazı televizyon yayınlarında ana babaların kusursuz insanlar gibi gösterilmelerini istememektedirler. Böyle olunca çocuklar, kendi ana babalarını bu kusursuz ana babalarla karşılaştırarak kendi ana babalarını olumsuz yönde eleştirmektedirler. Çünkü, çocuklar, yetişkinlerden daha kolay inandıkları için ekranda gösterilenin gerçeği yansıttığı kanısındadırlar.

Çocukların televizyonda gösterilen filmlerle, gerçek yaşam arasında bir uzaklık koyamamaları da önemli sorunlar doğurmaktadır..

Çocuklar, ekranda gördükleri tehlikeli sahneleri kendi yaşamlarında da uygulamaya kalkmaktadırlar.

Televizyonun, çocuklara sistemli olarak ana babaların değil, kendilerinin haklı olduğunu öğrettiği de iddia edilmektedir. Buna göre çocuklar, sık sık ana babalarına karşı kıskırtılmaktadır.

Çocuklar, televizyonun kendilerine sunduğu şekiller ve alışkanlıkları taklit etmektedirler. Bu konu da Macoby şunları söylemektedir:

"Çocukların tutum ve inançlarının, izledikleri televizyon programları tarafından şekillendiğini kanıtlayacak nedenler vardır. Çocuklar ekrandaki kişiliklerin gösterdiklerine benzer iç tepki ve heyecanları denemektedirler."

Çocuklar için televizyon, kendi tecrübelerini organize edecek, anlam kazandıracak elemanları aldıkları kaynaklardan biridir. Bundan başka çocuklar, gelecekteki öğrencilik, evlilik yaşamlarında, bir mesleki grubun üyesi olmada, televizyondan yararlanmaktadırlar.

Televizyondan önce arkadaş ve aile gruplarında öğrenilen bazı alışkanlık ve durumlar, artık, televizyon aracılığıyla öğrenilmektedir.

Televizyonun Çocukların Kavramları ve Değerleri Üzerine Etkileri

Televizyonun, çocukların bazı kavram ve değerleri üzerine etkileri de saptanmıştır. Bu konuda uzmanlara göre, çocuklar üzerine televizyonun psikolojik etkileri aşağıdaki hallerde en yüksek düzeye ulaşmaktadır. Bunlar;

1. Değerler dramatik bir biçim altında sunuldukları zaman,
2. Duygusal tepkiler ortaya koyarak değerler dramatik bir biçim altında sunuldukları zaman,
3. Değerler çocuğun ilgi ve yakın gereksinimleriyle bir bağa sahip oldukları zaman,
4. Çocuk gördüğünü eleştirmeksizin bir ifade aracına bağlanmaya yöneldiğinde,
5. Çocuk izleyicinin, dostları, ana babaları, veya yakın çevresi, daha onun kafasına, konusu, televizyon tarafından sunulan temsiller üzerine yöneltebilen bir değerler sistemi sokmadığında.

Buradan şu anlaşılmaktadır; Televizyonun çocuklar üzerine etkileri önceden bilinmektedir. Televizyon programlarının, saldırgan içeriğini, bazı saldırgan mizaçlı çocuklar denemeye kalkabilirler. Çocukların çoğu, televizyonda bir cinayet hikayesi izleyerek, silah elde saldırının nasıl yapıldığını öğrenebilirler.

Bazı çocuklar için televizyon, bir an için karmaşık problemleri yumuşatmaya ve unutmaya olanak veren hoş bir tecrübe, bazıları için ise, televizyon, karışıklık, belirsizlik kaynağıdır. Çünkü, bu çocuklar, televizyonun hayal dünyası ile gerçek dünya arasında açık bir ayırım yapamazlar. Bir program bütün çocuklar için aynı etkiyi bırakmaz. Her izlediği programda çocuk, bir veya birçok kişilere özdeşleşme kurabilir. Çocuk, özdeşleşme yaptığı zaman olay kahramanının bir fikir veya tavrını benimser. Bu kahramanı tehdit edenden korkar veya onun öfkesini paylaşır.

Ruhsal dengesi bozuk çocuklar için, televizyon çok zararlıdır. Zaten aşırı gelişmiş hayal güçleri, ekranda gördükleriyle daha da hareketlenir.

Televizyon dengesiz bir çocuğun gerçek dünya hakkındaki görüşlerini, sağlıklı bir çocuğa oranla daha çok sarsmaktadır.

Televizyon ve Suç İşleme Arasındaki ilişkiler:

Bugün televizyonda, polisiye, macera, vb. filmleri oldukça sık izlemekteyiz. Kaba kuvvetin çocuklar üzerine etkisi uzmanları uzun yıllar çelişkiye düşürmüştür.

Bütün uğraşlara karşın televizyondaki kaba kuvvet gösterileriyle çocukların işledikleri suçlar arasında bir bağlantı olup olmadığı araştırılmaktadır. Televizyon, düzenli ve aralıksız olarak izlendiği zaman, gerçekleri görmeyi engellediği gibi olaylara karşı duyarlılığı kaybetmeye yol açmaktadır.

Televizyonun dengesiz bir çocuğu, daha çok sarsması gerçeği televizyondaki kaba kuvvet gösterileriyle, çocukların işlediği suçlar arasında bağlantı kurulmasına neden olmaktadır. Çünkü, ağır suç işleyen çocukların normal olmadığı kesinlikle bilinmektedir. Bu çocukların yaşam öykülerinde, yoksulluk, ihmale uğrama, okulda başarısızlık, küçümsenme, aile sorunları ve aşırı televizyon düşkünlüğü görülmektedir.

Asıl sorun, çocukların ağır suçların nasıl işlendiğini televizyondan öğrenmeleri değildir. İzledikleri, onları, gerçek insanlara karşı televizyondaki hareketi göstermeye itmektedir. Elleriine geçirdikleri silahlarla kolayca adam öldürebildikleri gibi televizyonu kapatırcasına olayı da unutmaktadırlar.

Araştırmacıların çoğu, suçluluk ve canilik konusunda televizyon programlarının etken olduğu konusunda kuşku duymaktadırlar. Yukarıda da açıklandığı gibi televizyonun suçluluk payı olabilir, ama bu pay, ancak uyum yapamamış çocuk üzerinde geçerli olmaktadır. Örnek verecek olursak; televizyon saldırgan bir çocuğun hazırlıklarını sağlayarak bir suçluluk eyleminin başlamasını geliştirebilir, insanların problemlerini çözme aracı olarak şiddet hakkında yanlış bir fikir vererek suçluluğu teşvik edebilir. Fakat hiçbir zaman, kendi başına normal ve doğru bir şekilde uyum yapmış bir çocuğun suç işler olmasını sağlayamaz. Bu nokta, klinik gözlemlerin ve araştırmacıların ortaya çıkardığı bir sonuçtur.

Televizyon programlarında, şiddet sahnelerinden oluşmuş filmleri de sık sık görmekteyiz. Bu programların da çocuklar üzerine eğilerek çeşitli sonuçlara varmışlardır. Bu sonuçlardan birisi şudur: Televizyonun saldırgan çocuklara, televizyonda gördüklerinin benzeri bir kurban hesabına kendi saldırgan arzularını doyurma fikri verebildiğini kanıtlamaktadır. Televizyon şiddet sahnelerinin, genç izleyicilerin saldırganlığını dolaylı olarak azaltma da bir araç olmadıkları kanıtlanmış görülmektedir. Ancak, bu sahneler sonradan çocukların saldırganlığını arttırmaya

yöneltmekte ve onu açığa vurmaya isteklendirmektedir. Karakterleri dolayısıyla saldırgan çocuklar, şiddet programları tarafından özellikle çekilmektedirler.

Bugün televizyon, çocuklar üzerinde saldırganlık duygularını hafifletmek yerine bu duyguyu sürdürüyorsa, onları, saldırganlık girişimleri yapmak için yumruklarını, silahlarını, kullanmaya teşvik ediyorsa, fırsat verildiği zaman öfkenin etkisi altındaki bir çocuk bu yöntemlerden birini kullanacaktır.

Riley'in bir araştırmasına göre, çocukların kendi arkadaş gruplarıyla olan ilişkileri, onların bir şiddet programı önündeki tepkilerinin belirlenmesine yardım etmektedir. Çoğu zaman kendi yaşındaki arkadaşlarıyla ilişkileri sırasında şiddet havası ve kışkırtma içinde bulunan çocuklar, gerçek ve hayali olanı karıştırmakta ve arkadaşlarının yanında prestij kazanmak için, televizyon izleyerek öğrendikleri şiddet yöntemlerini kullanmaktadırlar.

Televizyonda izlenen şiddet sahnelerinin, çocuklar üzerindeki etkileri, geniş ölçüde bu çocukların aile üyeleriyle ilişkilerine bağlı bulunmaktadır. Genel olarak bu konuda kanıtların çoğu, şu sonucu doğrulamaktadır. Berkowitz'e göre, "Yayın araçları yoluyla büyük kitlelere sunulan eğlencelerin içerdiği kuvvetli şiddet dozu" ne caniliği ne de suçluluğun belirleyici bir nedeni olmasa da belirli koşullarda, şu veya bu izleyicinin daha sonraları kendini saldırgan eylemlere verme olanağını arttırmaktadır. (Hızal, 1977, S. 184)

Bu konuda Amerika'da 1981 yılında ABD Sağlık Servinin L. Eron ve L. Rowel Huesman'a yaptırdığı araştırma şu sonuçları ortaya koyuyor: Bu iki bilimadamı Michigon Üniversitesinde psikoloji profesörü olarak görev yapmaktadırlar.

1981 yılında televizyondaki şiddetin çocuklar üzerine etkisi konusunda 400 kişi üzerinde bir inceleme yapıldı. 8 yaşındayken aşırı derecede saldırganlık gösteren çocukların 30 yaşındayken de içkili araba kullanmaktan, şiddet içeren suçlar işlemekten, başkalarına karşı küfürbazlıktan tutuklanan erkekler olduğu belirlendi. Bunların aynı zamanda çocuklarının da saldırgan oldukları belirlendi.

Bunun üzerine, 600 kişinin suç kayıtları yeniden incelendi. TV'de daha fazla şiddet filmleri izledikleri, şiddet suçları yüzünden daha fazla tutuklandıkları, alkol

aldıklarında daha fazla kavgacı oldukları belirtildi. Başka bir deyişle 30 yaşındaki davranışların 8 yaşındaki davranışlardan kaynaklandığı sonucuna varıldı. Huesman'a göre bu çocuklar, izledikleri filmlerden şiddet eylemlerinde nasıl davranmak gerektiğini öğreniyorlar. Bir çocuk, kahraman polisin nasıl sağ sol vurduğunu 'Dirty Harry' filmini izleyince elinde olmayarak bunun etkisinde kalır TV'de izlenen şiddet içerikli her program bir ölçüde çocukların tavırlarını da etkiliyor. Araştırmamız bunu gösteriyor. TV'de izlenen şiddet içerikli programlar izleyicilerin davranışları şöyle dursun inançlarını bile etkiliyor.

Bilimsel araştırmalar, uzun dönemde TV'deki şiddetin çocukların daha saldırgan davranışlara yönelmesine sebep olduğunu kanıtlıyordu. 8 yaşındayken izlenilen şiddet filmlerinin etkisi hemen farkedilmez. Araştırmacıların fikrine göre, TV'de seyredilen şiddet çocuklar için aynen sigara ve içki kadar tehlikelidir. (The Edicional Digest, aralık 1994)

Televizyonun Çocukların Zevk Duyguları Üzerine Etkileri:

Televizyonun, çocukların zevkini bozup bozmayacağı konusunda bir çok eleştiriler yapılmıştır. Çünkü, çocuklar televizyon izlerken özellikle kültürel değer taşımayan programlar için daha çok zaman ayırmaktadırlar.

Çocuklar, önceleri, çok küçük yaşlarda daha çok kendileri için hazırlanmış olan kuklalar, masallar, çocuk şarkıları gibi programları daha çok izlemektedirler. Yaşları ilerledikçe, yetişkinler için hazırlanmış olan programlara yönelmektedirler. Okulların ilk yıllarından başlayarak yetişkin programlarını izlemektedirler. Bu programlar, daha çok, şiddet, macera, cinayet, polisiye filmler olmaktadır.

İletişimci Neil Postman, çocukların televizyondaki her mesajı alabildiklerini, hatta yetişkinler için gösterilen film ve programları izleyebildiklerine dikkat çekmektedir.

Televizyon, her mesajı herkese veren bir araçtır. Ekran karşısına geçen her insan mesaj alma açısından eşittir. Yani ekran karşısında 7 yaşındaki çocuk ile 70 yaşındaki ihtiyar eşittir. Postman, bu durumdan hareketle, çocuklarla yetişkin cinselliğinin arasındaki farkın yok olduğunu, çocukların yetişkinler gibi giyinip, çocuk şarkıları yerine yetişkinlere hitap eden şarkılar söylediğini ve böylelikle

minyatür yetişkinler ortaya çıktığını vurgulamaktadır. (Postman,1994, s.173)

Çocukların zevklerinin net olarak belirlenmesi, ancak on-oniki yaşlarında olmaktadır.

Çocuklar, içeriğini sevdiği programa benzer başka bir programın yazılarını ve filmlerini de beğenmektedirler. Zevkler, yaşa, cinsiyete, zekaya, aile zevklerine göre şekillenmektedir.

Bu konuda yapılan araştırmalarda, çocukların “sevdiklerini mi izledikleri; yoksa, izlediklerini mi sevdikleri” düşünüldüğünde, Himmelweit ve yardımcıları, bu konuda şu sonuca varmışlardır. İngiltere’de yalnız bir kanal varken ve çocuklar, programı izlemek veya izlememek konusunda tercih yapma olanağına sahipken, çoğu zaman sevmedikleri bir programı dahi izlemeyi tercih etmişlerdir. Bu durumda, çocukların zevkleri genişlemiştir. Fakat daha sonra aynı anda iki program arasında tercih sahip olduklarında, ilgi çekici bildikleri programı izlemekte ve sonuç olarak zevkleri sınırlanmaktadır.

Bu alanda Verlag da “Çocukların gizli eğiticisi olan televizyon kadar sevilen, tartışılan yada reddolunan başka bir kitle haberleşme aracı yoktur. Çocuklar bu araçlarda olayları ekran üzerinde seyrettikleri için “pasiflik’ten” söz edebilir. Ama bu arada unutulmaktadır ki, çocuklar pasif televizyon tüketiminden aktif sonuçlar çıkarmaktadırlar: televizyon ekranında gördüklerini çok kez taklit etmekte, olup bitenleri kendilerine göre değerlendirmektedirler (Verlag, 1979, s. 89).

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1) Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Dünyanın birçok ülkesinde ve ülkemizde kitle iletişim araçları ile ilgili izleyici araştırmaları yapılmaktadır.

Dünyada başlangıç yılları 1950'lere dayanan çocuklara yönelik araştırmaların bir kısmı televizyonun çocuk üzerindeki etkileri, bir kısmı ise olumsuz etkilerini ele almıştır.

1950-1951 yıllarında televizyonun çocuk üzerindeki etkisini ölçmek amacıyla televizyon ve çocuklar üzerine ilk araştırma Boston'da gerçekleştirilmiştir.

Örnekleme yöntemi ile alınan 622 okul çocuğu her türlü koşulları birbirine benzer, televizyon izleyen ve izlemeyen iki gruptan oluşturulmuştur. Uygulanan görüşme sonucundaki bulgular, televizyonun, çocukların gerek aile içerisinde ve gerekse ev dışındaki diğer çalışmalarını büyük ölçüde azalttığını ortaya koymuştur (Aziz, 1977, s.271).

1953 yılında Boston'da 5-6 yaş çocukları üzerindeki etkisini ölçen bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda çocukların ailelerinin sosyo-ekonomik durumunun ve yaşantılarının düzenli ya da düzensiz oluşunun televizyon izlemelerinde önemli bir etken olduğu ortaya çıkmıştır. Üst ve orta gelir düzeyindeki ailelerin çocukları mutsuz ise bu durumlarını televizyon izlemekle unutmaya çalışmaktadır. Gelir düzeyi düşük olanlarda ise mutlu ya da mutsuzluk etmeni televizyon izlemede rol oynamamakta, bu defa da anne ya da babasının televizyon izleyip izlememesi çocuğun izlemesini etkilemektedir.

1955 yılında İngiltere'de 8-15 yaş döneminde 1500 çocuğu içeren bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda çocukların kendilerine yönelik hazırlanan programlardan ziyade, yetişkinlere göre hazırlanan programlara ilgi gösterdikleri ve televizyonun büyük oranda radyo dinlemeyi azalttığı saptanmıştır (Aziz, Ön. Ver., s.282).

1955-1956 yılları arasında Himmerweit ve Oppenheim örneklem yöntemi ile seçtiği 13-14 yaşlarında 946, 10-11 yaşlarında 908 çocuk üzerinde görüşme yöntemiyle televizyonun çocuklar üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Sonuç olarak; 13-14 yaş çocuklarında televizyon izlemenin okumayı azalttığı, 10-11 yaş çocuklarında televizyon

izlemenin okumayı etkilemediği görülmüştür. Yalnızca her iki yaş grubun da eşit şekilde komik kitapların ve dergilerin okunmasında düşme olduğu belirtilmiştir.

Japonya'da çocuklara yönelik araştırmalar 1957 yılından itibaren yapılmaktadır. 1958-1959 yıllarında 3. ve 5. sınıf öğrencilerine televizyon kentlerine gelmeden önce günlük tutturulmuş ve iki yıl sonra televizyon geldiğinde aynı grup çocuklar televizyon izleyen ve izlemeyenler olarak iki gruba ayrılmış ve bu defa gruptan ayrı ayrı günlük tutmaları istenmiştir. Bulgularda:

Özellikle 5. sınıf çocukların geç yattıkları, ev ödevlerine daha az zaman ayırdıkları ve diğer toplumsal katılımlar ile okuma, sinemaya gitme gibi kitlesel haberleşme araçlarına gösterdikleri ilgilerde azalma olduğu saptanmıştır. Cinsiyet farklılığı ele alındığında, televizyon izleyen ve izlemeyen kız çocuklarındaki değişikliklerin erkek çocuklarına göre daha az olduğu görülmüştür (Aziz, Ön. Ver., s.284).

1958-1960 yılları arasında ABD ile Kanada'da 5991 okul çocuğu ve 1958 anne ve babası, ayrıca okul öğretmenleri ile görüşme yöntemi kullanılarak geniş çaplı bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın sonucunda; televizyonun çocuklarını boş zamanlarını organize ettiği, kelime hazinelerinin genişlemesine yardımcı olduğu, çocukları fiziksel, davranışsal, duygusal açıdan etkilediği ortaya çıkmıştır (Aziz, Ön. Ver., s.273).

1960 yılında Paris ve civarında 300 çocuk anne ve babası üzerinde televizyondaki şiddet içerikli yayınların etkisini ölçmeye çalışma amacıyla yapılan araştırmada sonuç olarak zararlı etkisi olduğu görülmüştür. Bu zararlı etkiyi önlemek amacıyla ailelerin 1/5'i bu yayınların olduğu zaman televizyonu kapattıklarını, 2/3'ü çocuklarını başka yere gönderdiklerini, bir kısmı da izlemelerini engellemediklerini belirtmişlerdir (Aziz, Ön. Ver., s.285).

1961 yılında yaptıkları araştırma sonucunda Shramm, Lyle ve Parker, "çocukların %14'ünün 2 yaşından, 1/3'ünün 3, 2/3'ünün 4, %90'ının 6 yaşından itibaren televizyondan yararlandıklarını, izlediklerini bulmuşlardır (Tokgöz, 1982, s.40).

Kuzey Amerika'da yapılan araştırmalarda gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarının daha çok resimli kitle iletişim araçlarını tercih ettikleri, orta ve yüksek gelir düzeyine sahip olan ailelerin çocuklarının ise daha çok yazılı basını izledikleri saptanmıştır. Schram ve arkadaşlarının yapmış olduğu araştırmalar sonucunda gelir ve

eğitim düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarında resimli roman okuma alışkanlığının daha fazla olduğunu ortaya koymuşlardır. (Tokgöz, 1977-1978, s.189).

A.B.D.'de Michigan Üniversitesinde yapılan bir araştırmada ise, siyah ırka mensup çocukların, sosyo-ekonomik değişkenlere bağımlı olmaksızın, daha çok televizyon ve film izledikleri, beyaz ırka mensup çocukların ise gazete okudukları ortaya çıkarılmıştır. Gerek Stanford grubu gerekse Michigan grubu araştırmacıları, araştırmalarında televizyon izlemenin ırk ayırımına bağımlı olmaksızın fazla olduğunu bulmuşlardır (Tokgöz, Ön. Ver., s.189).

A.B.D. ve Kanada'da Schram-Lyle-Parker 3-6 yaş gruptaki çocuklar, anne-babaları ve öğretmenleri üzerinde bir araştırma gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada televizyon izlemenin çocukları değişik yaş ve koşullarda farklı etkilediği ve bu etkilemenin ruhsal durum ve davranışlarına yansdıkları ortaya konmuştur (Aziz, 1973., s.309).

A.B.D.'de James Halloran televizyonun çocuk ve gençlik üzerine etkilerini inceleyen araştırmalar yapmıştır.

Halloran'a göre, televizyon çocuğun değerleri üzerinde etki yapmakta, diğer kitle haberleşme araçlarına karşı ilgiyi azaltmaktadır. Şiddet kapsamlı yayınlar ise, çocuğun karakterine, yapısına bağlı olarak etkide bulunmaktadır. Eğer çocuk, ruhsal bakımdan dengesiz, huzursuz bir karakterde ise şiddet yayınları ile bu özellik daha da artmaktadır (Aziz, 1973., s.309).

Feshbach (1971), yaptığı bir dizi deney ile, çocukların televizyon içeriklerindeki saldırgan davranışlarını gerçek bulduklarını göstermiştir. Greenberg 1974'te İngiltere'deki 9, 12, 15 yaşlarındaki öğrencilerin televizyon gerçekliğinin algılamalarının saldırgan tutumlar ile ve izlenen şiddet gösterileri ile anlamlı bir şekilde ilişkili olduğunu bulmuştur (Yaşın, 1983., s.11).

Donohue (1977), McLeod ve arkadaşları (1971), Lyle ve Hoffman (1971, Greenberg (1974) televizyonun çocuklar tarafından algılanan gerçekliğinin ölçümünü içeren araştırmalar yapmışlardır. (Yaşın, Ön. Ver., s.10)

Jan Uwe Rogge, 1989 yılında tamamladığı araştırmasında bir grup çocuğun ailesi, öğretmenleri ve kendileriyle görüşerek ve gözleminde bulunarak bir araştırma yapmıştır.

Araştırma sonucunda Rogge, televizyondaki çoğu görüntünün çocuk için zararlı olduğu düşüncesine ulaşmıştır.

Neil Postman da 1995 yılında yaptığı çalışmasında çocukların televizyonda yetişkinler için de yayınlanan film ve programları izlediklerini, bu durumun çocukluk ve yetişkinlik yaşının küçülmesine, çocukların büyüklere özenerek onlar gibi giyinip, onlar gibi yetişkinlere hitap eden şarkılar söylemelerine, cinsellik yaşının küçülmesine ve minyatür yetişkinlerin ortaya çıkmasına sebep olduğunu belirtmektedir.

2) Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde çocuklara yönelik yapılan araştırmaların oranı yetişkinlere yönelik yapılanlardan daha az ve kısa bir geçmişe sahiptir.

Televizyon ve çocuk üzerine yapılan araştırmalar çocuğun toplumsallaşmasında oynadığı rol, çocuk suçluluğu, çocuğu olumsuz yönde etkileme ve genelde etkilemesi yönünü ele almışlardır.

1973-74 yılında Nesrin Baysan “Çocukların Hayatında Televizyon Konulu Bir Anket Uygulaması” konulu lisans tezi araştırmasını Ankara’da Yenimahalle Gazi Osman Paşa İlkokulu 1, 2, 3, 4. sınıfta toplam 120 öğrenciye uygulamıştır. Bu araştırma televizyonun çocukların davranışlarına ne gibi katkıda bulunduğunu ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın sonucunda televizyonun radyo dinlemeyi, sinemaya gitmeyi azalttığı, okumada önemli bir değişikliğe yol açmadığı, boş zamanlarını değerlendirmede çeşitliliğe yol açtığı, oyuna ayırdıkları zamanı azalttığı görülmüştür.

Aynı yıl Yusuf Orhan ve Hüseyin Kılıç yukarıda adı geçen araştırmayı tamamlayıcı nitelikte, “Çocukların Hayatında Televizyon” konulu lisans tezi araştırmasını aynı okulun 120 öğrencisi üzerinde uygulamıştır ve aynı sonuçları bulmuşlardır.

Aysel Aziz, “Görsel İşitsel Haberleşme Araçlarının Çocuk ve Gençliğe Etkisi”ni içeren çalışmalarını 1973 yılında yapmıştır. Araştırma, televizyon ve sinemanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkisini incelemektedir. Bu alanda yapılmış çeşitli araştırmaları ele almaktadır.

İnci Gürel 1975-76 yılları arasında İstanbul’un Nişantaşı, Beşiktaş, Gültepe bölgelerindeki ilkokul 4. ve 5. sınıfta okuyan 1000 çocuk üzerinde “Televizyonun İlkokul

Çağındaki Çocuklar Üstündeki Etkileri” konulu araştırmayı yapmıştır. Araştırmanın sonucunda çocuklar yetişkinlere yönelik programlara daha fazla ilgi gösterdikleri, dolayısıyla bu durumun boş zaman faaliyetlerini engellediği saptanmıştır. Bu nedenden ötürü çocuklara yönelik hazırlanacak programların titizlikle seçilmesi, hazırlanması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Oya Tokgöz 1977 yılında yaptığı “Türkiye’de Kitle Haberleşme Araçları ve Çocuklar” konulu incelemesinde kitle haberleşme araçlarının çocuğun toplumsallaşmasındaki rolü ve kitle haberleşme araçları ile çocuklara sunulanları ele almıştır (Tokgöz, 1977-78).

Tokgöz 1978 yılında Ankara’nın Çankaya ilçesinde televizyon reklamlarının çocuklar üzerindeki etkisini ortaya koymak amacıyla “Televizyon Reklamları ve Çocuklar” adlı bir alan araştırması yapmıştır (Tokgöz, 1979). Bu araştırma sonucunda reklamların çocuğun toplamsallaşmasına yeni bir boyut olarak girdiği saptanmıştır. Bu boyut reklamlarda verilen bilgilerin çocuğu tüketime yöneltmesi ve toplumsallaşmasını bu açıdan yönlendirmektedir.

1979 yılında TRT Çocuk Yayınları Semineri düzenlemiştir. Seminerde çocuğun zihinsel, fiziksel ve ruhsal özellikleri, radyo-televizyon yayınlarının çocuklar üzerindeki etkilerini inceleyen çeşitli bildiriler sunulmuştur. Daha sonra bu bilgiler “TRT Çocuk Yayınları Semineri” adı altında kitap halinde getirilmiştir. Ayrıca bu yılda TRT Yayıncılık ve Haberleşme Dergisinin Nisan 1979, 49. sayısında “Radyo ve Televizyonun Çocuk Eğitiminde Kullanılması”, Şadan Gökova tarafından, daha sonra 1982 yılında “Radyo ve Televizyonla Eğitim” Avni Küpeli tarafından çocuk ve televizyon olgusunu inceleyen yazılar yer almıştır.

Cahide M. Değeri Ankara’da 1979 yılında “Televizyonun ilkökul Öğrencileri Üzerine Etkileri”ni inceleyen yüksek lisans tezi araştırmasını yapmıştır. Araştırma sosyo-ekonomik durumlarına göre televizyonun çocuklar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri incelenmiştir. Üst sosyo-ekonomik düzeyi temsil edici olarak Ergenekon İlkokulu, alt sosyo-ekonomik düzeyi temsil edici olarak Mamak İlkokulu alınmıştır. 10-12 yaş grubundaki ilkökul son sınıf öğrencilerinin hepsinin televizyon izledikleri, ayrıca alt sosyo-ekonomik düzeydekilerin izlemeye daha fazla zaman ayırdıkları, bu nedenle televizyonun olumsuz etkilerine daha fazla açık olacakları sonucuna varılmıştır.

Türkan Karamağaralı “Okul Öncesi Çağındaki Çocukların Televizyon Programlarına Karşı Tepkileri” adlı yüksek lisans tezi araştırmasını 1981 yılında okul öncesi çocuklar üzerine anne ve babalarından bilgi almak suretiyle yapmıştır. Araştırmanın sonucunda okul öncesi çağındaki çocuğun yaşının artmasıyla televizyona olan ilgisinin arttığı, ayrıca okul öncesi çağındaki çocukların çizgi filmlere ve çocuklara yönelik dizilere karşı çok ilgi duydukları, çocukların eğitime dil gelişimi ve müzik yönünden katkı sağladığı, reklamların çocukları tüketime teşvik etmeleri nedeniyle zararlı olduğu, çocukların televizyonu izlemedeki amaçlarının yalnızca eğlenme değil eğitim amacı da taşıdığı ortaya çıkmıştır.

Handan Tunç Ankara’da 1982’de “Televizyonda Yayınlanan Çizgi Filmlerin 13-15 Yaş Arası Çocuklar Üzerine Etkisi” konulu seminer araştırmasında Ankara İlinde sosyo-ekonomik durumu düşük bir bölgedeki Ortaokulun 13-14-15 yaşlarındaki 60 öğrencisine anket uygulanmıştır. Sonuç olarak çizgi filmlerin yalnızca eğlendirici açıdan etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Zehra Yaşın Mart 1983’te “Televizyon ve Çocuklar” üzerine hazırladığı seminer araştırmasında Televizyon çocukların yaşamındaki yerini incelemiştir. İncelediği çeşitli araştırmaların ışığında “televizyonun özellikle çocukların ve ergenlerin üzerinde yoğun bir etkisi olduğu” sonucuna varmıştır. Televizyondaki şiddet filmlerinin çocukları etkilediği, bu nedenle çocuklara yönelik programların hazırlanmasında dikkat edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Canan Tarhan – Nalan Ünver 1981 yılında Ankara’da 8-11 yaş grubunda 160 çocuk üzerinde “Televizyon Reklamlarının Çocuklar Üzerine Etkisi” konulu lisans tezi araştırması gerçekleştirmişlerdir. Araştırmada cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzeyi temsil edici olarak Altındağ Milli Müdafaa İlkokulu, üst sosyo-ekonomik düzeyi TED Ankara Koleji İlkokul kısmı alınmıştır. Sonuç olarak sosyo-ekonomik düzeyi düşük 8-9 yaş grubunda kız çocukların erkeklere oranla televizyon reklamlarından daha fazla etkilendikleri görülmüştür.

Ertuğrul Gökdelek Mart 1983’te “Flamingo Yolu Dizisinin bir grup ilkokul öğrencisine etkisinin sosyal psikolojik yönden araştırılması” konulu seminer ödevinde ele almıştır. Araştırmada Ankara İli sınırları içerisinde üst ve alt sosyo-ekonomik düzeyi temsil eden ilkokullardan birer tane ve bu okulların 5. sınıflarından birer sınıftan 25 kız ve

25 erkek “random yöntemi” ile seçilmiştir. Araştırmanın sonucunda alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin, üst sosyo-ekonomik düzeydekilere oranla bu diziyi daha fazla izlediği ortaya çıkmıştır. Cinsiyetler arasında diziden etkilenmede önemli bir farklılık ortaya çıkmamıştır.

Televizyon ve çocuk üzerine yapılan araştırmaların bir kısmı çocuğun toplumsallaşmasında oynadığı rol açısından, konuyu olumsuz ya da olumlu etkileri açısından ele almışlardır. Sonuçta televizyonun çocukları duygusal açıdan etkilediği, çeşitli konularda bilgi verdiği, geniş alanda tutum ve davranış biçimleri kazanmasında yardımcı olduğu ortaya çıkmıştır (Tokgöz, 1979, s.96).

1995 yılında Doç. Dr. Nurdoğan Rigel Haber çocuk ve Şiddet konulu bir alan araştırması yapmış, televizyondaki şiddetin çocuklardaki şiddeti körüklediği sonucuna varmıştır.

Aile Araştırma kurumu da 1995 yılında bu konuda geniş bir alan araştırması ve televizyon programlarının analizini yapmıştır. Toplumumuzun % 98'nin televizyon izlediğini, televizyon kanallarında da en çok şiddet içerikli programların ve filmlerin yayınlandığını bu konuda ülkemizin Avrupa'da ilk sıralarda yer aldığını belirtmektedir.

PROBLEM

Kaynaklar bölümünden de anlaşılacağı gibi, televizyonun çocuğun kişiliği, inançları ve değerleri üzerinde çok yönlü etkisi olduğu kabul edilecektir. Televizyon programlarından, çizgi filmler, şiddet ve cinsel içerikli yayınlar, dini konulu yayınlar hedef kitle olarak uygun olmayan yaş gruplarındaki çocuklar üzerinde olumsuz yönde etkilemektedir.

PROBLEM CÜMLESİ

Acaba 8-12 yaş grubu çocukların televizyonda yayınlanan şiddet ve cinsel içerikli yayınları, dini temalı yayınları ve çizgi filmleri izlemeleri izleme oranları ile dini duyguları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Bu probleme çözüm aramak amacıyla aşağıdaki alt problemler oluşturulmuştur.

1. Çocuklar günlük olarak ne kadar televizyon seyrediyor?
2. Çocuklar hangi şiddet filmlerini seyretmektedirler?
3. Çocukların televizyon seyretme amaçları nelerdir?
4. Çocuklar çizgi filmlere ne kadar ilgi göstermektedirler?
5. Çocuklar cinsel içerikli yayınlara ne düzeyde ilgi göstermektedirler.?
6. Çocuklar televizyondaki dini programlara ne derece ilgi göstermektedirler?

SAYILTILAR

1. Araştırmada kullanılan anketin geliştirilmesi aşamasında uzman görüşlerine başvurulmuştur.

2. Öğrencilerin ankete verdikleri cevaplar kendi görüşlerini doğru olarak yansıttığına inanılmaktadır.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırma 1996 yılında Ankara'da orta dereceli sosyo-ekonomik yapıya sahip olan Abidin Paşa semtinde, 29 Ekim İlköğretim okulu ve Yüzüncü Yıl semtinde Ülkü Akın İlköğretim okullarındaki 3.-7. Sınıflar arasında yapılmıştır. Araştırma toplam 300 öğrenciyi kapsamaktadır. Bu araştırmanın konusu:

- a. Çocukların TV'deki şiddet içerikli yayınlara olan ilgisi,
- b. Çocukların TV'deki çizgi filmlere olan ilgisi,
- c. Çocukların TV'deki cinsel içerikli yayınlara ilgisi,
- d. Çocukların TV'deki dini içerikli yayınlara ilgileriyle sınırlıdır.

BÖLÜM II

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, evren ve örneklem verilerinin toplanması, verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma modeli, araştırmanın amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli şartların düzenlenmesi olarak tanımlanmaktadır. Araştırma modelleri tarama (survey) ve deneme modelleri olarak iki türdür. Araştırmanın amacına göre bunlardan birisi kullanılmaktadır. Bu araştırma, genel tarama modeli içinde yürütülmüştür. Genel tarama modelleri, çok sayıda oluşan bir evrende, evren hakkında bir yargıya varmak amacıyla, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklerin üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Araştırmanın konusu olan olay, fert ve nesne, kendi şartları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır.

Bu araştırmada, Televizyonda yayınlanan şiddet, cinsel ve din içerikli film ve çizgi filmlerin ilkökul çağındaki çocukların dini duyguları üzerindeki etkileri incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla tarama modellerinden tekil tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada bu çağdaki çocukların televizyonda hangi tür yayınlara daha çok ilgi gösterdikleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Televizyon yayınlarının çocuk üzerindeki etkileri uzman görüşleri ve başka araştırma sonuçlarıyla ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu araştırmada veri toplama tekniği olarak anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmaya katılanların kişisel özelliği görüş ve eğilimleri anket yoluyla belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan ankette toplam 25 soru bulunmaktadır. Bu anket soruları araştırmanın alt problemleriyle ilişkili olarak; a)Televizyonda yayınlanan şiddet içerikli yayınlar b)Çizgi filimler c)Cinsel içerikli yayınlar ve d)dini programlarla ilgilidir. Bu alt başlıklarla ilgili çeşitli sayılarda anket sorularına yer verilmiştir. Bu soruların geliştirilmesi esnasında uzman görüşlerine başvurulmuştur.

EVREN VE ÖRNEKLEM

Evren, araştırmaya konu olan sahayı ifade eden terim olup iki türlü evren vardır.

1-Genel evren, tanımlanması kolay fakat ulaşılması güç ve çoğu zaman imkansızdır. 2-Çalışma evreni, ulaşılan evrendir. Bu araştırmanın evreni Türkiye evreninde İlkokul çağındaki tüm çocuklardır. Bu araştırmanın örneklemini tesadüfi yolla (random) belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemini Ankara ilinden seçilen iki ilköğretim okulu oluşturmaktadır. Bu okullar Abidin Paşa İlköğretim okulu ve Yüzüncü Yıl Ülkü Akın İlköğretim Okullarıdır. Bu okullarda toplam 300 öğrenciye araştırmamızın anketleri uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Araştırmanın verileri anket yolu ile toplanmıştır. Araştırmada toplanan verilerin işlenmesi SPSS bilgisayar programı yolu ile yapılmıştır. Anket formları iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde tanıtıcı bilgiler bulunmaktadır. İkinci bölümde ise araştırmanın problem ve alt problemleriyle ilgili cümleler yer almaktadır. Verilerin değerlendirilmesinde frekans ve yüzdeliklerden yararlanılmıştır.

BÖLÜM III

BULGU VE YORUMLAR

1- TELEVİZYON VE ÇOCUK

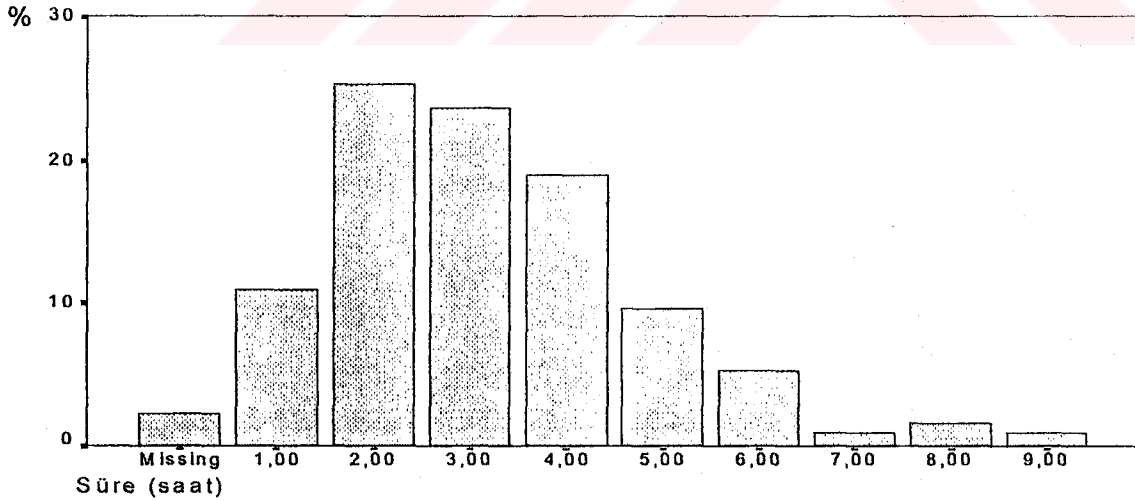
A) Çocukların Günlük Televizyon Seyretme Süreleri:

Televizyon çocuğun gündelik yaşamı içerisinde en çok zaman ayırarak meşgul olduğu bir iletişim aracıdır. Hem görsel hem de işitsel cazibeye sahip olması onu, çocuklar için daha da ilgi çekici hale getirmektedir.

Bu konuyla ilgili olarak çocuklara, günde kaç saat televizyon seyrettikleri sorusunu yönelttik. Verilen cevaplar aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 1: Çocukların Günlük Televizyon Seyretme Oranları:

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
	1,00	33	11,0
	2,00	76	25,3
	3,00	71	23,7
	4,00	57	19,0
	5,00	29	9,7
	6,00	16	5,3
	7,00	3	1,0
	8,00	5	1,7
	9,00	3	1,0
	,	7	2,3
	Toplam	300	100,0
Ortalama	3,259	Std. Sap.	1,641
Geçerli Değ.	293		

Grafik 1: Çocuklar günde kaç saat televizyon seyrediyor?

Tabloda görüldüğü gibi çocuklar günde ortalama 3 saat 25 dakika televizyon seyretmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Nielson Index adlı bir araştırma firmasının 1995 yılında yaptığı araştırma da bu düşüncüyü doğrulamaktadır. Araştırmaya göre; Amerika'da bir çocuk liseyi bitirinceye kadar, 11 bin saat eğitim görmesine rağmen, 15 bin saat televizyon seyrediyor. (1) Yani çocuk, okul için ayırdığı süreden daha fazla zamanını televizyon seyretmek için ayırmaktadır.

Ülkemizde ise Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu'nun 1995 yılında yaptığı bir araştırmaya göre çocukların bir günde televizyon seyretme oranı, ortalama 4 saat olarak tespit edilmiştir. (2)

Aynı araştırmaya göre, çocukların %31'i geceleri saat 10'a kadar, % 27.8'i de 9'a kadar televizyon seyretmektedir. (3)

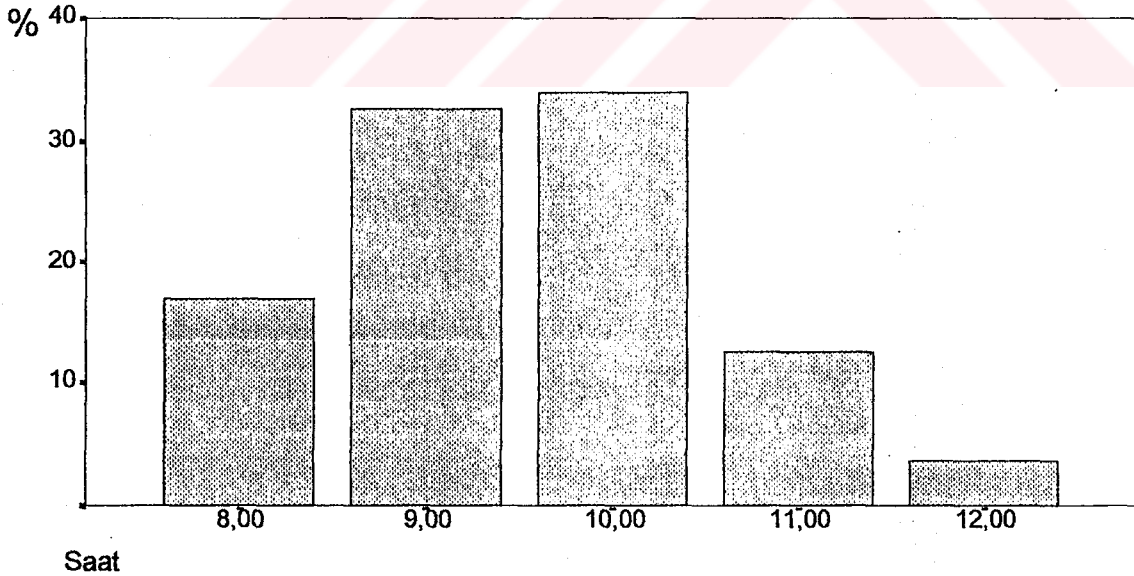
TRT'nin yaptığı bir araştırmada ise, ülkemizde çocukların %98.2'si televizyon seyrediyor ve bu çocukların %65'i televizyonu her zaman seyrettiğini belirtiyor. (4)

B) Çocuklar Akşam Saat Kaça Kadar Televizyon Seyrediyor?

Çocuklar, "Akşamları kaç saat kadar televizyon seyrediyorsunuz?" sorusuna şu şekilde cevap verdiler:

Tablo 2: Çocuklar akşam saat kaç saat kadar televizyon seyrediyor?

Değerler	Frekans	Yüzde
8	51	17,0
9	97	32,3
10	99	33,0
11	38	12,7
12	11	3,7
Toplam	300	100,0

Grafik 2: Çocuklar akşam saat kaç saat kadar televizyon seyrediyor?

Ortalama: 9.45

Görüldüğü gibi, çocukların en çok televizyon seyretme yoğunluğunun olduğu saat 10. Saat 11'de de televizyon seyreden çocuk oranı % 12.7. Bu saatte her yüz

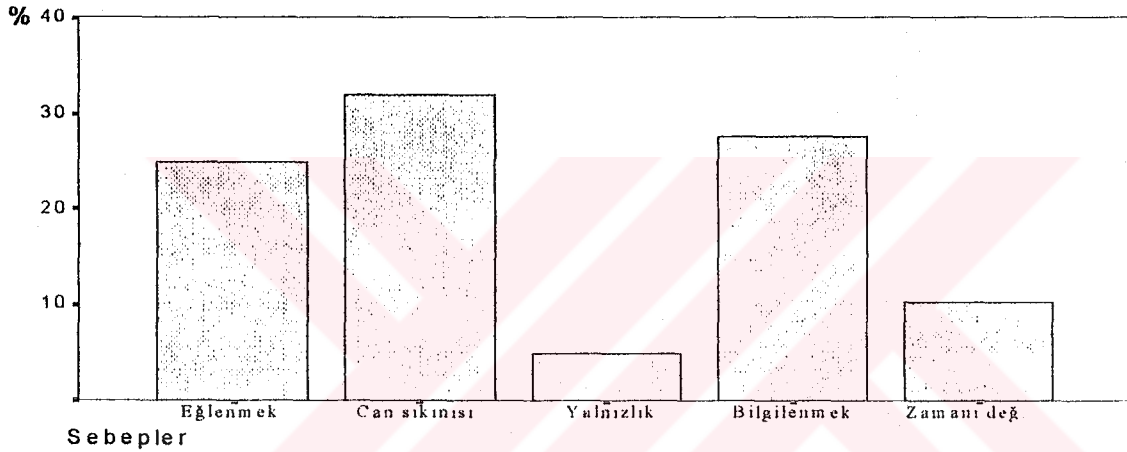
çocuktan 13'ü televizyon başındadır. Çocukların televizyon izleme saatleri akşam 9, 10 ve 11 de yoğunlaşmaktadır.

B) Çocukların Televizyon Seyretme Amaçları ?

Çocuklar, niçin televizyon seyrediyorsunuz sorusunuz sorusuna karşılık olarak aşağıdaki cevapları verdiler:

Tablo 3: Çocukların televizyon seyretme amaçları:

	Frekansı	Yüzde
Eğlenmek	75	25,0
Can sıkıntısı	96	32,0
Yalnızlık	15	5,0
Bilgilenmek	83	27,7
Zamanı değerlendirmek	31	10,3
Toplam	300	100,0

Grafik 3: Çocukların televizyon seyretme amaçları?

Görüldüğü gibi, çocuklar televizyonu %32 oranında 'can sıkıntısı', % 27.7 oranında 'bilgilenmek', % 25 oranında 'eğlenmek' için seyrettiklerini bildiriyorlar. Bilgilenmek için televizyon seyrettiğini belirten çocuk oranı eğlenmek için televizyon seyrettiğini bildiren çocuk oranına yakındır. Çocuklar televizyonu bir eğlence aracı olarak gördükleri kadar bir bilgi edinme aracı olarak da görmektedirler.

İletişim araçları ve aile uzmanı Jan Uwe Rogge'a göre, çocukların televizyon seyretmesinin en temel sebebi, onların duygusal açlıklarını televizyonla dengelemek istemeleridir. (5)

Rogge, bu duygusal açlığın sebebini, aile içerisinde meydana gelen iletişim eksikliğine bağlamaktadır. (6)

İletişim eksikliğinden meydana gelen bu duygusal açlığı, çocuklar televizyonla nasıl dengelemektedir sorusuna Rogge, şöyle cevap veriyor: Önce televizyon kahramanları, çocukları çeken ve hayran eden duygusal bir yakınlığa sahiptir. Bu kahramanlar, çocuk hayal kurarken ve rüya görürken de yalnız bırakmaz. İkincisi bu kahramanlar, çocuk babası ile birlikteyken bile gerçekleştiremeyeceği büyüklük ve güçlülük hayallerine olanak tanıyor. Üçüncüsü, çocuk kendi isteğine uygun seçimler yaparak, babasının pedagojik vesayetinden kurtulmuş oluyor.....

Ayrıca yayın araçları, konuşma zorunluluğu olmadan yakınlık sağlar, ama aradaki mesafeyi de yalnızlık hissettirmeyecek şekilde korur. (7)

Rogge, çocukların televizyon seyretmelerinin psikolojik sebeplerini bu şekilde ifade ederken, çocukların çoğunluğu, kendilerinin televizyon seyretmelerini 'can sıkıntısına' bağlıyorlar. Çocuklar can sıkıntısından sonra televizyonu 'eğlenmek' için seyrettiklerini belirtiyorlar. Bu iki sebep, Rogge'un belirttiği duygusal açlığa yakın sebeplerdir.

Çocukların televizyon kullanma süresi ve biçimi ailesinin yapısıyla çok yakından ilgilidir. Eğitim seviyesi düşük, iletişim araçlarını bilinçsizce kullanan, aile içi iletişimin eksik olduğu, çocuk üzerinde aşırı baskı uygulayan ailelerde, çocuklar daha fazla televizyon seyretmektedir.

Bir yandan iş yorgunluğu, eğitim düzeyi, boş zaman bulma imkanı, toplumsal ilişkiler, ve aile ortamı, öte yandan yayınların içeriği, ilgi çekiciliği ile televizyon, ailenin gündelik hayatına damgasını vurur. (8)

Örneğin Türkiye'de erkeklerin % 27'si boş zamanlarını televizyon seyrederek geçirmektedir. Öte yandan boş zamanlarını kitap okuyarak geçiren erkek oranı, % 6, ziyaretleşerek geçiren erkek oranı ise % 12'dir. (9)

Aile ortamındaki olumsuzluklar çocukta, duygusal açıklıklar meydana getirmektedir. Bu durum da, çocukla televizyon arasında duygusal bir bağ kurmasına sebep olmaktadır. Çünkü; o televizyonda gerçek dünyada bulamadıklarını yayınlar aracılığıyla yapay olarak elde etme imkanına sahip olmaktadırlar. Yayınların önemi ve çekiciliği, işte bu duygusal tatminden ileri gelmektedir. Televizyonu izleme biçimi çocukların gündelik yaşamında eksikliğini hissettiği duygusallığı, yalnızlığı, ailesi tarafından kişisel katkısının istenmeyişinin meydana getirmiş olduğu dışlanmışlığı açığa çıkaran bir göstergedir. (10)

Çocuklar aynı anda, birçok zevki yaşamayı çok severler. Film yapımcıları da bu durumu çok iyi bilirler. Hep aynı eylem örgüsü, seri görüntüler, çekici ritmik müzik, gerçeğe uygun efektler... bu unsurlar birçok duyuya birden seslenir ve hepsini harekete geçirerek, yoğun bir doyum sağlar. Bu yüzden bu tür filmlerin algılanması ile kişinin duygusallığı arasında bir bağ vardır. (11)

Rogge, bu bağı şöyle açıklamaktadır: Televizyonun çocuklar tarafından benimsenmesinde duygusal bir taraf bulunduğunun işaretleri var: izlerken bir takım hareketler yapıyor, sözsüz tepkiler gösteriyorlar, heyecanlı, vurdulu-kırdılı yayın arayışları, kendilerini korunmuş hissedecekleri bir ortam arzuladıklarını gösteriyor. Çocuklar, oturdukları yerde uyuşup kalıyor, filmi adeta yaşıyor, kendilerini kaybediyorlar. Televizyon izlemek oturup öylece bakmak gibi pasif bir olay değil. Tam aksi: Pek çok duyunun yer aldığı bir olay. (12)

Bu nedenle, çocukların bu filmleri seyretmelerini yasaklamak, onlar için duygusal tatmin olma imkanlarını yasaklamak demektir. Televizyon karşısına geçmiş, oraya adeta mihlanmış bir çocuk, kendini filmde seyrettiği kahramanın yerine kor. Ve normal hayatta bilinç altına ittiği şeyleri bu vasıta ile gerçekleştirmeye çalışır. Bu olay adeta onda, bir saplantı haline gelir. Böylesi bir zamanda, eğer siz televizyonu kapatırsanız, ona hakaret etmiş olursunuz adeta. O da, buna büyük bir tepki gösterir.... (13)

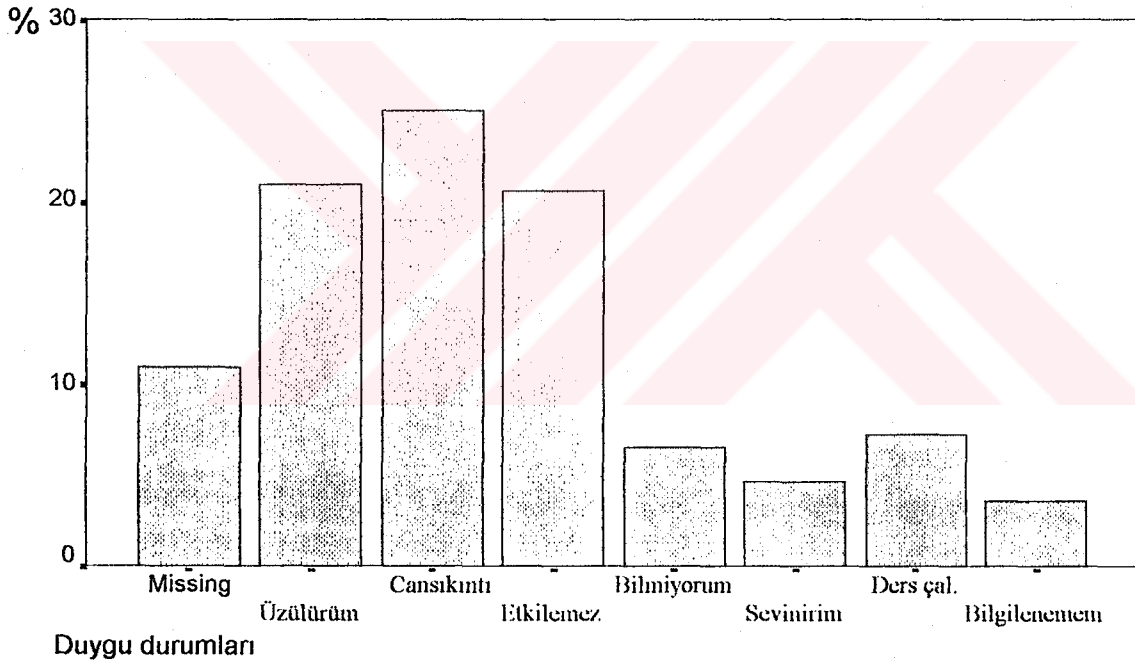
Bu bölümdeki verilerden anlaşılacağı gibi çocuklar, gündelik yaşamlarında aşırı oranda televizyon seyretmektedirler. Çocukların televizyon seyretme süreleri ve biçimi içerisinde bulundukları aile ortamının özellikleriyle yakından ilgilidir.

D) Televizyon Olmadığında Çocukların Duygu Durumu:

Çocuklar yukarıdaki soruyla ilgili olarak kendilerine yönelttiğimiz, "Televizyonun olmaması sizi nasıl etkiler" sorusuna da aynı şekilde, çoğunlukla "canım sıkılır" şeklinde cevap verdiler.

Tablo 4: Televizyon olmadığında çocukların duygu durumu

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Üzülürüm	1,00	63	21,0
Canım sıkılır	2,00	75	25,0
Etkilemez	3,00	62	20,7
Bilmiyorum	4,00	20	6,7
Sevinirim	5,00	14	4,7
Ders çalışırım	6,00	22	7,3
Bilgilenemem	7,00	11	3,7
	,	33	11,0
	Toplam	300	100,0

Grafik 4: Televizyon olmadığında çocukların duygu durumu

Televizyonun olmaması sizi nasıl etkiler sorusuna çocuklar, %28.1 oranında 'canım sıkılır', % 23.6 oranında 'üzülürüm' şeklinde yanıt vermişlerdir. Öte yandan televizyonun olmaması beni etkilemez diye cevap veren çocuk oranı % 23.2'dir. % 5.2'lik bir oranda televizyonun olmamasına sevinen bir kitle de vardır.

II- TELEVİZYON ÇOCUK VE ŞİDDET

A) Çocukların Televizyondaki Şiddet İçerikli Yayınlar Olan İlgileri:

Anket çalışmasında çocuklara her türden dizinin bulunduğu 30 şıklı bir soru yöneltildi. Çocuklar, bu dizilerin içerisinde en çok şiddet içeren vurdulu-kırdılı filmleri tercih ettiler. Sonuçlar aşağıdaki gibidir:

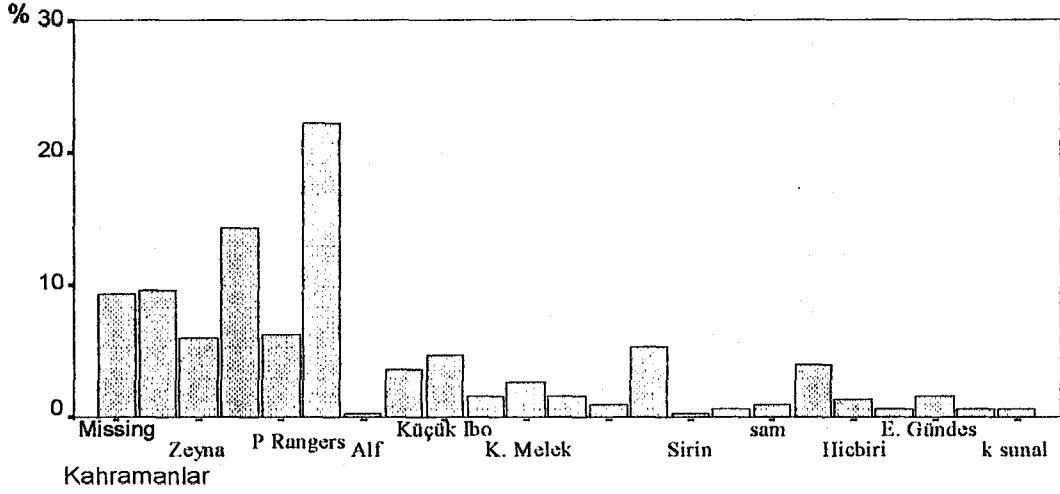
Ortalama:	
Power Rangers:	11.7
Zeyna:	11.4
Herkül:	7.4

Yukarıdaki verilerden anlaşılacağı üzere çocuklar, en çok % 11.7 ile Power Rangers'ı, ardından % 11.4 ile Herkül filmini seyretmeyi tercih etmektedirler. Bu filmlerin hepsi şiddet ağırlıklı görüntülerin yoğun olduğu filmlerdir.

Ayrıca çocuklar televizyonda seyrettikleri film kahramanlarından da en fazla şiddet gösterisinde bulunan kahramanların yerinde olmak istiyorlar. Televizyonda seyrettiğiniz film kahramanlarından en çok kimin yerinde olmak istersiniz sorusuna çocuklar şu şekildi cevap verdiler:

Tablo 5:Çocuklar film kahramanlarından kimin yerinde olmak istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Çılgın Bediş	1,00	29	9,7
Zeyna	2,00	18	6,0
Herkül	3,00	43	14,3
Süper Baba	4,00	19	6,3
Power Rangers	5,00	67	22,3
Alf	7,00	1	,3
Sabrina	8,00	11	3,7
Küçük İbo	9,00	14	4,7
Hülya Avşar	10,00	5	1,7
Kara Melek	11,00	8	2,7
Mahhalenin Muh.	12,00	5	1,7
Alf	13,00	3	1,0
Hiçbiri	14,00	20	6,6
Şirin	15,00	1	,3
Mükremin	16,00	2	,7
Sam	17,00	3	1,0
Onur	18,00	12	4,0
Nermin	20,00	2	,7
Ebru Gündeş	21,00	5	1,7
Baskül Ailesi	22,00	2	,7
Kemal Sunal	23,00	2	,7
		28	9,3
Toplam		300	100,0

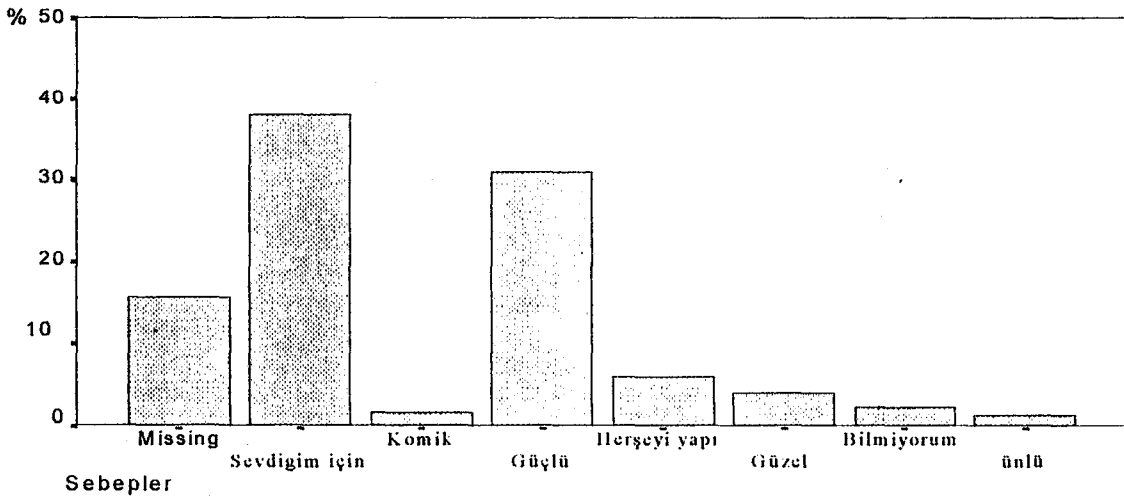

Grafik 5: Çocuklar film kahramanlarından kimin yerinde olmak istiyor?

Çocuklara niçin belirttiğiniz bu film kahramanını yerinde olmak istiyorsunuz sorusunu yönelttik. Verdikleri cevaplar aşağıdaki gibidir:

Tablo 6: Çocuklar niçin belirttikleri film kahramanının yerinde olmak istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Sevdiğim için	1,00	114	38,0
Komik	2,00	5	1,7
Güçlü	3,00	93	31,0
Herşeyi yap.	4,00	18	6,0
Güzel	5,00	12	4,0
Bilmiyorum	6,00	7	2,3
Ünlü	7,00	4	1,3
		47	15,7
Toplam		300	100,0

Grafik 6: Çocuklar niçin belirttikleri film kahramanının yerinde olmak istiyor?

Yukarıdaki verilerden anlaşılacağı üzere, çocuklar televizyon kahramanlarını daha çok "güçlü olmak" için ve "sevdikleri" için benimsiyorlar. Yani çocuklar, devamlı şiddet gösterilerinde bulunan bu kahramanlar gibi olmayı 'güçlü olmak' için istemektedirler.

Çocuklar niçin televizyonda gördükleri güçlü kahramanları seviyor ve onları içselleştiriyor? Bu soruyu Dr. Zarro filminden hareketle Rogge şöyle cevaplıyor: Dr. Zarro'nun yenilgisinden duyulan rahatlık ve sevinç, aynı zamanda süper-kötü adamın yok edilmesine duyulan bir sevinçtir. Çünkü ekranda bu adam, çocukların daha çok kendi kişiliklerine kasteden adam olarak algıladıkları kötü yetişkini temsil eder. Çocuklar Captain Futura dizisinde avanak yetişkinlerin gücünün yenilgisine seviniyorlar. Çünkü her şeye hakim yetişkinlerden bir kere de olsa kendilerini daha güçlü hissediyorlar. (14)

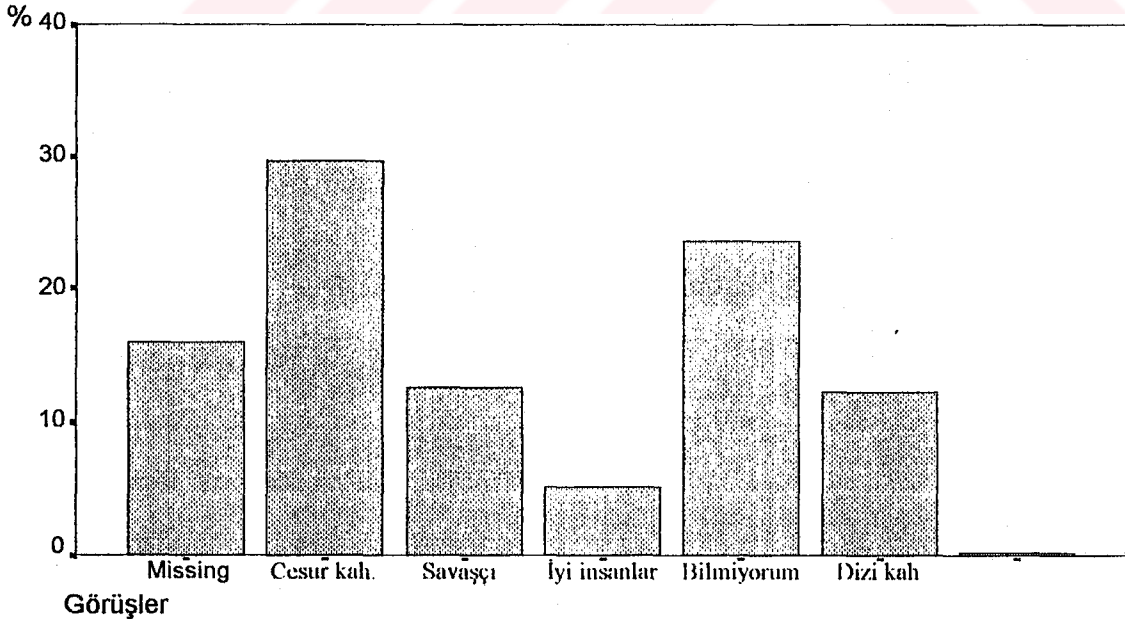
Yani Rogge bu durumu çocukların büyüklerin hakimiyetinden kurtulma eğilimlerine bağlamaktadırlar.

B) Çocuklar Şiddet Gösterisinde Bulunan Kahramanları Nasıl Değerlendiriyor?

Çocuklara göre, şiddet gösterisinde bulunan Power Rangers kimdir? Çocuklar Power Rangers'ı nasıl görüyorlar sorusu sorulmuş ve aşağıdaki cevaplar alınmıştır:

Tablo 7: Çocuklara göre Power Rangers kimdir?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Cesur kahramanlar	1,00	89	29,7
Dünyayı kur. savaşçı	2,00	38	12,7
İyi insanlar	3,00	16	5,3
Bilmiyorum	4,00	71	23,7
Dizi kah.	5,00	37	12,3
	6,00	1	,3
	,	48	16,0
	Toplam	300	100,0

Grafik 7: Power Rangers kimdir?

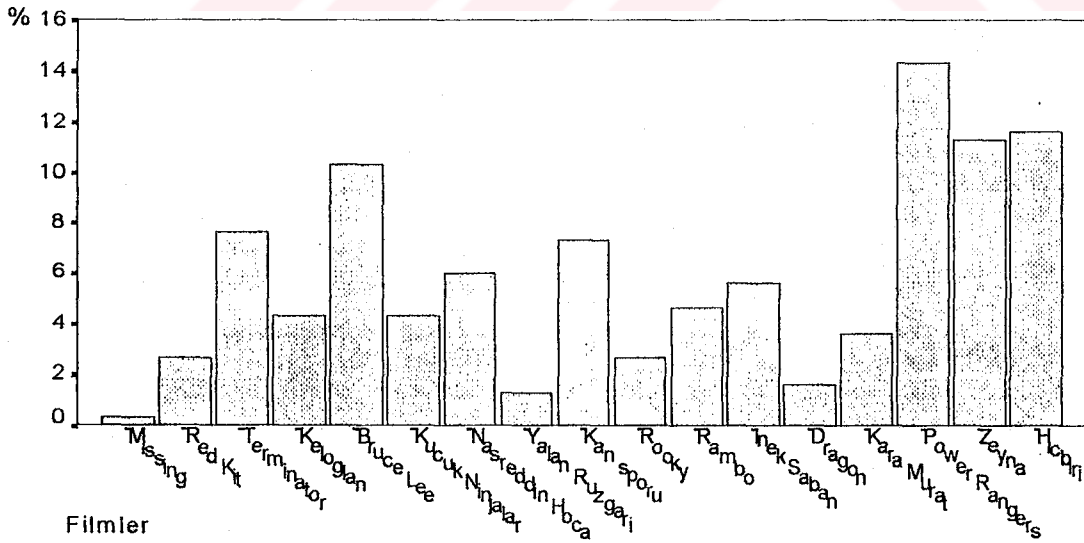
Yukarıda görüldüğü gibi çocuklar Power Rangers'ı cesur bir kahraman ve savaşçı insanlar olarak algılamaktadırlar. Çocuklar bu kahramanları hep kötülüklerle karşı savaşan, iyi insanlar olarak benimsemektedirler.

C) Çocuklar Televizyonda Ne Tür Filmleri Seyretmek İstiyorlar?

Çocuklara içerisinde, çizgi filmlerin, komedi filmlerinin, pembe dizilerin ve şiddet içerikli filmlerin alternatif olarak bulunduğu bir soru yöneltildi. Verdikleri cevaplar aşağıda belirtilmiştir:

Tablo 8: Çocuklar televizyonda hangi filmleri seyretmek istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Red Kit	1,00	8	2,7
Terminator	2,00	23	7,7
Keloglan	3,00	13	4,3
Bruce Lee	4,00	31	10,3
Küçük Ninjalar	5,00	13	4,3
Nasreddin Hoca	6,00	18	6,0
Yalan Rüzgarı	7,00	4	1,3
Kan Sporu	8,00	22	7,3
Rocky	9,00	8	2,7
Rambo	10,00	14	4,7
İnek Şaban	11,00	17	5,7
Dragon	12,00	5	1,7
Kara Murat	13,00	11	3,7
Power Rangers	14,00	43	14,3
Zeyna	15,00	34	11,3
Hiçbiri	16,00	35	11,7
		1	,3
Toplam		300	100,0

Grafik 8: Çocuklar televizyonda hangi filmleri seyretmek istiyor?

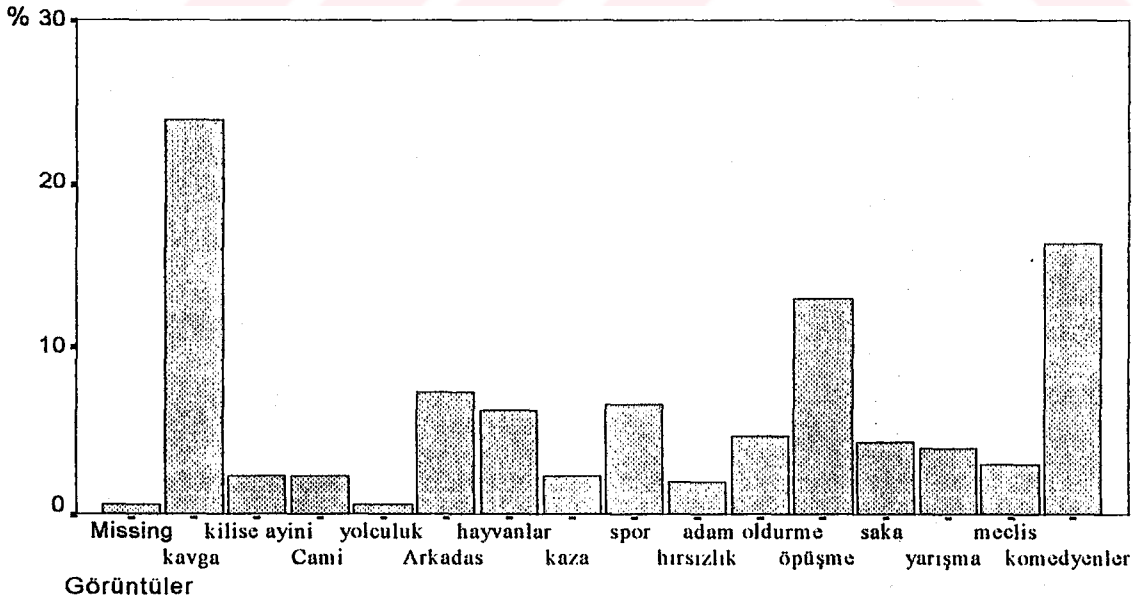
Çocuklar yukarıda verilen seçeneklerden en fazla % 14.4'le Power Rangers'ı, % 11.4 ile Zeyna'yı, %10.3 ile Bruce Lee'yi tercih ettiler. Bu filmlerin hepsi de kavgaya filmleridir.

D) Televizyonda Çocukların Dikkatini Çeken Görüntüler?

Yukarıdaki soruyla bağlantılı olarak çocuklara, "televizyonda en çok dikkatinizi çeken görüntü hangisi" sorusunu yönelttiğimizde, yoğun olarak "kavgaya görüntüsü" olduğu ortaya çıktı.

Tablo 9: Televizyonda çocukların dikkatini çeken görüntüler

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Kavgaya	1,00	72	24,0
Kilise ayini	2,00	7	2,3
Cami	3,00	7	2,3
Yolculuk	4,00	2	,7
Arkadaş	5,00	22	7,3
Hayvanlar	6,00	19	6,3
Kaza	7,00	7	2,3
Spor	8,00	20	6,7
Hırsızlık	9,00	6	2,0
Adam Öldürme	10,00	14	4,7
Öpüşme	11,00	39	13,0
Şaka	12,00	13	4,3
Yarışma	13,00	12	4,0
Meclis	14,00	9	3,0
Komedyenler	15,00	49	16,3
	,	2	,7
	Toplam	300	100,0

Grafik 9: Televizyonda çocukların dikkatini çeken görüntüler

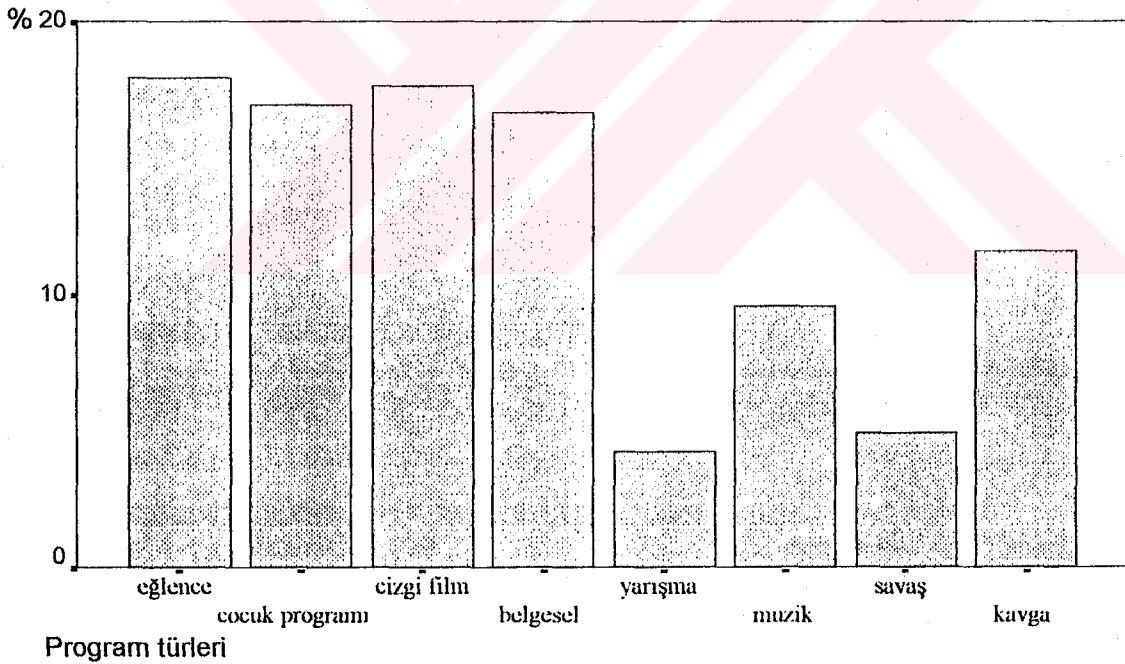
Görüldüğü gibi, çocukların televizyonda en fazla kavga sahneleri, şiddet görüntüleri dikkatlerini çekiyor. Daha sonra, komedyenler, ardından öpüşme sahneleri dikkatlerini çekiyor. Bu durumun en önemli sebebi, (bu görüntülerin çocukların ilgilerini çekmelerinin yanında), televizyon kanallarının bu tür görüntülere sıkça yer vermesidir.

E) Çocuklar Televizyonda Ne Tür Programların Yayınlanmasını İstiyor?

Çocuklara, 'Bir televizyonun yöneticisi olsaydınız ne tür filmler yayınlardınız' sorusunu şu şekilde yanıtladılar?

Tablo 10: Çocuklar televizyonda ne tür programlar seyretmek istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Eğlence	1,00	54	18,0
Çocuk programı	2,00	51	17,0
Çizgi film	3,00	53	17,7
Belgesel	4,00	50	16,7
Yarışma	5,00	13	4,3
Müzik	6,00	29	9,7
Savaş	7,00	15	5,0
Kavga	8,00	35	11,7
Toplam		300	100,0

Grafik 10: Çocuklar televizyonda ne tür programlar seyretmek istiyor?

Çocuklar, kendileri bir televizyonun yöneticisi olsaydılar, en fazla (% 18 oranında) eğlence programı yayınlamak istediklerini belirttiler. Ayrıca, çocuklar, sırayla çizgi film, çocuk filmleri ve belgeseller yayınlamak istediklerini bildiler. Kavga filmleri isteyen çocukların oranı ise %11.7 ve beşinci sıradadır. Bu durum, çocukların kendilerinin şiddet

içerikli yayın yapmayı tercih etmediklerini ancak, televizyonda yayınlandığı zaman tercih ettiklerini göstermektedir.

F) Televizyon Yayınlarında Şiddet

Önceki bölümlerde görüldüğü gibi, çocuklar televizyonda daha çok şiddet içerikli yayınları tercih ediyorlar. Bu nedenle televizyon kanalları, reyting oranlarını yükseltmek için çoğunlukla, vurdulu-kırdılı, çok sayıda şiddet görüntüsü içeren filmler yayınlıyorlar. Bu kaniya varmak için bir televizyon kanalının bir günlük program akışına bakmak yeterli olacaktır. Çünkü şiddet filmleri diğerlerine göre daha fazla rağbet görmektedir. Bu nedenle de televizyon kanalları yayınlanacak filmlerin tanıtımını yaparken bile en kanlı sahneleri ön plana çıkarmaktadır.

ABD’de, Nielson Index isimli araştırma firmasının yaptığı araştırma da televizyon kanallarının en çok şiddet sahnesine yer verdiğini ortaya çıkartmıştır. Araştırmaya göre; Amerika’da bir çocuk 18 yaşına kadar, 18 bin cinayet, hırsızlık, kasten yangın çıkarma ve cinsel suça tanık oluyor. 1992 yılında televizyondaki çocuk programlarında saat başına 32 şiddet olayı tekabül ederken, kamuoyunun yoğun tepkisi karşısında, bu oran saat başında 1994’te 22.8 düşmüştür. (15)

Ülkemizdeki televizyon kanallarındaki şiddet oranı ise, Amerika’dakinden daha endişe verici durumda. İ. Ü. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Zuhâl Baltaş’ın 1995 yılı nisan ve mayıs aylarında yaptığı araştırma, bu durumu ortaya çıkarıyor. Araştırmada, Türkiye’deki özel ve devlet televizyon kanallarında (TRT, Show, ATV, Kanal 6,) sabah saat 8 ile 24 arasında ne kadar şiddet görüntüsüne yer verildiği tespit edilmeye çalışılıyor.

Araştırmaya göre; en fazla şiddet görüntülerine yer veren televizyon kanallarının başında, saatte 45.18 ile Show TV, 44.75 ile ATV, 23.81 ile Kanal 6 geldi. TRT1’de 4.7 adet şiddet görüntüsü ile son sırada yer aldı. Araştırmada, televizyon kanallarında sözel saldırı, soygun, bedensel saldırı, madde kullanımı, terketme gibi eylemlere yer verildi.

Araştırma sonuçlarına göre; sözel saldırı, 103 görüntü ile en çok Show TV’de yer aldı. Bu kanalı, 93 görüntü ile ATV, 89 görüntü ile Kanal 6, 39 görünümü ile TRT 1 izledi. Televizyonlarda sözel saldırı; küfür, hakaret, laf atma, aşağılama, yalan söyleme ve alay etme gibi görüntülerle yer aldı. Ençok bedensel saldırı görüntülerine yer veren tv kanalı, 632 görüntü ile ATV oldu. Show TV 585 görüntü ile ikinci sırada yer alırken, Kanal 6 349, TRT 1 84 bedensel saldırı görüntüsüne yer verdi. Bedensel saldırı görüntülerinde dayak, tekme, kavga, yaralama, silahlı saldırı, tecavüz, öldürme, bayılma, intihar ve değişik türde öldürme çeşitlerinin yer aldığı saptandı. Kötü alışkanlıkların görüntülenmesinde birinci sırayı 63 görüntü ile ATV aldı. ATV’yi 55 görüntü ile Kanal 6, 3 görüntü ile Show TV izlerken, TRT 1’de görüntüler belirlenemedi. Bu tür görüntüler, alkol, madde bağımlılığı, fast food, düzensiz uyku gibi kötü alışkanlıklar olarak belirlendi.

Araştırmada, dayak yemiş birinin görüntüsü, ölmüş ve parçalanmış bir insan cesedi, yanan insan, silah ve ateş tanıtımlarının yapıldığı görüntülere en çok 205 görüntü ile Show TV’nin yer verdiği saptandı. Show TV’yi 104 görüntü ile ATV, 64 görüntü ile Kanal 6, 20 görüntü ile TRT 1 izledi. (16)

G) Televizyondaki Şiddetin Çocuklar Üzerine Etkisi

Televizyondaki şiddet olaylarının çocuklar üzerine olumsuz etkisini günlük gazetelerden derlediğimiz aşağıdaki olaylarda çok bariz bir şekilde görülmektedir.

Örnek olay 1:

1993 yılında İngiltere'nin Liverpool kentinde, 11 yaşında iki çocuk, iki yaşındaki bir çocuğu kaçırmak için kollarını ve bacaklarını kıldı. Daha sonra çocuklar bebeği tren raylarının üzerine bırakarak kaçtılar ve tren bebeği ezdi. Yakalanan çocuklar bu eylemi, o günlerde özel bir televizyon kanalında gösterilen "Child Play" adlı bir filmde etkilenerek yaptıklarını söylediler.(17)

Örnek olay 2:

1994 şubatında İstanbul Kartal'da, Melahat Kutlay isimli 12 yaşındaki çocuk, seyretmiş olduğu intihar filmlerinin etkisinde kalarak evlerinin kömürlüğünde ipe kendini tavana asma girişiminde bulundu. Ailesi tarafından son anda kurtarılan çocuk, televizyonda seyrettiği bir filmde gördüğü gibi yapmak istediğini söyledi. (18)

Örnek Olay 3:

Fransanın Nancy kentinde, lisede okuyan 12 yaşındaki Sabrina, en yakın arkadaşı Leila tarafından okulun tuvaletinde boğularak öldürüldü. Savcının 12 yıl hapis istediği Leila arkadaşı, ile oyun oynadığını, filmlerde gördüğü gibi arkadaşının boğazını sıkarken ölmüş olabileceğini söyledi. Katil kız, arkadaşını tuvalette can çekişirken bıraktığını ve yakındaki bir kahveye diğer arkadaşlarıyla oynamaya gittiğini söyledi. (19)

1987 yılında TRT 1'de yayınlanan "Saat Sabahın Dokuzu" adlı yerli dizide film kahramanı yüksek bir binanın çatısından atlayarak intihar girişiminde bulundu. O dönemde aynı şekilde 35 intihar olayına rastlandı.(20)

Yukarıda aktarılan olaylar, televizyondaki şiddetin çocuklar üzerindeki etkisinin intihar ve cinayet boyutlarına varabileceğini göstermektedir.

Çocuklar, televizyonda gördükleri görüntüleri gündelik hayatlarında taklit etmeye çalışırlar. Jean Peaget'in "Play, Dreams, And Imitation in Childhood" adlı kitabında ifade ettiği gibi, çocuğun algılayış biçimi taklit yöntemine dayanmaktadır. (21) Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi çocukların hepsi televizyonda gördükleri görüntüleri taklit etmeye çalışmaktadırlar.

Çocuğun gördüklerini taklit etmesiyle ilgili olarak Prof. Dr. Kerim Yavuzda şunları bildirmektedir: Taklit olayı bilhassa çocuğun gelişiminde önemli yeri olan bir olaylardır. Bir çok psikolog onun iç güdüsel bir özelliğe sahip olduğunu, taklidin ruhsal bir tutkudan neşet ettiğini, çocuğun buna kolayca tutulduğunu ve bunun kendiliğinden gelen bir ihtiyaç olduğunu içten gelen güçlerin etkisi ile kendini gösterdiğini ileri sürerler. Bazı psikologlarda taklidin öğrenme ile kazanılan bir davranış şekli olduğu görüşündedirler. Burada önemli olan hangi görüşün haklı olduğu değil, taklidin önemli bir etken olmasıdır.

Nitekim taklidin iki gayeye yönelik olduğu söylenir. Birisi çocuğun, taklit ettiğini öğrenmek ve anlamak istemesidir. O bunun ile kendini daha çok düzeltme ve anlayışını düzeltme imkanı bulur. İkincisi ise çocuk taklit ettiğine benzemeye ve uymaya gayret eder.

..... Çocuk başlangıçta taklit edişinden habersiz yani yaptıklarının bilincinde değildir. O bunları neden yaptığını bilmez, taklit ettiğini anlamadan yapar. Ancak zamanla yaptıklarının sebeplerini anlamaya başlar.(22)

Televizyonda gördüğü şiddet gösterilerini sıradan bir oyunmuş gibi algılayan çocuklar, durup dururken arkadaşlarına saldırır, onlara karate numaraları çeker, adeta saldırganlaşır. Bu filmleri seyrederken kendisini hep güçlü hisseden çocuklar, kendilerini orada gördükleri kahramanın yerine koyarak adeta duygusal bir tatmin yaşarlar.

Televizyondaki kahramanlar, kendini onların yerine koyma, onlarla bütünleşme, onları kendi bedeninde hissetme imkanı verir. Bu kahramanlar, çocuğu çeken, hayran bırakan duygusal bir yakınlığa sahiptir. Hatta bu kahramanlar, hayal kurarken veya rüya görürken bile onları yalnız bırakmaz. Çocuğa bu filmler, babası ile birlikteyken bile asla gerçekleştiremeyecekleri büyüklük ve güçlülük hayallerine olanak tanır.(23)

Bizler de sokakta çocukların "Ben kırmızı Power Rangersım" diye bağırarak karate yapmaya çalıştığını, eline oyuncak kılıcını alıp "Ben He-Man'im" dediğini görmüşüzdür. Çocuklar bu tür davranışlarla bu kahramanları ne derece içselleştirdiklerini göstermektedir.

Bu konuda Amerika'da 1981 yılında ABD Sağlık Servisi'nin Leonard Eron ve L. Rowel Huesman'a yaptırdığı araştırma ilginç sonuçlar ortaya çıkardı. Bu iki bilim adamı Michigon Üniversitesinde Psikoloji profesörü olarak görev yapmaktadırlar. Araştırmannın sonuçları şu şekilde:

1981 yılında televizyondaki şiddetin çocuklar üzerine etkisi konusunda 400 kişi üzerinde bir inceleme yapıldı. 8 yaşındayken aşırı derecede saldırganlık gösteren çocukların 30 yaşındayken de, içkili araba kullanmaktan, şiddet içeren suçları işlemekten, eşlerine karşı küfürbazlıktan tutuklanan erkekler olduğu belirlendi. Bunların aynı zamanda çocuklarının da saldırgan oldukları belirlendi.

Bunun üzerine 600 kişinin suç kayıtları yeniden incelendi. Bunların 8 yaşındayken TV'de daha fazla şiddet filmleri izleyenliden, şiddet suçları yüzünden daha sık tutuklandıkları, alkol aldıklarında daha kavgacı oldukları belirtilmişti. Başka bir deyişle 30 yaşındaki davranışlarının, 8 yaşındaki davranışlarından kaynaklandığı sonucuna varıldı.

Huesmann'a göre bu çocuklar, izledikleri filmlerden şiddet eylemlerinde nasıl davranmak gerektiğini öğreniyorlar. Huesmann açıklamasında, "Bir çocuk kahraman polisin sağ sol vurduğu 'Dirty Harry' filmini izleyince elinde olmayarak bunun etkisinde kalır. TV'de izlenen şiddet içerikli her program, bir ölçüde çocukların tavırlarını da etkiliyor. Araştırmamız bunu gösteriyor. TV'de izlenen şiddet içerikli programlar, izleyicilerin davranışları şöyle dursun, inançlarını bile etkiliyor"

Bilimsel araştırmalar uzun dönemde, TV'deki şiddetin çocukların daha saldırgan daha saldırgan davranışlara yönelmesine sebep olduğunu kanıtlıyordu. 8 yaşındayken izlenen şiddet filmlerinin etkisi hemen fark edilmez. Araştırmacıların fikrine göre, TV'de seyredilen şiddet, çocuklar için aynen sigara ve içki kadar tehlikelidir. (The Educational Digest, Aralık, 1994)

H) Batı Televizyonlarında Şiddet

Türkiye'de şiddete yönelik programlar tartışılırken Batı ekranları yasa ve ahlaki sorumluluk yardımıyla temiz ekrana dönüşmüş durumda. Türk televizyonlarında, özellikle haber bültenlerinde ve programlarında, sinema filmlerinde, şiddet görüntülerine

rastlamamak imkansız bir hale geldi. Bununla birlikte şiddet içerikli filmlerin olmadığı bir yayın akışı düşünülemiyor bile....

Batıda ise bu konudan duyulan rahatsızlık, yasa ve ahlaki sorumluluk yardımıyla temiz ekrana dönüşmüş olarak karşımıza çıkıyor. Gerek yasalar, gerekse halkın gösterdiği tepki televizyon kanallarının şiddet görüntülerinden arınmasına yada en aza indirgenmesine yol açmış. ABD gibi ülkelerse teknolojinin olanakları, TV'deki şiddetin önlenmesine yöneltmiş. Batıda şiddetle ilgili önlemler şu şekilde özetlenebilir:

1- İngiltere

İngiltere'de radyo ve televizyon yayınlarının temelde bir kamu hizmeti olduğu ve parlamento kanalıyla topluma karşı sorumlu olduğu esastır. Bu temel fikir, radyo ve televizyonların yayın ilkelerini belirleyen yasa maddelerinde de görülür. Ayrıca yayıncılık geleneği de yine kamu hizmetini öne çıkarır. İngiliz televizyon kanalları şu temel ilkeye bağlı kalmakla yükümlü:

Adli makamlara intikal eden hiçbir konu hakkında basında fikir ifade edilmez. Mahkeme salonlarına kamera, fotoğraf makinası, teyp sokulmaz. Bir skandala ait bilgiler ancak olay mahkemeye intikal edilinceye kadar yayınlanabilir. Aynı şekilde bir cinayet veya kanlı bir olay, bir kazanın görüntüleri kamu vicdanını zedelemeyecek şekilde gösterilir.

2- Almanya

Almanya'da gençliği ve çocukları kötü alışkanlıklara özendirerek, ahlak bozucu, yaşlarına uymayan yazı, program ve filmlerden korunması, uzun yıllardan beri yürürlükte olan "Gençliği Koruma Yasası"na göre denetleniyor. Alman Basın Konseyi de, medyada mesleki ahlakı belirleyen bir kurallar listesine sahip. Buna uymayan medya kuruluşu veya gazetecilere yasal yaptırım olamasa da kınama gönderiliyor ve kınama kamuoyuna duyuruluyor.

Pornografik filmler, korku filmlerinin gösterimi gece geç saatlere bırakılıyor. Ayrıca Almanya'da mahkemelerde, duruşma sırasında salonda görüntü çekmek yasak. Reality Show niteliğindeki programlarda yayınlanan görüntüler üzerinde, seyirciler, kamu ve özel kuruluşlarla, derneklerden gelen tepkiler belirleyici rol oynuyor.

TV kanalları, parçalanmış insan cesetleri, ahlaka uymayan aile kavgaları, fuhuş dünyasından ahlaka uymayan görüntüler kullanmaktan vazgeçiyor. Hastane önlerinde kanlar içindeki insan görüntüleri yok denecek kadar az.

3- Fransa

Fransa televizyonlarını denetleyen ve Türkiye'deki RTÜK'ün karşılığı olan "Audiovisuel Yüksek Konseyi" CSA, doğrudan Cumhurbaşkanlığı'na bağlı ve hükümetten bağımsız bir kurum. CSA, Fransız yasalarına uymayan televizyon kanallarına kapatma ya da para cezası kesme hakkına sahip. 1995'te CSA'nın yaptığı araştırma sonucu, her 100 şiddet filminden 76'sının, özel televizyon kanallarında gösterildiği anlaşılmış. Her 100 şiddet filminden 58'inin Amerikan yapımı, 7'si ise Fransız yapımı olduğu belirlendi. Söz konusu şiddet yapımları, yüzde seksen oranında çocuklara ve gençlere dönük filmlerden, çizgi filmlerinden oluşuyor.

Bu duruma karşı mücadele etmek üzere, CSA, televizyon kanallarını şiddet ve seks içeren filmleri daha belirgin işaretlerle ve önceden uyarmayı zorunlu kılıyor. Yazılı basın ve kamuoyu araştırmaları ile televizyonların ahlaki tutumları üzerinde baskı kurulmaya çalışılıyor. Özellikle yapım türlerine getirilen kotalarla bu tür filmlerin sayısı 1996 yılı başında kısıtlandı.

4- Amerika

Televizyondaki şiddet, seks ve uyuşturucu konulu programların en yoğun olduğu ülkelerin başında Amerika geliyor. Yüzü aşkın televizyon kanalı, hergün binlerce kavga, cinayet, tecavüz, fuhuş görüntüsünü evlere taşıyor. Washington Üniversitesi'nden Brandon Centerwall'ın suçların televizyondan etkilenme oranı konusundaki araştırmasına göre, bu yayınlar olmasaydı ABD'de cinayet sayısı yılda 10 bin, tecavüzlerin sayısı yılda 70 bin yaralanmaların sayısı ise yılda 700 bin kadar azalacaktı.

Demokratların tele-şiddete karşı aldıkları iki temel önlem var. İlki, televizyon şirketlerini uyararak, programları içerdiği seks, şiddet, argo gibi unutularda göre sınıflandırmalarını istemek. İkinci önlem ise, "V çipi" diye tanınan bir bilgisayar çipinin televizyonlara takılmasını içeriyor. Clinton, bilgisayar firmalarından çocukları televizyondaki sakıncalı görüntülerden korunması için bir alet geliştirmesini istedi. Bilgisayar firmaları da V çipini üretti. Şimdi aileler bu çipi televizyonlarına takarak istemedikleri programlarda bu çiple ekranı karartıyorlar. Kısaca devlet kısıtlaması yerine anne baba kısıtlaması var. (24)

III- ÇİZGİ FİMLER VE ÇOCUK

A) Çocukların Televizyondaki Çizgi Filmlere Olan İlgisi:

Televizyonda yayınlanan filmler içerisinde çocukları en fazla etkileyen ve onlara en fazla çekici gelen çizgi filmlerdir. Çocuklar bu filmleri izlerken televizyon ekranı karşısında, oturdukları yerde uyuşup kalır, filmi adeta yaşayarak kendilerini kaybederler. Bu onlar için pasif bir olay değil, aksine pek çok duyunun yer aldığı bir olaydır. Çizgi filmler, çocukla seyrettiği olay arasında çok az mesafe bırakır. Örneğin çizgi kahramanın yaşadığı bir tehlike anını çocuk ta ekran karşısında yaşar. Ama çocuk bilir ki, o çizgi kahraman hep kazanır. Çünkü filmde hep öyle olmaktadır. Bu nedenle kendini güvende hisseder. Çocuklar çizgi filmlerde gördükleri olaylarla gündelik yaşantıları arasında bir koşutluk kurarlar. Filmde gördükleri olaylara benzer olaylara rastladıklarında işte şu filmdeki gibi tepkiler gösterirler. Bazen de bu filmlerdeki çeşitli tipleri, gerçek hayattaki tiplere benzetirler. (25)

Mesela sevmedikleri bir insana Gargamel veya İskeletor diye ad takarlar. Bu onlar için kurgusal dünya ile gerçek dünya arasında bir bağ kurmaktır.

Zaman zaman da çocuklar, bu filmlerde gördükleri kokunç yaratıkları rüyalarında görür, hatta o anda filmi seyrederken bile korkarlar, gözlerini kaparlar.

Örnek olay 1:

Böyle bir olaya benim 4 yaşındaki oğlumda tanık oludum. Birkaç gün gece korkarak uyanan çocuk, bir gün gündüz televizyon seyrediyordu. Birden korkmuş bir halde yanıma geldi. O sırada başka bir odada bulunuyordum. "Korktum" dedi. Neden korktuğunu sorduğumda, He-Man filmindeki bir yaratıktan korktuğunu ve bu yaratığın geceleri rüyasına da girdiğini söyledi.

Çocuklar özellikle çizgi kahramanlarla öylesine özdeşleşmiştir ve onları öylesine içselleştirmiştir ki gündelik hayatlarında da onlarla birlikte olmak ister. Örneğin Casper'ı ele alalım. Üzerinde Casper amblemi bulunan oyuncaklar, giyecekler, ayakkabılar, var. Casper dergileri yayımlanıyor. Yiyecekler Casper resimleri ile satılıyor. Kısacası çocuklara yönelik ne varsa hemen hemen hepsinde Casper'a Haidi'ye, Candy'e veya Tom ve Jarry'e rastlamak mümkün.

He Man'da, Haidi'e, Casper'da, Tom ve Jarry'de insan kendini onların yerine koyabilir, bu dizileri dolu dolu yaşamak mümkündür. Bunları sadece gözleri ve kulakları ile izlemekle yetinmez, bütün vücutları ile oyuna katılırlar. Çocuk gördüklerini estetik bir ölçüte göre değerlendiremez, bunu yapmak ta istemez. İçindeki gerilimden kurtulmak için film bittiğinde, etrafta bağırarak oynayıp zıplamaya başlar.

B) Çocuklar Hangi Çizgi Filmleri Seyrediyor?

Araştırmada çocukların en çok sevdiği çizgi filmin Şirinler olduğunu tespit edildi. Çocukların en çok seyrettikleri çizgi filmlerin ortalama değerleri aşağıdaki şekildedir:

Ortalama:

Şirinler: 16.8

Casper: 16.6
 Şeker Kız Candy: 10.1
 Tomm ve Jarry: 7.4

Yukarıdaki verilerden anlaşılacağına göre; çocuklar çizgi filmlerden en çok % 16.8 ile Şirinler'i seymeyi tercih ediyor. Daha sonra %16.6 ile Casper, %10.1 ile Şeker Kız Candy, % 7.4 ile Tomm ve Jarry yer alıyor.

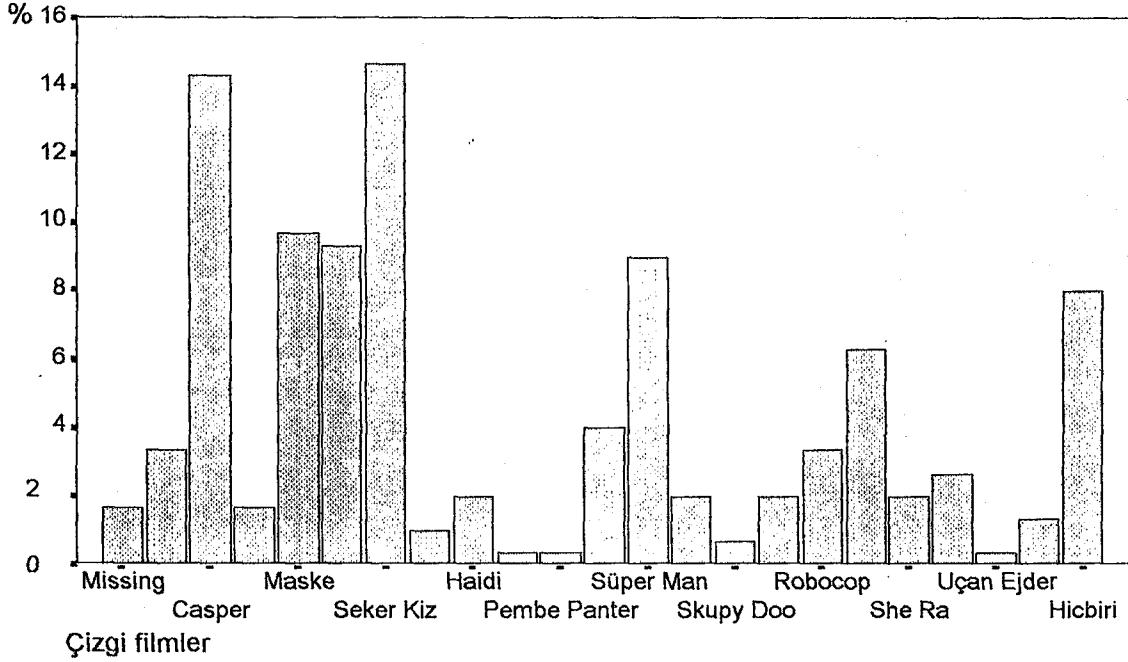
Bu sonuca ulaşmadan önce çocukların daha çok şiddet içerikli çizgi filmleri tercih edecekleri varsayımı öne sürülmüştü. Oysa yukarıdaki verilerden anlaşılacağı üzere çocuklar çoğunlukla, Şirinler, Casper ve Şeker kız Candy gibi şiddet içermeyen çizgi filmleri tercih etmektedirler.

C) Çocuklar Hangi Çizgi Kahramanları Seviyor?

Çocuklara çizgi kahramanlardan kimin yerinde olmak istedikleri sorulmuş ve aşağıdaki cevaplar alınmıştır:

Tablo 11: Çocuklar çizgi kahramanlardan kimin yerinde olmak istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Red Kid	1,00	10	3,3
Casper	2,00	43	14,3
Tom ve Jarry	3,00	5	1,7
Maske	4,00	29	9,7
Temel Reis	5,00	28	9,3
Seker Kız	6,00	44	14,7
Jetgiller	7,00	3	1,0
Haidi	8,00	6	2,0
Keloğlan	9,00	1	,3
Pembe Panter	10,00	1	,3
He-Man	11,00	12	4,0
Süper Man	12,00	27	9,0
N. Kaplumbağalar	13,00	6	2,0
Skupy Doo	14,00	2	,7
Taş Devri	16,00	6	2,0
Robocop	17,00	10	3,3
Şirinler	19,00	19	6,3
She Ra	20,00	6	2,0
Örümcek Adam	21,00	8	2,7
Uçan Ejder	22,00	1	,3
Polyanna	23,00	4	1,3
Hiçbiri	24,00	24	8,0
		5	1,7
Toplam		300	100,0

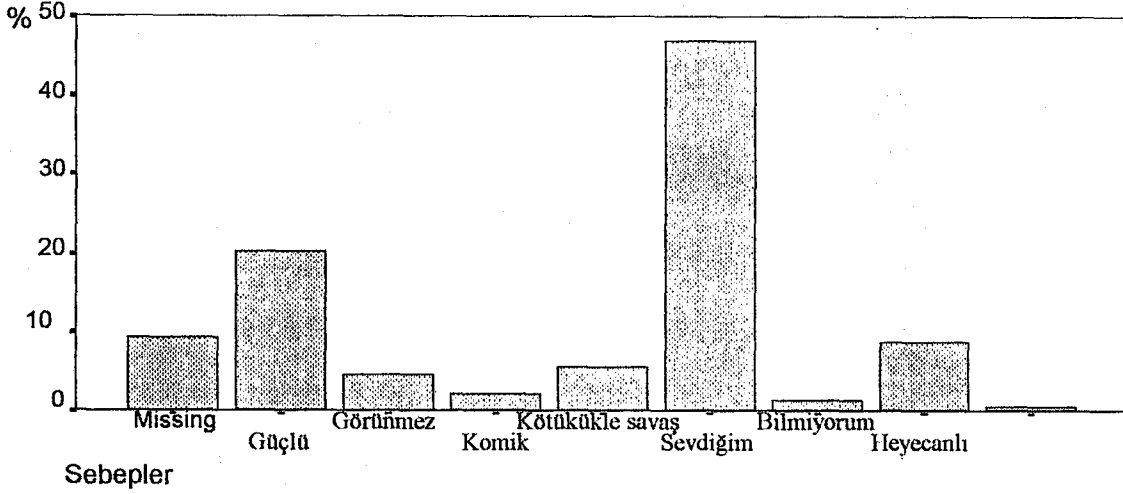
Grafik 11: Çocuklar çizgi kahramanlardan kimin yerinde olmak istiyor?

Çocuklar, % 14.9 ile Candy, % 14.6 ile Casper'ın yerinde olmak istiyor. Bu da çocukların çizgi film kahramanlarından çoğunlukla şiddet gösterisinde bulunmayan çizgi kahramanların yerinde olmak istediklerini göstermektedir.

"Niçin bu kahramanın yerinde olmak istiyorsunuz" sorusuna ise çocuklar aşağıdaki şekilde cevaplar verdiler:

Tablo 12: Çocuklar niçin belirttikleri çizgi kahramanın yerinde olmak istiyorlar?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Güçlü	1,00	61	20,3
Görünmez ol.	2,00	14	4,7
Komik	3,00	7	2,3
Kötükükle savaş	4,00	17	5,7
Sevdiğim	5,00	141	47,0
Bilmiyorum	6,00	4	1,3
Heyecanlı	7,00	26	8,7
Her şey yapmak	8,00	2	,7
,		28	9,6
Toplam		300	100,0

Grafik 12: Çocuklar niçin belirttikleri çizgi kahramanın yerinde olmak istiyorlar?

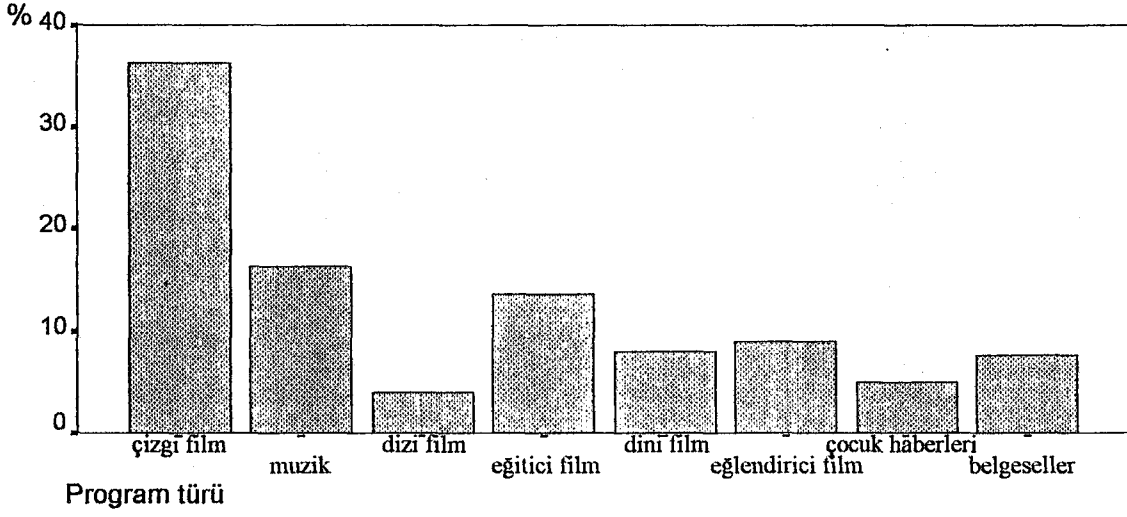
Çocuklar, % 51.8’li sevdikleri çini, % 22.4 ile güçlü olmak için belirttikleri çizgi kahramanın yerinde olmak istiyorlar. Yani yerinde olmak istedikleri kahramanın sevimli ve güçlü olmasını istiyorlar.

D) Çocuklar Televizyonda Ne Tür Çocuk Programları Yayınlanmasını İstiyor?

Çocuklar, "Televizyonda çocuk programlarından daha çok yayınlanmasını istediğiniz programlar hangisidir?" sorusuna karşılık olarak şu şekilde yanıtlar verdiler:

Tablo 13: Çocuklar televizyonda en çok ne tür çocuk yayınları seyretmek istiyor

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Çizgi film	1,00	109	36,3
Müzik	2,00	49	16,3
Dizi film	3,00	12	4,0
Eğitici film	4,00	41	13,7
Dini film	5,00	24	8,0
Eğlendirici film	6,00	27	9,0
Çocuk haberleri	7,00	15	5,0
Belgeseller	8,00	23	7,7
	Toplam	300	100,0

Grafik 13: Çocuklar televizyonda en çok ne tür filmler seyretmek istiyor?

Çocuklar televizyonda, % 36.3 oranında çizgi film, %16.3 oranında müzik, % 13.7 oranında eğitici filmler seyretmek istiyor. Bu soruya alınan cevaplarla, çocukların televizyonda en çok çizgi film seyretmek istediği varsayımı doğrulanmıştır.

IV- CİNSEL İÇERİKLİ YAYINLAR VE ÇOCUK

A) Çocukların Cinsel İçerikli Filmlere İlgisi:

Cinsel içerikli yayınlardan kastedilen erotik filmler değil, içerisinde cinsel konuların, tartışmaların, görüntülerin ve şakaların olduğu yayınlardır. Yapılan anket çalışmasında çocukların bu tür yayınları izlediği tespit edilmiştir. Çocuklar bu tür programları bazen bir eğlence programı olarak, bazen de bir sinema filmi olarak takip ediyorlar.

Öte yandan, çocuk filmlerinde de cinsel konular yer almaktadır. Yani, televizyon ekranı karşısına geçen çocuk, herhangi bir şekilde cinsellikle karşılaşmaktadır. Gündüz, çocukların ekran başında olduğu bir saatte, hatta çocuklar için çizgi film yayınlatıldığı bir zamanda, çizgi filmin arasında, akşam saatlerinde yayınlanacak bir filmin tanıtım reklamı yayınlanıyor. Bu tür reklamlarda çıplaklık, öpüşme, ve erotik görüntülere rastlamaktadır.

Örnek olay:

Star televizyonunda, 12 kasım günü gündüz saatlerinde, akşam saat 10:20'de yayınlanacak olan bir filmin fragmanı yayınlanıyordu. Filmin ismi: Temel İçgüdü. Bu filmin sinemalarda bile gösterime girmesi, toplum ahlaki açısından tartışmalara neden olmuşken bu televizyon kanalı, filmin tanıtım reklamlarını çocukların ekran başında bulunduğu bir saatte, erotik görüntülerle yayınlamıştır. Ayrıca, daha önce de belirtildiği gibi çocukların akşam, televizyonu izleme yoğunluğunun en çok bulunduğu zaman, saat 10'dur. Yani çocukların bu filmi izlemesi muhtemeldir.

Çocuk, çizgi film seyredirken bir anda giren bu tür sahnelerin karşısında şaşkınlığa uğruyor. Ansızın yaşadığı bu duruma bir anlam veremiyor. Çocukların ekran başında bulunduğu akşam saatlerinde de bu tür görüntülere kolayca rastlamak mümkün. Yani çocuk, gündelik televizyon seyretme sürecinde mutlaka bu tür görüntülere tanık oluyor.

İlk önceleri, bu tür görüntülerle ilk kez karşılaşmasından dolayı, utanıyor, sıkılıyor, yüzünü ekrandan çeviriyor. Fakat, bu görüntülerin her zaman tekrarlanmasından ve kendindeki cinsel meraktan dolayı sonraları, bu görüntüler onun için normal bir hal alıyor. Çocuk, o tür görüntüleri normal görmeye başladığı zaman, kendindeki merakın da etkisiyle, televizyonda gördüğü görüntüleri gündelik hayatında taklit etmeye çalışır. Bu onun için, süperman gibi uçmaya çalışmak, veya He-Man gibi düşmanların üstesinden gelmek gibi bir olaydır.

B) Çocuklar Ne Tür Cinsel İçerikli Yayınları İzliyor?

Yapılan anket çalışmasında çocukların, içerisinde cinsel içerikli konuşmaların ve şakaların yer aldığı eğlence programlarını seyretme oranları ortalama değer olarak şu şekildedir:

Çocuklar Televizyonda hangi eğlence programlarını seyrediyor?

Ortalama:

Olacak O Kadar: 19.3

Görevimiz Tehlike: 9.2

İbo Show: 7.5

Hülya Avşar Show: 6.4

Tele-Vole: 6.2

Huysuz Virjin Show: 3.6

Görüldüğü gibi, çocuklar, % 19.3 oranında en çok "Olacak O Kadar" adlı güldürü programını seyrediyorlar. Çocuklar sırayla % 9.2 oranında "Görevimiz Tehlike", % 7.5 oranında "İbo Show", % 6.4 oranında "Hülya Avşar Show" ve % 3.6 oranında "Huysuz Virjin Show"u seyrediyorlar.

Bu programlardan Görevimiz Tehlike, çocukça yarışmaların ve şakaların yapıldığı bir yarışma programı. Fakat büyükler için. Diğerlerinde yayınlanan cinsel içerikli şakalar ve konuşmalar, çıplak dansöz oyunları, çocuklar tarafından seyredilmektedir. Bu tür programlardaki içerik 6-7 yaşındaki çocukların bile seyredebileceği bir zeka seviyesine hitap ettiği için, çocuklar açısından ilgi odağı olmaktadır. Örneğin Huysuz Virjin Show'u seyreden ilkokul öğrencisi oradaki şakalara gülebilmekte ve o programa ilgi duymaktadır. Oysa bu tür programlar, bir zamanlar sadece belli insanların müdavimi olduğu, İstanbul'un bazı gazinolarında yapılmaktaydı. Yetişkin insanların bile utanarak izlediği şakaların yapıldığı ve belden aşağı konuların konuşulduğu bu tür programlar televizyon ekranlarından tüm Türkiye'ye seyrettirilmektedir. Hem de çocukların en fazla televizyon seyrettikleri saatlerde. Ayrıca bu tür programlara ünlü çocukların konuk edilmesi çocuklar tarafından daha fazla izlenmesine sebep olmaktadır. Bu programlarda yapılan cinsel içerikli şakalar, cinselliğe vurgu yapılan konuşmalar, erotik nitelikli giyim tarzı, küfürlü argo bir dil, tamamen estetikten uzak, sabun köpüğü cinsinden bir içerik çocukların gündelik hayatlarını, anlayışlarını, ve hayatı kavrayışlarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu tür programların müptelası olan çocuklar artık, normal hayatlarında küfürlü argo kelimeler kullanmaya başlıyor ve bunu ayıp olarak görmüyor. Çünkü aynı küfrü televizyon ekranından, milyonlarca seyircinin karşısında, erkek mi kadın mı olduğu belli olmayan Huysuz Virjin de yapmıştır ve herkes ona gülmüştür. Hatta annesi ve babası da gülmüştür. Öyleyse neden kendisi de aynı sözü sarf etmesin? 10 yaşındaki erkek çocuklar takım elbiseler giyip, sevgili edinmeye çalışmaktadırlar.

Bu konuda, iletişim sanatları ve bilimleri uzmanı Neil Postman, "Çocukluğun Yokoluşu" adlı eserinde şu görüşlere yer vermektedir: Şu anda Amerika'da oniki ve onüç yaşındaki kız çocukları en yüksek ücretli modeller arasında yer almaktadır. Bu kızlar, tüm görsel iletişim araçlarında yayınlanan reklamlarda bilmiş ve cinsel çekiciliğe sahip yetişkinlerin kılığında giysiler içinde rahat bir erotik hava içinde halka sunulmaktadır..... (26)

Çocuklara yönelik giyim endüstrisi son on yılda çok büyük değişimlere uğradı ve böylece çocuk giyim tarzı giderek ortadan kalkmaya başladı. Artık oniki yaşındaki çocuklar, doğum günü partilerinde takım elbise ya da tayyörler, altmış yaşındaki erkekler ise aynı partilerde kot pantolonlar giymektedirler. Onbir yaşındaki kızlar yüksek ökçeli ayakkabılar giymekteler, teklifsizlik ve enerji, gençliğin açık bir işareti olmaktadır.....(27)

Bir şeyden emin olabiliriz: "kirli sözcükler" dediğimiz yetişkin dili sırları, sadece çocuklar tarafından bilinmekle kalmamakta, fakat çocuklar tarafından yetişkinler kadar rahatlıkla kullanılmaktadır." (28)

C) Cinsel İçerikli Filmlerin Çocuklar Üzerine Etkisi

Televizyondaki cinsel içerikli filmler, öncelikle yetişkin cinselliği ile çocuk cinselliği arasındaki farkı silmektedir. Örneğin, çocuklar arasında cinsel etkinliğin artan

düzeyi bunun en önemli kanıtıdır. Amerikan John Hopkins Üniversitesi'nden Melvin Zelnick'in ve John Kantner'in çalışmalarına göre, evli olmayan 13-19 yaş arası kadınların cinsel etkinliğinin yaygınlığı 1971-1976 arasında % 30 artmıştır. Çocukların % 55'i 19 yaşına kadar cinsel ilişkiye girdiği tespit edilmiştir. Televizyonun cinsel içerikli programlarıyla, toplum yüksek bir cinsel dürtü içerisine girdirilmektedir. Cinsellik karanlık ve derin bir yetişkin sırrı olmaktan çıkmış, herkesin kolaylıkla tanıyabileceği sıradan bir olay haline gelmiştir. Bu da çocukların daha küçük yaşta cinsel ilişkide bulunmalarına sebep olmaktadır. Örneğin, 13-19 yaş arasındaki kız çocuklarının gebelik oranlarında büyük bir artış olduğu gözlenmiştir. Cinsellik yaşı bu nedenle 13'e inmiştir. 1975 yılında Amerika'da yapılan bir araştırmada, 13-19 yaş arasındaki kadınların yapmış olduğu doğumlar tüm doğumların % 19'unu oluşturmaktadır. 15-17 yaş arasındaki doğum oranı ise en fazla artan dönem olmuştur ve % 21.7 oranında artmıştır. (29)

İ. Ü. Tıp Fak. Çocuk Psikiyatrisi Bilim Dalı Öğr. Üye. Prof. Kemal Çakmaklı, "Aile Çocuk ve Televizyon" adlı kitabında aktardığı, çocukların televizyonda gördüğü cinsel görüntülerden nasıl etkilendiğine dair yaşadığı şu olaylar dikkate değer:

Konferanslarımdan birisinde bana şöyle bir soru sorulmuştu: "Beş yaşında bir erkek çocuk annesiyim. Çocuk, zaman zaman bir kadın veya bir kız görse, yaşından asla beklenmeyecek bir tavırla, "Vay be şu kıza bak" vs. gibi sözler söylüyor. Sanki, yetişkin birisiymiş gibi kadın cinselliğini metheden ifadelerde bulunuyor. Jestler yapıyor. Benden ve çevreden de çekinmiyor. Bu ne haldir ben ne yapayım?" Olayı daha sonra incelediğimde şunları öğrendim. Çocuk babasıyla birlikte gece geç saatlerde, televizyonda açık filmleri seyrediyormuş. Baba, kimi zamanlar televizyonda gördüğü çıplak kadınlar için çocuğun yukarıda söylediği sözleri söylüyormuş. Çocuğu da aynı şeyleri söylediği zaman onu ödüllendirmiş

Bir başka olay:

Üniversitede öğretim üyesi olan bir hocahanım aynen şunları anlattı: "Kızım 6 yaşında. Apartmanımızda 9 yaşında bir arkadaşı var. Bu arkadaşı kızıma 'Evlenince ne olur? Koca insana ne yapar? Sana göstereyim mi' demiş. Kızım da, tabii çocuk, 'olur' demiş. Birlikte apartmanın bodrumuna gitmişler ve soyunmuşlar ve daha sonra diğer olaylar meydana gelmiş. Nice sonra, kızım eve geldiğinde, hemen çeşmeye koştu 'anne ellerim çok kirlendi' diyerek bütün olan biteni anlattı ve sonunda 'anne iyi yapmışmıyım' diye sordu. Tabii beynimden vurulmuşa döndüm. Kızım bekaretini kaybetti mi diye endişelendim. Olayın çok ilginç yanı da şu: Büyük kız, kızıma 'görmüyor musun televizyon da her gün böyle yapıyorlar ya ne var bunda' diye ikna etmeye çalışması.(30)

Bu yaşanmış olaylar, göstermektedir ki bu tür cinsel görüntüler çocukta merak uyandırmakta ve çocuk bunu hayatında uygulamaya çalışmaktadır. Zaten belli bir cinsel süreç içerisinde olan çocuk, bu tür uyarıların etkisiyle hareket etmeye çalışacaktır. Çünkü, çocuk için belki (ikinci olay tam anlamıyla olmasa da) cinsel içerikli konular bir sır olmaktan çıkıp hayatın sıradan bir unsuru haline gelmektedir. Yani bu tür duygular ve bilgiler açısından minyatür yetişkinler (31) ortaya çıkmaktadır. Henüz 10 yaşındaki kız çocuklarının televizyonda gördükleri gibi makyaj yapımları, cinsellik yönü ağır basan giysiler giymeleri, erkeklerle çocukça bir arkadaşlığın ötesinde (televizyonda Küçük Onur'da gördükleri gibi) bir sevgili gibi ilişki kurmaktadır. Dolayısıyla çocukluk yaşı ile birlikte yetişkinlik yaşı küçülmektedir. Çocuklar adeta yetişkin insanlar gibi davranma eğilimi içerisine girmektedir. Bu durumu onların oyunlarında, giyim tarzlarında, konuşmalarında görmek mümkün.

Yapılan anket çalışmasında, çocukların televizyonda izledikleri müzik kliplerinin de daha çok büyüklerin duygu ve düşüncelerini içeren klipler olduğu tespit edilmiştir. Yani çocuklar, çocuk şarkıları yerine yetişkinlerin şarkılarını dinlemekte ve onları söylemektedirler. Bu da onlarda, yetişkinlerin, aşkları, sevgileri, istekleri ve cinsel yönlerini taklit etme eğilimine girmelerine sebep olmaktadır.

Çocuklar en çok hangi klipleri seyrediyor?

Ortalama:

İbrahim Tatlıses:	18.3
Ayna :	14.1
Mahsun Kırmızıgül:	8.3
Küçük Onur: :	7.6

Çocuklar, televizyonda klibi yayınlanan sanatçılardan %18.3 oranında İbrahim Tatlıses'i, % 14.1 oranında Ayna grubunu, % 8.3 oranında Mahsun Kırmızıgül'ü, % 7.6 oranında Küçük Onur'u dinlemektedir.

Görüldüğü gibi çocuklar, kendilerine hitap eden şarkılar yerine daha çok, yetişkinlere yönelik sevgi ve aşk konularını ele alan şarkıları tercih etmektedir. Ayrıca burada, geleneksel çocuk şarkılarının hemen hemen yok olduğunu vurgulamak gerekir. Televizyon kanallarının çoğunda çocuk şarkısına rastlamak mümkün değildir.

Öte yandan televizyondaki görüntülerden çocukların en çok dikkatini çeken görüntü, 'kavga' ve 'komedyenler'den sonra % 13 'öpüşme' sahneleri oluşturuyor. Çünkü çocuk televizyonu açtığı zaman en çok bu tür görüntüleri görmektedir. (Bu konuda 'Televizyonda çocukların dikkatini çeken görüntüler bölümüne bakınız)

Çocuklar arasındaki, yetişkin benzeri cinsel etkinliklerin artmasının bir diğer sonucu da, gençliğin zührevi hastalıklara yakalanması olayındaki sürekli artıştır. 1956 ile 1979 yılları arasındaki 10-14 yaş çocukların belsoğukluğu hastalığına yakalanma oranı 100 000 nüfus başına % 17.7'den % 54' yükseldi. (32)

Onüç onört yaşındaki kız çocukları, güzellik yarışmalarına katılıyor, reklamlarda, cinsel çekiciliğe sahip, yetişkinlerin giysileri içerisinde gayet rahat bir erotik hava içinde halka sunulmaktadır. Çocukların oynadığı kliplerde, daha 13 yaşındaki çocukların sevgilileri olduğu vurgulanmaktadır. Bu tür programları seyreden çocuklar da, böylesine çekici bir şekilde sunulan hayat tarzına özentisi içerisinde girmektedir. Çocuk giysileri bile artık değişmiş, yetişkinlerin giydiği giysilere dönüşmüştür. Çocuk oyunları ve çocuk şarkıları ortadan kalkmaya yüz tutmuş ve yetişkinlerin oyunları ve şarkılarıyla benzer hale gelmiştir. (33)

Ülkemizdeki televizyon yayıncılığı, büyük oranda sorumlu yayın anlayışından uzak, kamu hizmeti gören bir kuruluş olmaktan öte, sadece ticari amaçlar güden bir anlayışa dayanmaktadır. Çocukların televizyon başında bulunduğu bir saatte, film tanıtımı adı altında çocuklara, yatak sahneleri, öpüşme ve hatta cinsel birleşme sahneleri seyretilmektedir.

Sonuç olarak, çocukların televizyonda yayınlanan ve içerisinde cinsel konuşmalar, şakalar ve görüntülerin olduğu eğlence programları ve sinema filmleri seyrettikleri ortaya çıkmıştır.

V- TELEVİZYON ÇOCUK VE DİN

A) Çocukta Dini Düşüncenin Uyanışı ve Gelişimi Nasıl Olmaktadır?

Çocuğu meşgul eden yada düşündüren konular dini sahaya kaydırılınca bunların burada daha çok çocuğun merakını çektiğini ve daha da yoğunluk kazandığını görüyoruz. İşte çocukların dilinden bazı örnekler :” Allah olmasaydı biz olur muyduk? ” ,”Allah olmasaydı, biz olmasaydık ne olurdu? ”, “Allah yemez, içmez, yatmaz, uyumaz, O’nun bu ihtiyacı da yok. Peki yeri göğü yaratan çiçeklerle donatan Allah’ın aslı nedir?” , “Allah’ın bir olduğunu biliyoruz, O her şeyden büyüktür. Bir olan varlık, nasıl milyonlarca insanın kalbinden geçebiliyor? Allah çok büyük, biz çok küçüğüz. Her şeyden büyük olan nasıl bizim kalbimize sığabiliyor? İnsan şaşırıyor, çıldıracak gibi oluyorum!” “Dünyanın her tarafında milyonlarca insan Cuma namazı kılıyor. Allah bunların namazını nasıl kabul ediyor?...” Çocukların Allah ile ve öteki dini konularla ilgili meşgul olduğu sorularından bazıları kadar çok sorular var ki, insan bunların karşısında şaşırıp kalıyor. Bunların arkasında hiç şüphesiz öğrenme ve anlama arzusunun yattığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte bu soruların içerdiği düşüncelerle çocuk içe dalan, derinliklere açılan sınır tanımaz uzaklıkları yoklamak isteyen bir atılım içindedir. Çocuk burada bizim dışımızda kalan bizim var olduğumuzun sebeplerine inerek açıklanmasını istemektedir. O olduğundan daha fazlasını ister. Sahip oldukları ile yetinmez, bulunduğu daha fazlasına sahip olmak ister ve bunun için o devamlı arayış halindedir. O doymak bilmez. Daha çok doymak için daha çok arar. Bu onun düşünceleri için de geçerlidir. Çocuk anlamak istediği şeyleri doyurucu bir şekilde anlamak için kendini meşgul eden konunun üzerine üzerine gider, kavrama arzusu kavranacak şeyin peşinden gider, hadisesini yani fiili ortaya çıkarır. Dini inanç zihni faaliyetlerle birlikte harekete geçmektedir.

Böylece dini bilgilerin ve onlara bağlı hükümlerin gelişmesi ile düşüncenin ve buna bağlı olarak dini inancın da geliştiği bir gerçektir. Şu halde akıllanma ile dini inancın birbirlerini destekledikleri ve tamamladıklarını görüyoruz. Nitekim çocuk başlangıçta dini öğrenmeye ve anlamaya kavramlarla başlar. O önce dini kavramları toplar, içinde onlarla ilgili manaları oluşturur. Onların oluşması bizi onlarla temas kurmaya sevk eder, onunla sözle anlaşma kendini erken yaşlardan itibaren belli eder. Bu yedi yaşlarına doğru daha belirgin hal alır. Dini bakımdan çocuk belli bir birikime ulaşabilmiş ise onun bu konudaki düşüncelerine daha çok nüfuz etmek mümkündür. Esasen çocuk neler düşündüğünü söyleme arzusu ile doludur. Fakat başlangıçta düşüncelerini ifade etmekte güçlük çektiği bir gerçektir. Ancak zamanla bu güçlüklerin dini gelişmesi ile daha çok ortadan kalktığı ve düşüncelerini daha iyi ifade edebildiği görülecektir. Aslında çocuk ilerleyen yıllarda en ciddi konular üzerinde bile rahatça düşünebilmekte, fakat onlar üzerinde düşündüklerini ya pek belli etmemekte yada düşündüğünü anlatmak istese gerekli kavramları bulmakta güçlük çekmektedirler. Çünkü çocuğun dili, zihni ve dini henüz yeterince gelişmeden onunla dini ve fikri alışverişe girilemez. Ancak okul çağının ilerleyen yıllarında bunun çok daha geliştiği görülecektir. Nitekim bu dönemde çocuklar Allah, İslam Dini, peygamber, Kur’an, dua, oruç, namaz, müslüman, müslümanlık, cennet, cehennem, melek, şeytan, haram, helal, günah, sevap, cami, hoca, imam, ezan, müezzin, dini kavramları az yada çok tanımakta, onlar hakkında bir çok bilgilere dayanarak dini düşüncelerini ortaya koyabilmektedirler.(34)

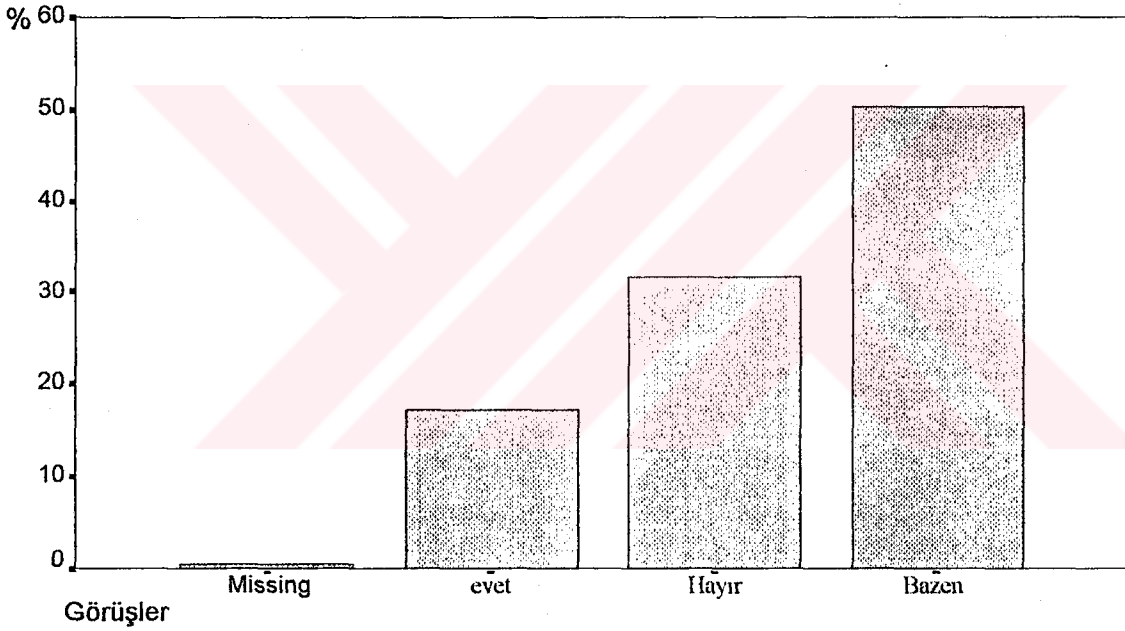
B) Çocukların , Televizyondaki Dini Programlara İlgisi:

Televizyon kanallarında yapılan dini programlar, çocuklar tarafından ilgi çekici bulunmamaktadır.

Çocuklar, 'televizyonda yayınlanan dini programları seyrediyor musunuz' sorusuna büyük oranda seyretmedikleri cevabını verdiler.

Tablo 14: Çocukların televizyondaki dini programları seyretme durumu:

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Evet	1,00	52	17,3
Hayır	2,00	95	31,7
Bazen	3,00	151	50,3
	,	2	,7
	Toplam	300	100,0

Grafik 14: Çocukların televizyondaki dini programları seyretme durumu

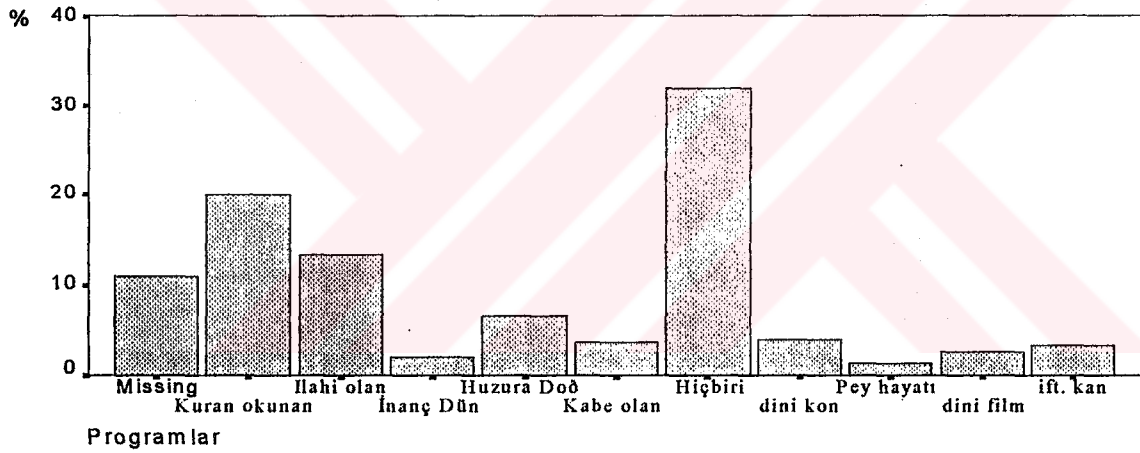
Çocukların %31.9'u televizyondaki dini programları seyretmediğini, % 17.3'ü seyrettiğini, % 50.3' de bazen seyrettiğini belirtti. Anket çalışmasından alınan bu sonuç çocukların televizyondaki dini içerikli filmlere ilgi göstermediğini ve ayrıca bu tür filmlerin de çocukların ilgisini çekecek nitelikte olmadığı göstermektedir.

C)Çocuklar Hangi Dini Programları Seyrediyor?

Çocuklara hangi dini programları seyrettikleri sorulmuş ve aşağıdaki cevaplar alınmıştır:

Tablo 15: Çocuklar televizyonda hangi dini programları seyrediyor.

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Kuran okunan	1,00	60	20,0
İlahi olan	2,00	40	13,3
İnanç Dün	3,00	6	2,0
Huzura Doğ.	4,00	20	6,7
Kabe olan	5,00	11	3,7
Hiçbiri	6,00	96	32,0
Dini kon.	7,00	12	4,0
Pey hayatı	8,00	4	1,3
Dini film	9,00	8	2,7
İftar- kandil	10,00	10	3,3
		33	11,0
Toplam		300	100,0

Grafik 15: Çocuklar televizyonda hangi dini programları seyrediyor.

Çocukların % 36'sı dini programların hiçbirini seyretmediğini, % 22.5'i Kur'an okunan, % 15'i ilahi olan programları seyrettiğini belirtti.

Önceki soru ile bağlantılı olarak yöneltilen yukarıdaki soru da çocukların televizyondaki filmleri ilgi çekici bulmadıklarını ortaya çıkarmıştır.

Televizyonda yayınlanan dini içerikli programlardan 'İnanç Dünyası' örneğini inceleyelim.

Bu program, her perşembe akşamları TRT 1'de yayınlanmaktadır. Bu programda, programın yapımcısı ve sunucusu olan Asaf Demirbaş stüdyo konuklarıyla sohbet etmektedir. Program boyunca uzun süren bu sohbet görüntüsünden başka hiçbir görüntü yer almamaktadır. Bu hareketsiz, sadece konuşmaya dayalı, görüntü zenginliğinden ve renkliliğinden uzak bu program çocukların ancak %2'sinin dikkatini çekmektedir. Oysa bu tür programlarda bir sınıfta ders verir tarzından öte, canlı,

hareketli görüntüler, dini konularla ilgili dramalar yayınlanmalı. Program uygun müziklerle desteklenmeli, çocuk ilahileri yazılıp bestelenmelidir. Örneğin israf konusu ele alınacaksa bu bir senaryo ile anlatılmalı. Dini konularla ilgili çizgi filmler üretilmelidir.

Bu konuda, NBC programında her hafta Pazar günleri yayınlanan çocuklara yönelik dini eğitim programa dikkate değerdir. Canlı ve estetik görüntülerle sunulan programda, çocuk korosu ilahiler okumakta ve çeşitli dini konular senaryolaştırılarak filmler halinde sunulmaktadır.

Yapılan araştırmada, çocukların genellikle dini içerikli programlara fazla ilgi göstermediği tespit edildi. Bir başka deyişle, televizyonda yayınlanan dini içerikli programlar, çocukların ilgilerini çekecek nitelikte değil. Öte yandan en çok izlenen televizyon kanallarında sadece, skandal konular olduğunda, din ile ilgili konular yer alıyor. Dinin, "magazin haberciliği" tarzında ele alındığı ve uzmanların yerine polemikçilerin konuşturulduğu bu programlar, çocuklarda dini konularda zihin karışıklığına sebep olmaktadır.

Bu tarz programların dışında, çoğu televizyon kanallarında, yılbaşından bir ay öncesinde Noel programları hazırlıkları başlamasına rağmen, ramazanda bile iftar programları, ya da kandillerde kandil programları yayınlanmamaktadır. Oysa dünyanın en büyük televizyonu olan CNN, her pazar Vatikan'a bağlanarak, oradan canlı olarak pazar ayinini birkaç saat vermektedir. Bunu aynı anda birçok batı televizyon kanalı da yapmaktadır. Ancak, Türk televizyonlarında din, reyting getirmediği, ve magazin yönü olmadığı müddetçe yer almamaktadır. Bu araştırma yapılırken bazı televizyon kanallarının (ATV, Show TV, Star, Kanal D, Kanal 6, HBB) yayın akışı incelendi. Bu kanalların haftalık yayın akışı içerisinde dini konulara yer veren hiçbir programa rastlanamadı. Dolayısıyla, çocuk en fazla meşgul olduğu iletişim aracında bile, dinle ilgili hiçbir program görememektedir.

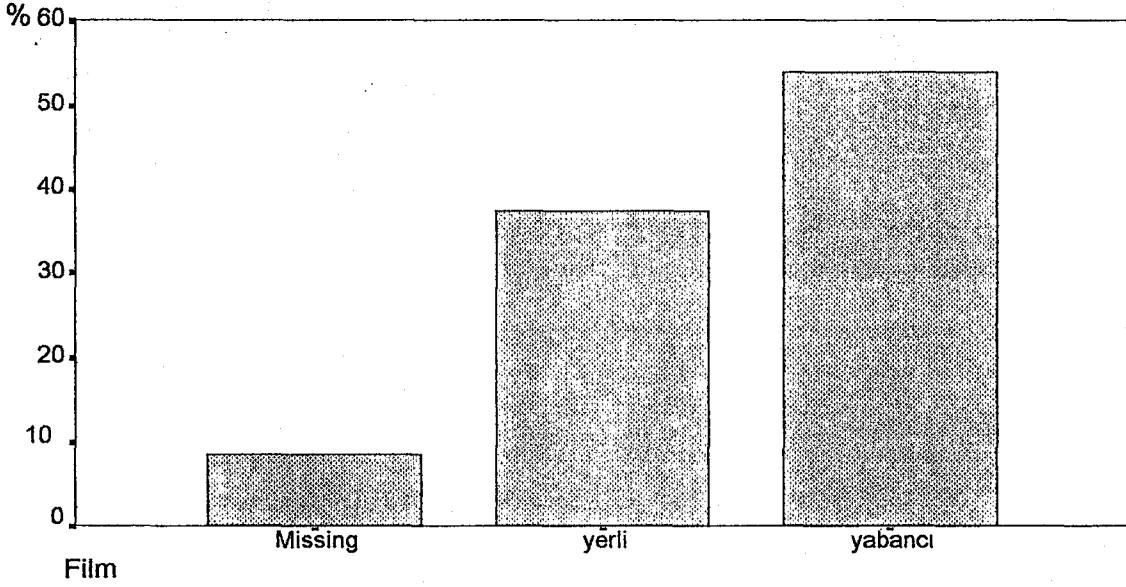
Öte yandan, çoğu Türk filmlerinde, filmin senaristinin dini bilgiler açısından yetersiz olmasından dolayı, çocuklara akıdevi yanlışlıklar aktarılmaktadır. Örneğin Sezercik adlı çocuk filminde, çocuk Allah'tan bahsederken her seferinde "Allah baba" demektedir. (35) Hristiyanlık propagandası yapan filmlerin, kilise ayini sahnelerinin, teslis ve vaftiz görüntülerinin sıkça gösterildiği ekranlarda, İslami motiflerin hiç yayınlanmayışı çocuk üzerinde, dini açıdan tam anlamıyla bir kargaşa meydana getirmektedir. Çocuk televizyondan teslisi öğrenmekte ama, Kelime-i Şahadetini öğrenememektedir. (36)

D) Çocukların Yabancı Film İzleme Durumu:

Çocukların televizyonda daha çok müslüman karakterleri mi yaksas müslüman olmayan karakterleri mi seyrettiklerini öğrenmek için onlara, çoğunlukla yerli film mi yoksa yabancı film mi seyrettiklerini sorduk. Cevaplar aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 16: Çocukların yabancı film izleme durumu:

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Yerli	1,00	112	37,3
Yabancı	2,00	162	54,0
	,	26	8,7
	Toplam	300	100,0

Grafik 16: Çocukların yabancı film izleme durumu

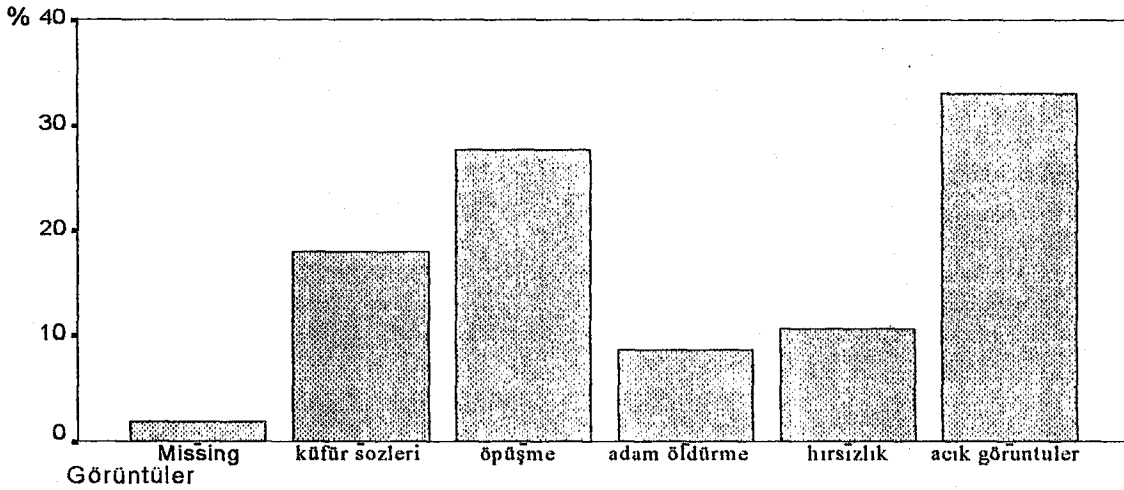
Çocukların % 59.1'i yabancı, % 40.9'u yerli film seyrettiklerini bildirmiştir. Dolayısıyla çocuklar, çoğunlukla yabancı karakterleri seyretmektedir.

E) Çocuklar, Televizyondaki Görüntüleri Dini Duygular Açısından Nasıl Değerlendiriyor?

Çocuklara televizyondaki görüntülerden en çok hangilerinin dini duygulara zarar verdiğini sorulmuş ve aşağıdaki cevaplar alınmıştır:

Tablo 17: Çocuklar televizyondaki hangi görüntülerin dini duygulara zarar verdiğini düşünüyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Küfürlü sözler	1,00	54	18,0
Öpüşme	2,00	83	27,7
Adam Öldürme	3,00	26	8,7
Hırsızlık	4,00	32	10,7
Açık görüntüler	5,00	99	33,0
	,	6	2,0
		-----	-----
	Toplam	300	100,0

Tablo 17: Çocuklar televizyondaki hangi görüntülerin dini duygulara zarar verdiğini düşünüyor?

Çocukların % 33.7'si televizyondaki görüntülerden açık görüntülerin, % 28.2'si öpüşme sahnelerinin, % 18.4'ü küfür sözlerin dini duygulara zarar verdiğini belirttiler.

Çocuk, televizyonda gördüğü davranış kalıplarını alıp taklit etmeye meyyaldir ancak, görür görmez hemen alıp kabul etmez. Aynı davranışları, tekrar tekrar gördüğünden çocuk bu davranış kalıplarını artık sıradan görmeye başlamaktadır. Örneğin, televizyonda bir öpüşme sahnesi gören çocuk, ilk kez bu tür bir görüntü gördüğü için utanıp gözlerini kapatır veya yüzünü ekrandan çevirir. İlk sıralarda bu şekilde davranan çocuk, daha sonraları anne ve babasının da aynı durumu normal görmeleri üzerine, artık o tür görüntüleri ayıp veya kötü olarak görmez. Oysa, anne ve babası televizyonda bu tür görüntüler yayınlandığında, bunların kötü olduğunu anlatırsa ve kendi de bakmazsa, çocuk başka zamanlarda aynı şekilde davranmaktadır. Fakat bazan de, anne babalar çocuğa, bunların kötü olduğunu söylediği halde kendileri bakmaktadır. Bu da çocuğun dikkatinden kaçmadığı için inandırıcılığını kaybetmektedir.

Çocuklar, dini hayatlarına büyüklerini taklit ederek başlar. Önceleri şekli olan bu taklit daha sonra, bilinçli bir benimsemeye dönüşür. Bu nedenle anne ve babalar, çocuğun dini hayatının oluşmasında en büyük rolü oynar. (37) Çocuk taklit etme eğiliminde olduğu için o, televizyonda gördüğü görüntüleri de taklit etmek ister.

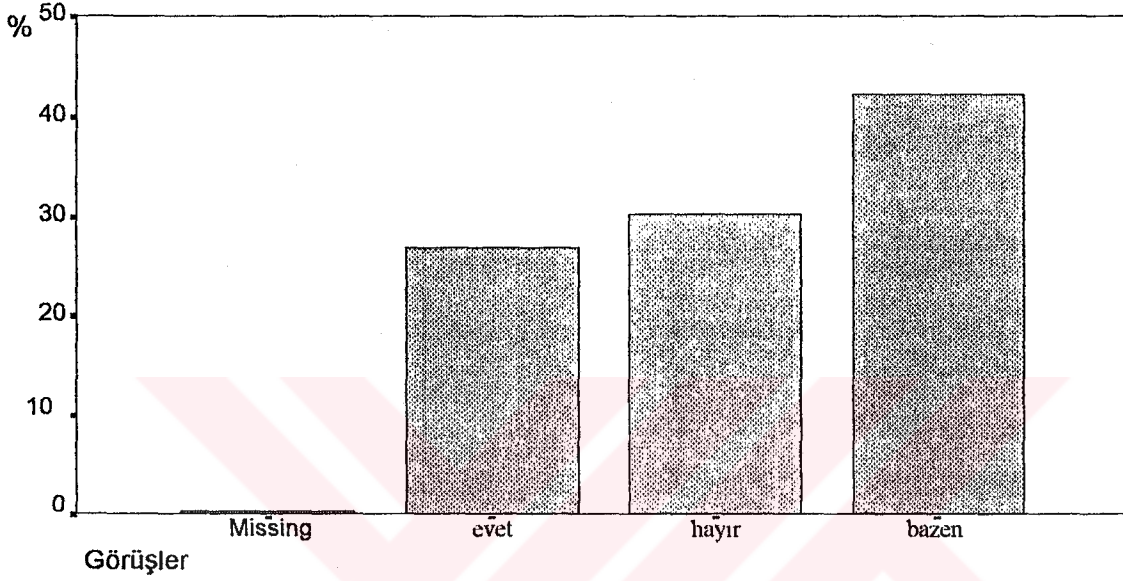
Açık görüntüler ya da sevişme sahneleri gören çocuk, eğer anne ve babasının kendi üzerinde olumsuz bir etkisi yoksa, bu tür görüntüleri tam anlamıyla günah olarak algılamasa da, kötü bir görüntü olarak görmektedir.

F) Çocuklar, Televizyonun Dini Öğretemeyeceğini Düşünüyor

Çocuklar, televizyonu dinle ilgili olarak yetersiz görmektedirler. 'Televizyon size dini öğretebilir mi' sorusuna, çocukların çoğu 'bazen' veya 'hayır' cevabını verdi. Yani çocuklar din ile televizyonu bağdaştıramamaktadır.

Tablo 18: Çocuklar televizyonun dini öğretebileceğine inanıyor mu?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Evet	1,00	81	27,0
Hayır	2,00	91	30,3
Bazen	3,00	127	42,3
		1	,3
		-----	-----
Toplam		300	100,0

Grafik 18: Çocuklar televizyonun dini öğretebileceğine inanıyor mu?

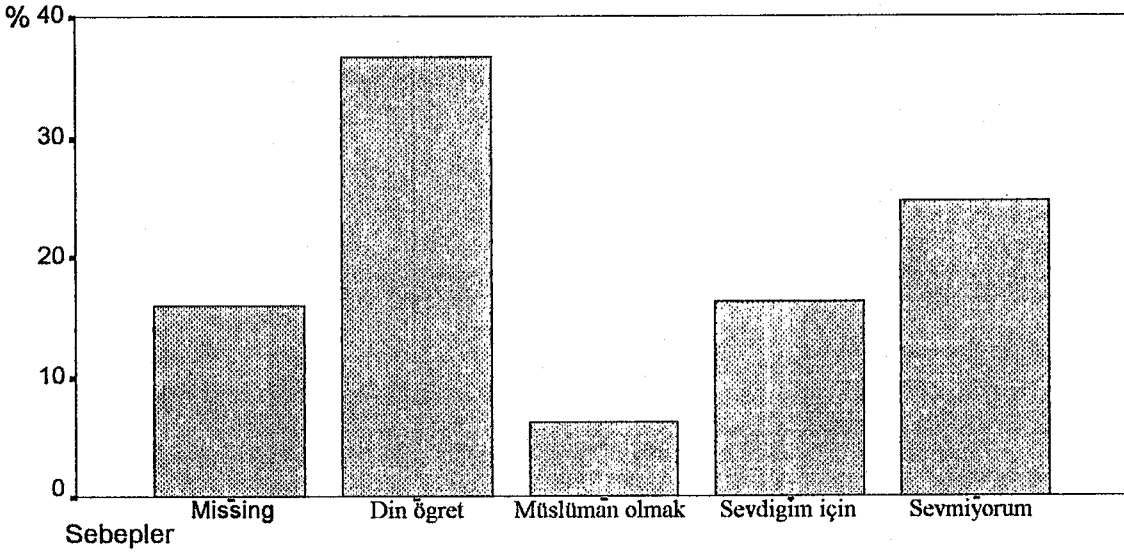
Çocukların % 42.3 televizyonun bazen dini öğretebileceğini, % 30.3' hiç öğretemeyeceğini, % 27'si öğretebileceğini belirtti.

G) Çocuklar Dini Yayınları Niçin Seyrediyor?

Çocukların dini yayınları neden tercih etmektedir? Bu sorunun cevabını çocuklara şu şekilde verdiler:

Tablo 19: Çocukların dini programları seyretme nedenleri?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Din öğret.	1,00	110	36,7
Müslüman olduğ.	2,00	19	6,3
Sevdiğim için	3,00	49	16,3
Sevmiyorum	4,00	74	24,7
		48	16,0
		-----	-----
Toplam		300	100,0

Grafik 19: Çocukların dini programları seyretme nedenleri?

Çocukların % 36.7'si televizyondaki dini programları, dini öğrettiği için seyrettiğini, % 24.7 dini programları sevmediğini, % 16.3'ü dini programları sevdiği için seyrettiğini, % 6.3'ü Müslüman olduğu için seyrettiğini belirtmişlerdir. Burada, çocukların önemli bir bölümünün dini yayınları sevmiyorum cevabını vermesi, dini yayınların onların ilgilerini çekecek nitelikte olmadığı ve bu çocukların aynı zamanda somut düşünme döneminde olmaları sebep olarak gösterilebilir.

Aile Araştırma Kurumu'nun 1995 yılında yaptığı araştırma da, bütün bu söylenenleri destekler mahiyette. Tüm televizyon kanallarını kapsayan araştırmada, Türk TV kanallarında en çok şiddet, cinsellik, ölüm ve alkol temaları işlenmekte.

Araştırmada, televizyon ekranlarında yayınlanan karakterlerin dini de inceleniyor. Buna göre, tv karakterlerinin % 57.6'sı yabancı kökenli ve % 80'i hristiyan ve yahudi. Öte yandan, tv karakterlerinin ancak % 20'si müslüman. TV kanallarında daha sonra sırayla şu konular yer alıyor: Sözlü ve fiziksel cinsellik; % 59, heteroseksüel ilişki; % 58, suç; %48, sevgi sözleri ve görüntüleri; % 35.9, ölüm; % 33.3, alkol; % 31.7, kısmi çıplaklık; % 18.6, tam çıplaklık % 4.5. Türk tv kanallarında en çok gösterilen aile tipi Amerikan ailesi. Karakterlerin sadece % 20'si evli ve % 69'u bekar, % 61'i heteroseksüel ilişki içerisindeyken, % 46'sı romantik bir ilişki içerisinde. (38)

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Televizyon çocukların gündelik yaşamlarında, pasif olarak en fazla etkileşim halinde bulunduğu bir iletişim aracıdır. Görsel ve işitsel çekiciliği ile televizyon, temel duyulara hitap edebilme imkanına sahip olduğundan dolayı çocuklar için vazgeçilmez bir özellik taşımaktadır. Çocuk bir anda bütün duyularına hitap eden bu araçla duygusal bir bağ kurar. Bu bağ onun gündelik hayatta yapamadığı şeyleri televizyon aracılığıyla yapmasını sağlar yani; bir çeşit duygusal tatmin yaşar. Bununla birlikte, çocuk televizyonda gördüğü kahramanları, olayları ve görüntüleri taklit etmeye çalışır.

Bu nedenle televizyonun çocuklar üzerine ne tür etkilerinin olduğu, çocukların televizyon yayınlarını nasıl değerlendirdikleri ve ne tür yayınlara ne kadar ilgi gösterdikleri gibi sorular önem kazanmaktadır.

Bu temel problemten hareketle yapılan araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- 1- Çocuklara günlük olarak aşırı oranda televizyon seyretmektedir. Yapılan anket çalışmasında çocuklar ortalama olarak günlük 3 saat 25 dakika televizyon seyretdiklerini belirtmişlerdir.
- 2- Çocuklar televizyonu çoğunlukla (% 32 oranında) can sıkıntısından seyretdiklerini belirtmişlerdir.
- 3- Çocuklar televizyonda çoğunlukla şiddet içerikli filmleri seyretmektedir. Çocuklar tarafından en çok seyredilen filmler, % 14.3 oranında Power Rangers, % 11.3 oranında Zeyna, % 10.3 oranında Bruce Lee gibi şiddet oranı yüksek filmlerdir.
- 4- Çocuklar, çocuk programları içerisinde en fazla (% 36.3 oranında) çizgi film yayınlanmasını istemektedirler.
- 5- Çocuklar televizyon yayınları içerisinde cinsel konuların konuşulduğu, tartışıldığı ve cinsel şakaların ve görüntülerin yer aldığı programları da seyretmektedirler.
- 6- Çocukların çoğunluğu televizyondaki dini temalı yayınlara ilgi göstermemektedirler. Çocukların % 36'sı televizyondaki hiçbir dini yayını

seyretmemektedir. Ayrıca, dini duygulara, çoğunlukla açık görüntülerin (%33.7 oranında) zarar verdiğini belirtmişlerdir.

Öneriler:

- 1- Çocuklara (yetişkinler için de) zararlı olabilecek (şiddet, cinsellik, gerilim, korku gibi) özellikler taşıyan programlar ve filmler yayınlanmamalıdır.
- 2- Televizyon kanalları yayın akışlarını, ekran karşısında çocukların da bulunduğunu göz önünde bulundurarak hazırlamalıdır.
- 3- Çocuklara yönelik hazırlanan film ve programlar, onların deneyimlerini arttırmaya ve ufuklarını genişletmeye yönelik olmalıdır.
- 4- Çocuk programları, her şeyden önce eğlendirici ve tehditten uzak, güven verici olmalıdır. Öğretilcek bilgiler eğlendirerek verilmelidir.
- 5- Çocukların yaşlarının özelliklerini taşıyan duygularının, anlayış ve zevklerinin bozulmaması için özen gösterilmelidir.
- 6- Her yaş kümesinin özel yapıları, gereksinimleri, algılama düzeyleri göz önünde bulundurulmalıdır.
- 7- Programların dili seviye olarak çocukların anlayabileceği nitelikte olmalıdır. Argo kelimeler kullanılmamalıdır.
- 8- Televizyon yayınları, çocukların dilini iyi kullanabilmesinde, zihinsel yeteneklerini geliştirmesinde, kültürel ve sanatsal etkinliklere yönelmesinde, çevresine uyumlu bir insan olmasında yardımcı olmalıdır.
- 9- Televizyon programları çocukların okulda aldıkları eğitimi tamamlayıcı özellik taşımalıdır. Bunun içinde bu programlarda çocuk oyunlarından faydalanmalıdır.
- 10- Çocuklara yönelik yayınlarda, çocukların sosyal ve psikolojik özellikleri iyi bilinmelidir.
- 11- Programlarda konu zaman, sunuş, biçim bakımından çocuğun yaşı, dikkat süresi, öğrenme düzeyi gözönünde bulundurulmalıdır.
- 12- Çocuğun ruh sağlığını bozacak ve kişilik gelişimi üzerinde etkiler bırakacak sebepsiz korkular ve çelişkili duygular yaratabilecek gerçekçi olmayan anlatımlara yer verilmemelidir.

- 13- Çocuğu karamsarlığa, pasifliğe, saldırganlığa, bencilliğe, bağnazlığa yöneltecek her türlü mesajdan kaçınılmalıdır.
- 14- Oyun ve oyuncağın çocuğun öğrenmesinde, kişiliğinin gelişmesinde önemli rolü bulunduğunu gözönünde tutarak programlarda bu unsurlara dikkat edilmelidir.
- 15- Çocuk programlarında dramalara ağırlık verilmeli ve bu dramalarda, çocuğun yaşı, beden, düşünce ve hayal gücü ile ilgili özellikler göz önünde tutulmalıdır.
- 16- Belirli saatlerde çocuk şarkıları yayınlanmalıdır.
- 17- Şarkı, film, reklam ve eğlence programlarında çocuklar istismar edilmemelidir.
- 18- Çocuklara yönelik dini programlar yayınlanmalıdır. Bu programlar onların anlayabileceği seviyede, soyut bir özellik taşımaktan öte somut özellikler taşıyan ve dil açısından anlaşılır bir nitelikte olmalıdır.
- 19- Çocuklara yönelik ilahiler yazılıp bestelenmelidir.
- 20-Dini konuları ele alan çizgi filmler, dramalar yayınlanmalıdır.

Dipnotlar:

- 1- Milliyet Gazetesi (30.10.1995)
- 2- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, *Türkiye'de Televizyon ve Aile*, Ankara 1995, s. 67
- 3- *Radyo ve Televizyonda Çocuk Programları Kamuoyu Araştırması*, TRT Yayınları, Ankara, 1988, sy. 142
- 4- Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, *Türkiye'de Televizyon ve Aile*, Ankara 1995, s. 68
- 5- Jan Uwe Rogge, *Televizyon Video Delileri*, Çev: Leman Çalışkan, Afa Yayınları, İstanbul, 1989, sy. 51
- 6- Age. s. 42
- 7- Age. s. 56
- 8- Age. s. 62
- 9 Akis Dergisi, 17.4.1996 tarihli sayısı, sy.10
- 10- Jan Uwe Rogge, *Televizyon Video Delileri*, Çev: Leman Çalışkan, Afa Yayınları, İstanbul, 1989, sy. 62
- 11- Age. s. 85
- 12- Age. s. 77
- 13- Age. s. 85
- 14- Mark T. G., *Şiddet*, Yeni Yüzyıl Yayınları, İstanbul, 1996, sy.13.
- 15- Milliyet Gazetesi (30.10.1997)
- 16- Yeni Sayfa Gazetesi (14.2.1995)
- 17-Kadın ve Aile Dergisi, Sayı: 106, sy.2.
- 18- Kadın ve Aile Dergisi, Sayı: 106, sy.2.
- 19- Türkiye Gazetesi (6.3.1993)
- 20- Zaman Gazetesi (22.2.1997)
- 21- Piaget Jean, *Play, Dreams And Imitation in Childhood*, Fransızca'dan İngilizce'ye çeviri: C. Gattegno, F. M. Hodgson, W.W. Norton and Company Inc. New York, s. 62
- 22- Prof. Dr. Kerim Yavuz, *Çocuk ve Din*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, sy.106
- 23- Jan Uwe Rogge, *Televizyon Video Delileri*, Çev: Leman Çalışkan, Afa Yayınları, İstanbul, 1989, sy. 40.
- 24- Milliyet Gazetesi (28.10.1996)

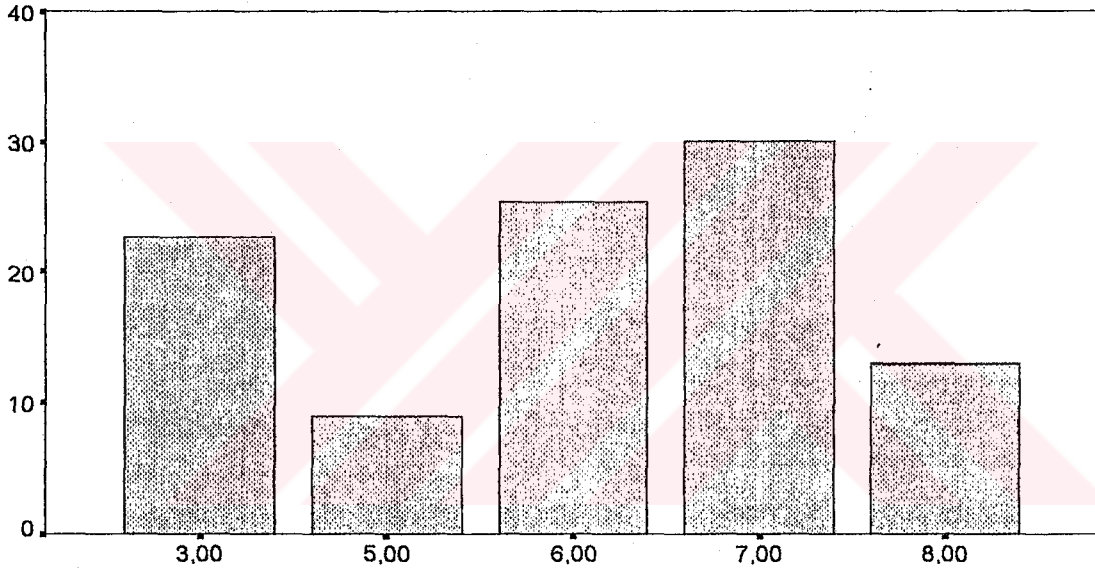
- 25- Jan Uwe Rogge, *Televizyon Video Delileri*, Çev: Leman Çalışkan, Afa Yayınları, İstanbul, 1989, sy.76.
- 26- Neil Postman, *Çocukluğun Yokoluşu*, Çev: Kemal İnal, İmge Yayınları, Ankara, 1995, sy.13
- 27- Age. s. 163
- 28- Age. s. 169
- 29- Age. s. 174
- 30- Prof. Dr. Kemal Çakmaklı, *Aile Çocuk ve Televizyon*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1997, sy.32.
- 31- Neil Postman, *Çocukluğun Yokoluşu*, Çev: Kemal İnal, İmge Yayınları, Ankara, 1995, sy.173
- 32- Age. s. 174
- 33- A.g.e. sy.13.
- 34- Prof. Dr. Kerim Yavuz, *Çocuk ve Din*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, sy.168
- 35- Örneğin Show TV'de 21.2.1997 tarihinde yayınlanan "*Satılınacak Koca*" adlı filmde, filmin kahramanı çocuk, babasına "Allah baba bizi görüyor değil mi baba?" şeklinde bir ifadede bulundu. Bu tür ifadeler başka yerli filmlerde de rastlamak mümkün.
- 36- Bu konuda daha detaylı bilgi için bakınız, Kadın ve Aile Dergisi, sayı:106. derginin bu sayısında konu değişik yönleriyle ele alınmaktadır.
- 37-Prof. Dr. Kerim Yavuz, *Çocuk ve Din*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, sy.131.
- 38- *Türkiye'de Televizyon ve Aile*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1995, sy.89.

-EK I-

ANKET SORULARI VE CEVAPLARIN İSTATİSTİKİ DAĞILIMI

Tablo 1: Çocukların sınıf seviyesi?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
	3,00	68	22,7
	5,00	27	9,0
	6,00	76	25,3
	7,00	90	30,0
	8,00	39	13,0
	Toplam	300	100
Ortalama	5,790	Std. Sap.	1,708
Geçerli Değ.	300	Bilinmeyen Değ.	0

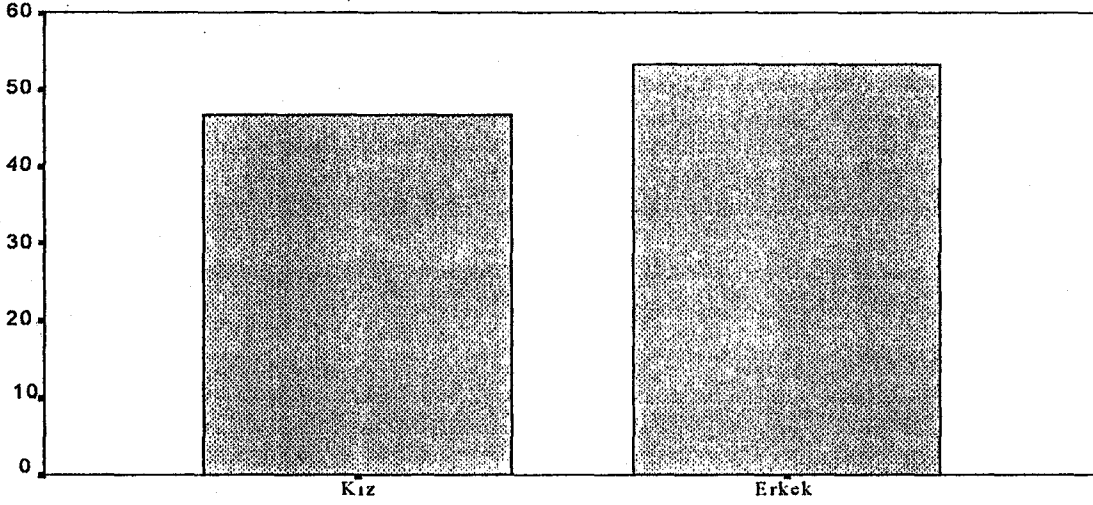

Grafik 1: Çocukların sınıf seviyesi

Çocuklar % 30 oranında 7 sınıf, 25.3 oranında 6. sınıf, % 22.7 oranında 3. Sınıf, % 13 oranında 8. Sınıf. Çocukların çoğunluğu 7 sınıf öğrencisi.

Tablo 2: Çocukların cinsiyeti

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Kız	1,00	140	46,7
Erkek	2,00	160	53,3
	Toplam	300	100
Ortalama	1,533	Std. Sap.	,500
Geçerli Değ.	300	Bilinmeyen Değ.	0

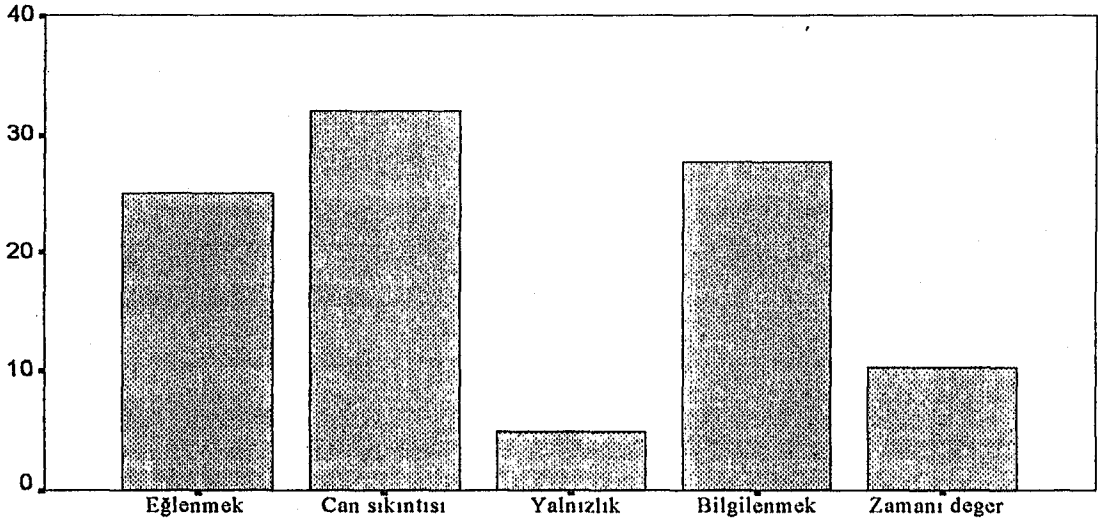
Grafik 2: Çocukların cinsiyeti

Çocukların 53.3 oranında erkek, % 46.7 oranında kız öğrenci

Tablo 3: Çocukların televizyon seyretme nedenleri

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Eğlenmek	1,00	75	25,0
Can sıkıntısı	2,00	96	32,0
Yalnızlık	3,00	15	5,0
Bilgilenmek	4,00	83	27,7
Zamanı değer	5,00	31	10,3
Toplam		300	100,0

Ortalama 2,663 Std. Sap. 1,379
Geçerli Değ. 300

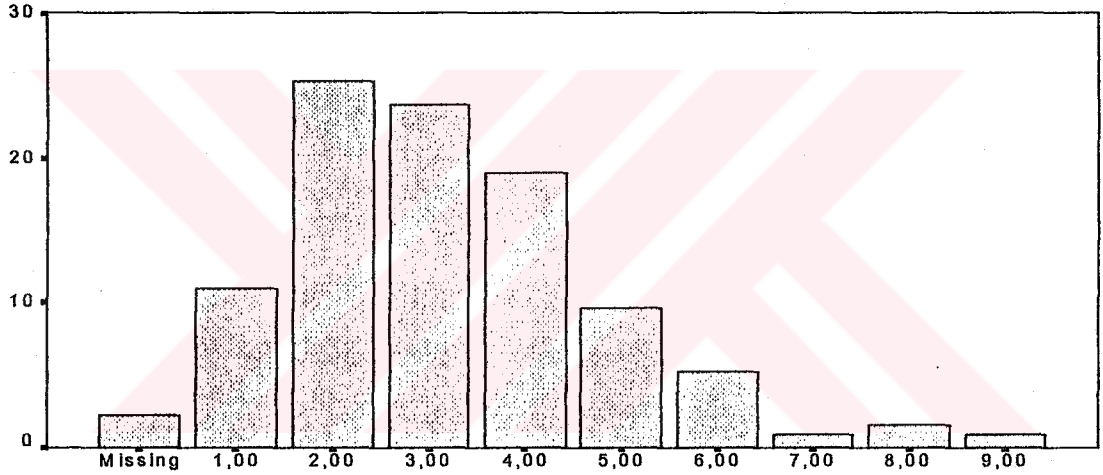

Grafik 3: Çocukların televizyon seyretme nedenleri

Çocuklar % 32 oranında can sıkıntısından dolayı, % 27.7'si bilgilenmek, % 25'i eğlenmek için televizyon seyrettiklerini belirttiler.

Tablo 4: Çocuklar günde kaç saat televizyon seyrediyor?

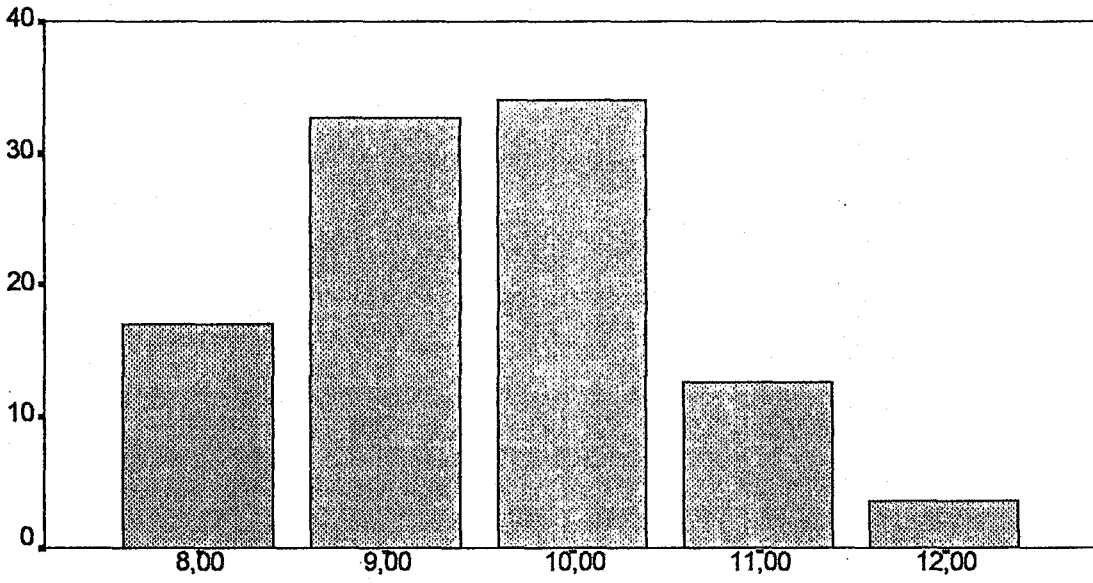
Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
	1,00	33	11,0
	2,00	76	25,3
	3,00	71	23,7
	4,00	57	19,0
	5,00	29	9,7
	6,00	16	5,3
	7,00	3	1,0
	8,00	5	1,7
	9,00	3	1,0
	,	7	2,3
	Toplam	300	100,
Ortalama	3,259	Std. Sap.	1,641
		Geçerli Değ.	293

.Grafik 4: Çocuklar günde kaç saat televizyon seyrediyor?
Çocuklar günde ortalama 3 saat 25 dakika televizyon seyrediyor.

Tablo 5: Çocuklar akşam saat kaç kadar televizyon seyridiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
	8,00	51	17,0
	9,00	97	32,3
	10,00	99	33,0
	11,00	38	12,7
	12,00	11	3,7
	Toplam	300	100,0
Ortalama	9,453	Std. Sap.	1,238
Geçerli Değ.	300	Bilinmeyen Değ.	0

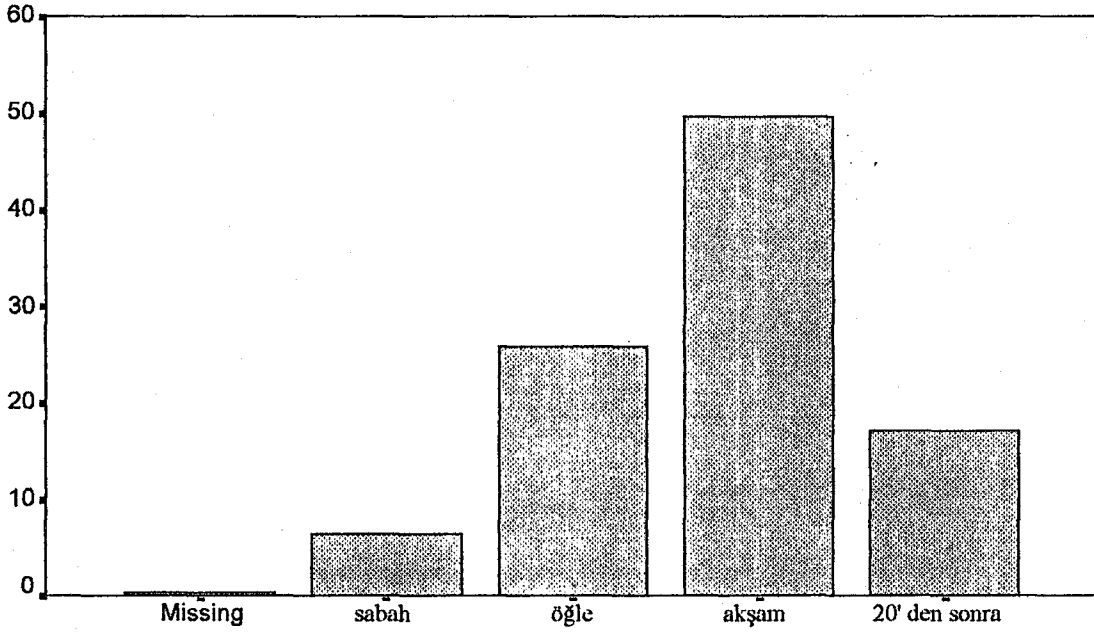
Grafik 5: Çocuklar akşam saat kaç kadar televizyon seyridiyor?

Çocuklar akşamları ortalama olarak saat 9:45'e kadar televizyon seyrediyor.

Tablo 6: Çocuklar en çok hangi saatlerde televizyon seyrediyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Sabah	1,00	20	6,7
Öğle	2,00	78	26,0
Aksam	3,00	149	49,7
20' den sonra	4,00	52	17,3
	,	1	,3
	Toplam	300	100

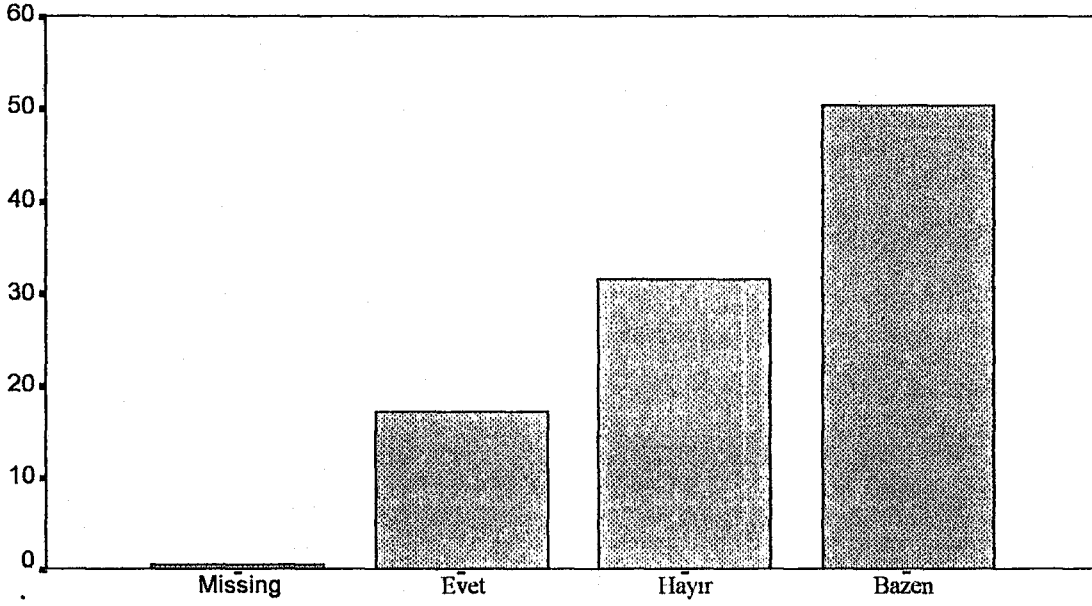
Ortalama	2,779	Std. Sap.	,810
Geçerli Değ.	299	Bilinmeyen Değ.	1

Grafik 6: Çocuklar en çok hangi saatlerde televizyon seyrediyor?
Çocuklar en çok akşam saatlerinde televizyon seyrediyorlar.

Tablo 7: Çocukların dini programları seyretme durumu:

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Evet	1,00	52	17,3
Hayır	2,00	95	31,7
Bazen	3,00	151	50,3
	,	2	,7
	Toplam	300	100
Ortalama	2,332	Std. Sap.	,757
Geçerli Değ.	298	Bilinmeyen Değ.	2

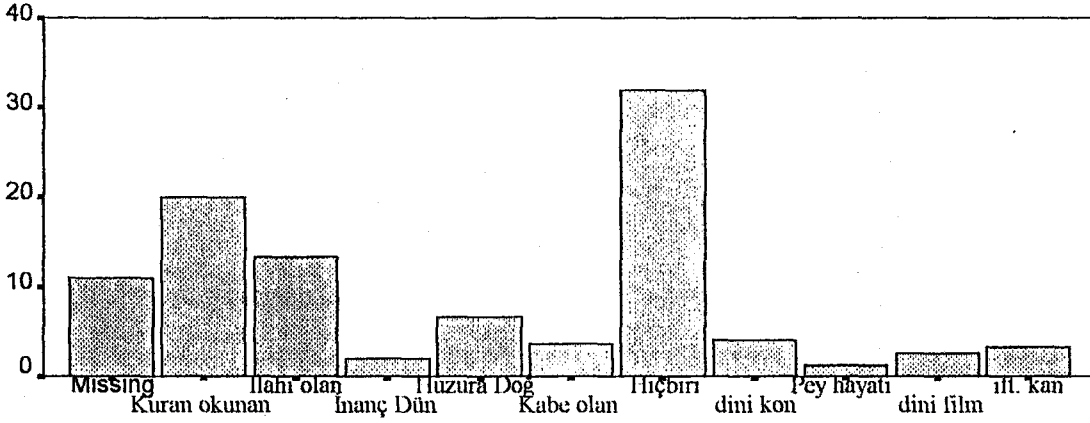
Grafik 7: Çocukların dini programları seyretme durumu

Çocukların %50.3'ü televizyondaki dini programları bazen seyrediyor, 31.7'si de hiçbir zaman seyretmiyor.

Tablo 8: Çocuklar hangi dini programı seyrediyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Kuran okunan	1,00	60	20,0
İlahi olan	2,00	40	13,3
İnanç Dün	3,00	6	2,0
Huzura Doğ.	4,00	20	6,7
Kabe olan	5,00	11	3,7
Hiçbiri	6,00	96	32,0
Dini kon.	7,00	12	4,0
Pey. hayatı	8,00	4	1,3
Dini film	9,00	8	2,7
iftar-kandil	10,00	10	3,3
		33	11,0
	Toplam	300	100

Ortalama	4,333	Std. Sap.	2,604
Geçerli Değ.	267	Bilinmeyen Değ.	33

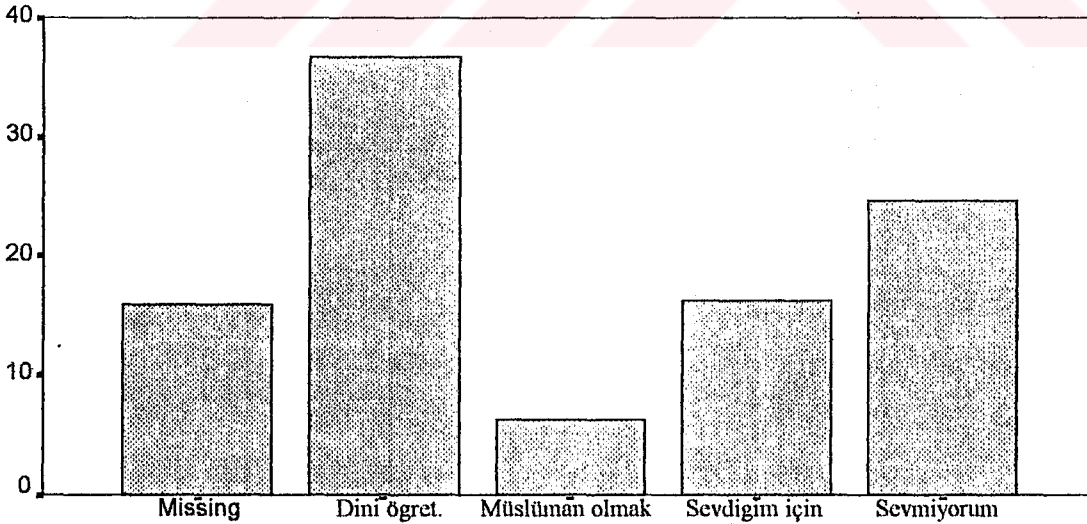

Grafik 8: Çocuklar hangi dini programı seyrediyor?

Çocukların %36'sı hiçbir dini programı seyretmiyor, %22.5'i Kur'an-ı Kerim okunan dini programı seyrediyor.

Tablo 9: Çocukların dini programları seyretme nedenleri:

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Din öğret.	1,00	110	36,7
Müslüman olduğ.	2,00	19	6,3
Sevdiğim için	3,00	49	16,3
Sevmiyorum	4,00	74	24,7
	,	48	16,0
	Toplam	300	100
Ortalama	2,345	Std. Sap.	1,301
Geçerli Değ.	252	Bilinmeyen Değ.	48

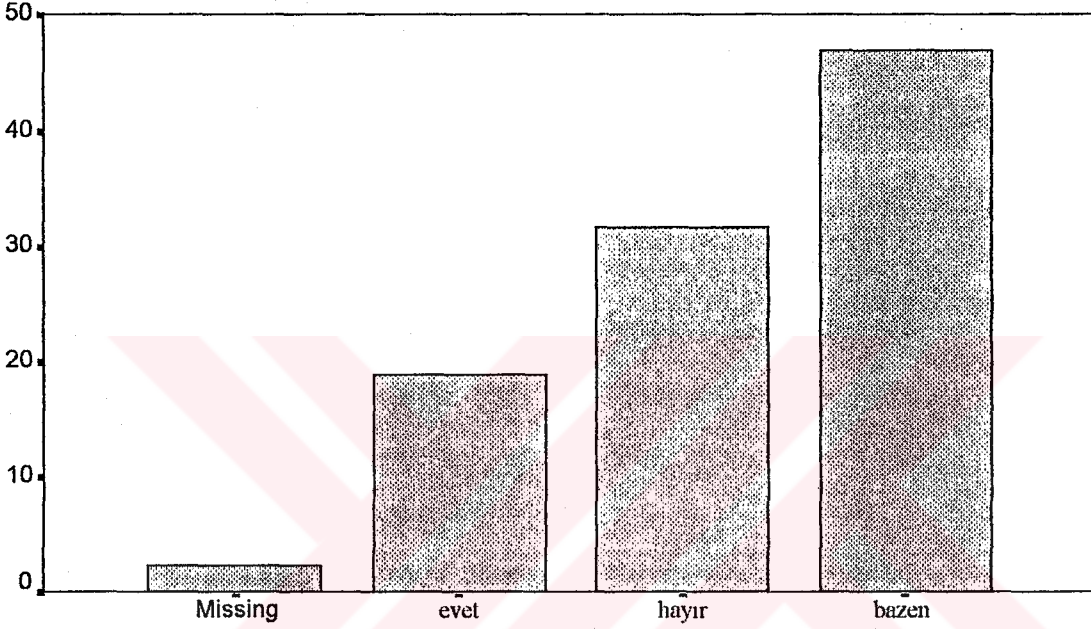

Grafik 9: Çocukların dini programları seyretme nedenleri

Çocukların %36.7'si dini programları dini öğrettiği için, %24.7'si sevdiği için seyrettiğini belirtti. %16'sı ise sevmiyorum diye bildirdi.

Tablo 10: Çocuklar televizyonda dini sorularına cevap bulabiliyor mu?

Değerler		Değerler	Frekans	Yüzde
Evet		1,00	57	19,0
Hayır		2,00	95	31,7
Bazen		3,00	141	47,0
		,	7	2,3
		Toplam	300	100,0
Ortalama	2,287	Std. Sap.	,772	
Geçerli Değ.	293	Bilinmeyen Değ.	7	

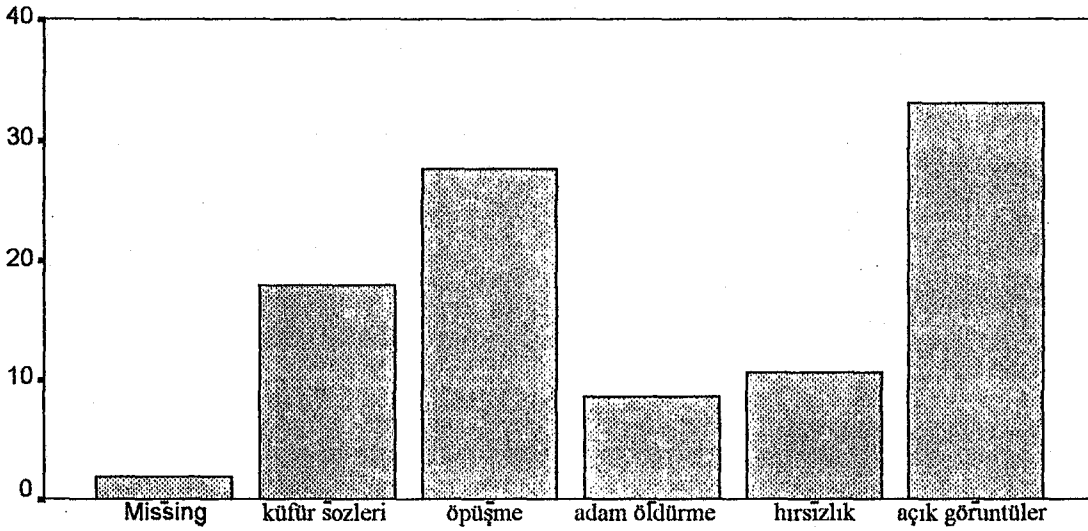

Grafik 10: Çocuklar televizyonda dini sorularına cevap bulabiliyor mu?

Televizyonda dini sorularına bazen cevap bulabilen çocuk oranı %47, cevap bulamayan çocuk oranı %31.7.

Tablo 11: Çocuklara göre televizyonda dini duygulara zarar veren görüntüler

Değerler		Değerler	Frekans	Yüzde
Küfürlü sözler		1,00	54	18,0
Öpüşme		2,00	83	27,7
Adam Öldürme		3,00	26	8,7
Hırsızlık		4,00	32	10,7
Açık görüntüler		5,00	99	33,0
		,	6	2,0
		Toplam	300	100
Geçerli Değ.	294	Bilinmeyen Değ.	6	

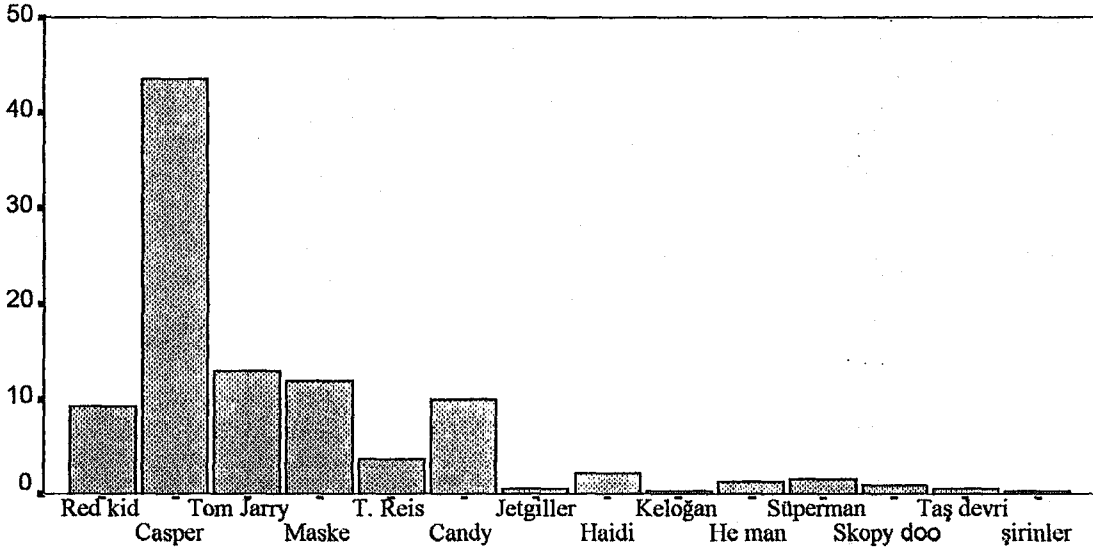
Grafik 11: Çocuklara göre televizyonda dini duygulara zarar veren görüntüler

Çocukların %33'ü televizyondaki açık görüntülerin %27.7'si öpüşme sahnelerinin, %18'i ise küfürli sözlerin dine zarar verdiğini bildirdiler.

Tablo 12: Çocuklar hangi çizgi filmleri seyrediyor -Tercih 1-

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Red Kid	1,00	28	9,3
Casper	2,00	131	43,7
Tom Jarry	3,00	39	13,0
Maske	4,00	36	12,0
T.Reis	5,00	11	3,7
Gandy	6,00	30	10,0
Jetgiller	7,00	2	,7
Haidi	8,00	7	2,3
Kelogan	9,00	1	,3
He-man	11,00	4	1,3
Süperman	12,00	5	1,7
Skooppy doo	14,00	3	1,0
Taş devri	16,00	2	,7
Şirinler	19,00	1	,3
Toplam		300	100,0

Geçerli Değ. 300 Bilinmeyen Değ. 0

Grafik 12: Çocuklar hangi çizgi filmleri seyrediyor -Tercih 1-

Tablo 13: Çocuklar hangi çizgi filmleri seyrediyor -Tercih 2-

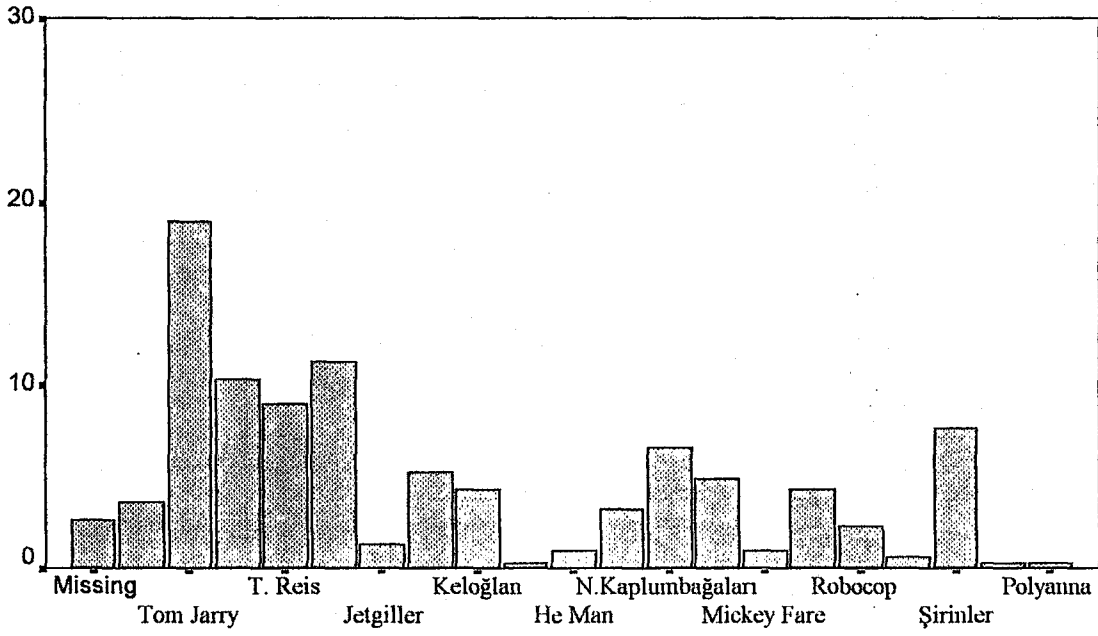
Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Casper	2,00	11	3,7
Tom Jarry	3,00	57	19,0
Maske	4,00	31	10,3
T. Reis	5,00	27	9,0
Şeker Kız	6,00	34	11,3
Jetkilller	7,00	4	1,3
Haidi	8,00	16	5,3
Keloğan	9,00	13	4,3
P. Panter	10,00	1	,3
He Man	11,00	3	1,0
Süperman	12,00	10	3,3
N. Kaplumbağaları	13,00	20	6,7
Skopy Doo	14,00	15	5,0
Mickey Fare	15,00	3	1,0
Taş Devri	16,00	13	4,3
Robocop	17,00	7	2,3
Vikingler	18,00	2	,7
Şirinler	19,00	23	7,7
She-Ra	20,00	1	,3
Polyanna	23,00	1	,3
		8	2,7
		-----	-----
	Toplam	300	100,0

Geçerli Değ.

292

Bilinmeyen Değ.

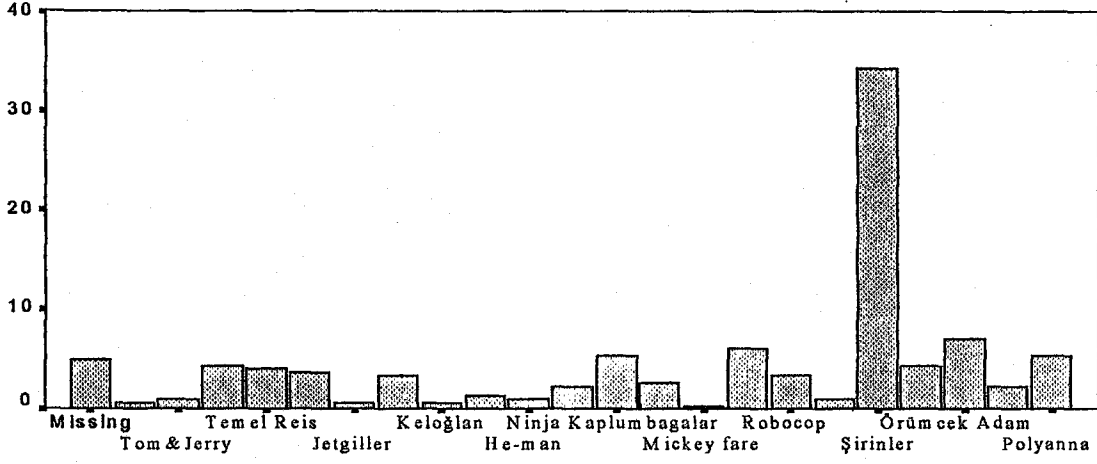
8

Grafik 13: Çocuklar hangi çizgi filmleri seyrediyor -Tercih 2-

Tablo 14: Çocuklar hangi çizgi filmleri seyrediyor -Tercih 3-

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Casper	2,00	2	,7
Tom&Jerry	3,00	3	1,0
Maske	4,00	13	4,3
Temel Reis	5,00	12	4,0
Seker Kız Candy	6,00	11	3,7
Jetgiller	7,00	2	,7
Haidi	8,00	10	3,3
Keloğlan	9,00	2	,7
Pembe Panter	10,00	4	1,3
He-man	11,00	3	1,0
Superman	12,00	7	2,3
Ninja Kaplumbagalar	13,00	16	5,3
Skupy Doo	14,00	8	2,7
Mickey Fare	15,00	1	,3
Taş Devri	16,00	18	6,0
Robocop	17,00	10	3,3
Vikingler	18,00	3	1,0
Şirinler	19,00	103	34,3
She-Ra	20,00	13	4,3
Örümcek Adam	21,00	21	7,0
Uçan ejderler	22,00	7	2,3
Polyanna	23,00	16	5,3
		15	5,0
		-----	-----
	Toplam	300	100,0
Geçerli Değ.	285	Bilinmeyen Değ.	15

Grafik 14: Çocuklar hangi çizgi filmleri seyrediyor -Tercih 3-

Ortalama:

Şirinler: 16.8

Casper: 16.6

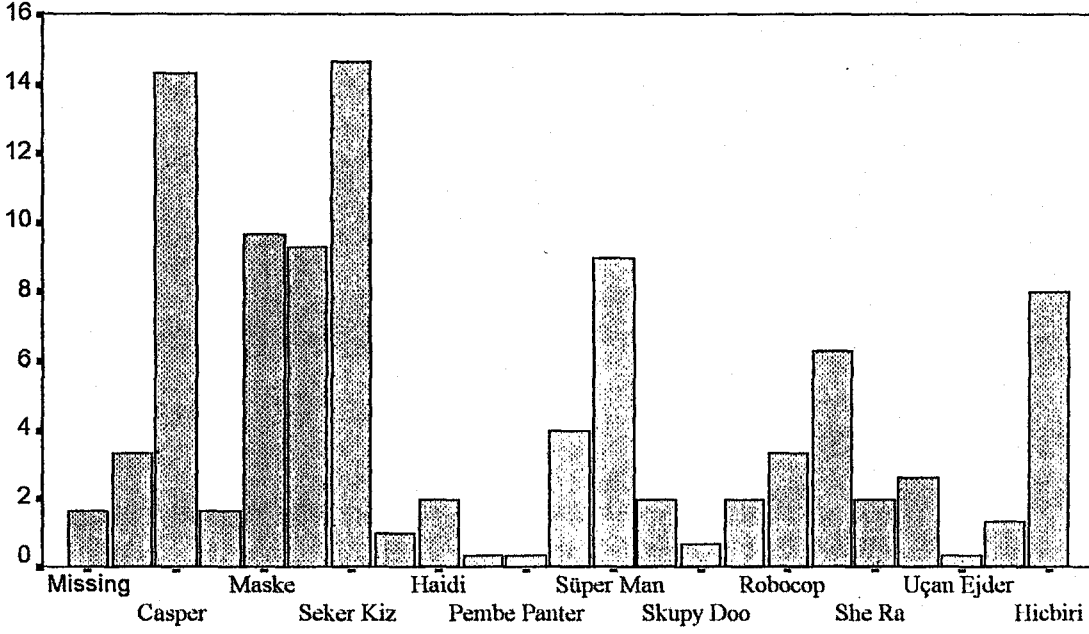
Tomm ve Jarry: 7.4

Şeker Kız Candy: 10.1

Çocuklar ortalama olarak %16.8 oranında Şirinler, %16.6 oranında Casper, %10.1 oranında Şeker Kız Candy, %7.4 oranında Tomm ve Jarry'i seyrettiklerini bildirdiler.

Tablo 15: Çocuklar hangi çizgi kahramanın yerinde olmak istiyor?

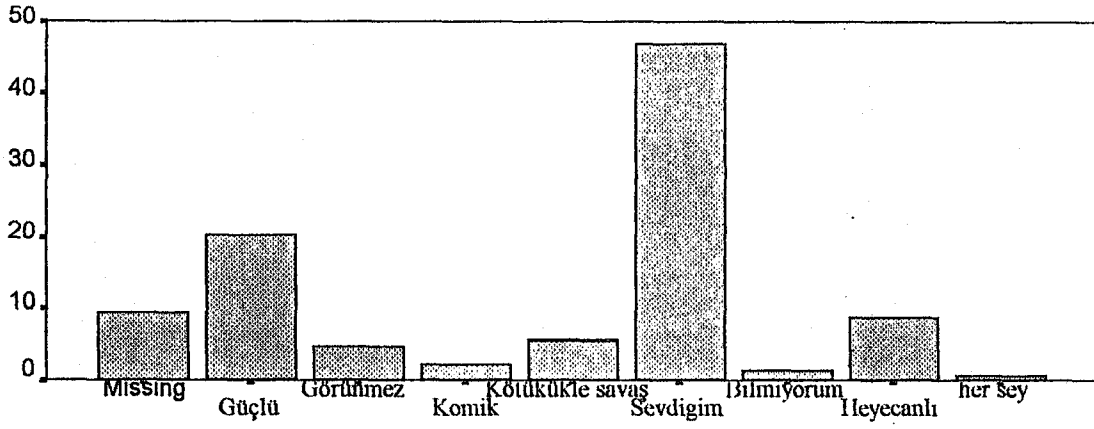
Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Red Kid	1,00	10	3,3
Casper	2,00	43	14,3
Tom ve Jarry	3,00	5	1,7
Maske	4,00	29	9,7
Temel Reis	5,00	28	9,3
Seker Kız	6,00	44	14,7
Jetgiller	7,00	3	1,0
Haidi	8,00	6	2,0
Keloğlan	9,00	1	,3
Pembe Panter	10,00	1	,3
He-Man	11,00	12	4,0
Süper Man	12,00	27	9,0
N. Kaplumbağalar	13,00	6	2,0
Skupy Doo	14,00	2	,7
Taş Devri	16,00	6	2,0
Robocop	17,00	10	3,3
Şirinler	19,00	19	6,3
She Ra	20,00	6	2,0
Örümcek Adam	21,00	8	2,7
Uçan Ejder	22,00	1	,3
Polyanna	23,00	4	1,3
Hiçbiri	24,00	24	8,0
		5	1,7
		-----	-----
	Toplam	300	100,0
Geçerli Değ.	295	Bilinmeyen Değ.	5

Grafik 15: Çocuklar hangi çizgi kahramanın yerinde olmak istiyor?
 Çocuklar %14.9 oranında Şeker Kız, %14.6 oranında Casper, %9.8 oranında Tomm ve Jerry'nin yerinde olmak istiyor.

Tablo 16: çocuklar belirttikleri çizgi kahramanın yerinde olmayı niçin istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Güçlü	1,00	61	20,3
Görünmez ol.	2,00	14	4,7
Komik	3,00	7	2,3
Kötükükle savaş	4,00	17	5,7
Sevdiğim	5,00	141	47,0
Bilmiyorum	6,00	4	1,3
Heyecanlı	7,00	26	8,7
Her şey yapmak	8,00	2	,7
	,	28	9,7
		-----	-----
Geçerli Değ.	272	Toplam 300	100,0
		Bilinmeyen Değ.	28

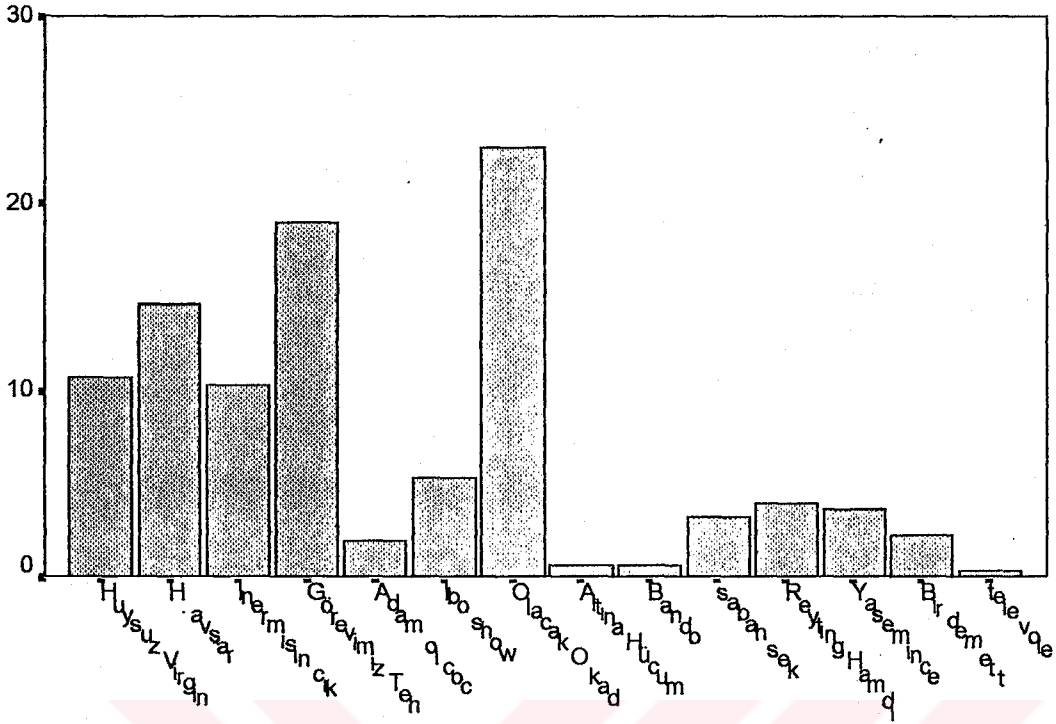

Grafik 16: çocuklar belirttikleri çizgi kahramanın yerinde olmayı niçin istiyor?

Çocukların %51.8'i belirttikleri çizgi kahramanın yerinde olma nedeni olarak sevdiğim için, %22.4'ü güçlü olmak için diye cevap verdiler.

Tablo 17: Çocukların eğlence programlarını seyretme durumu -Tercih 1-

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Huysuz Virgin	1,00	32	10,7
H. Avşar	2,00	44	14,7
Iner misin Çık.	3,00	31	10,3
Görevimiz Teh.	4,00	57	19,0
Adam ol. Çoc.	5,00	6	2,0
İbo Show	6,00	16	5,3
Olacak O Kad.	7,00	69	23,3
Altına Hücum	8,00	2	,7
Bando	9,00	2	,7
Sabah Şek.	10,00	10	3,3
Reyting Hamdi	11,00	12	4,0
Yasemince	12,00	11	3,7
Bir Demet Tiy.	13,00	7	2,3
Tele-vole	14,00	1	,3
	Toplam	300	100
Geçerli Değ.	300	Bilinmeyen Değ.	0

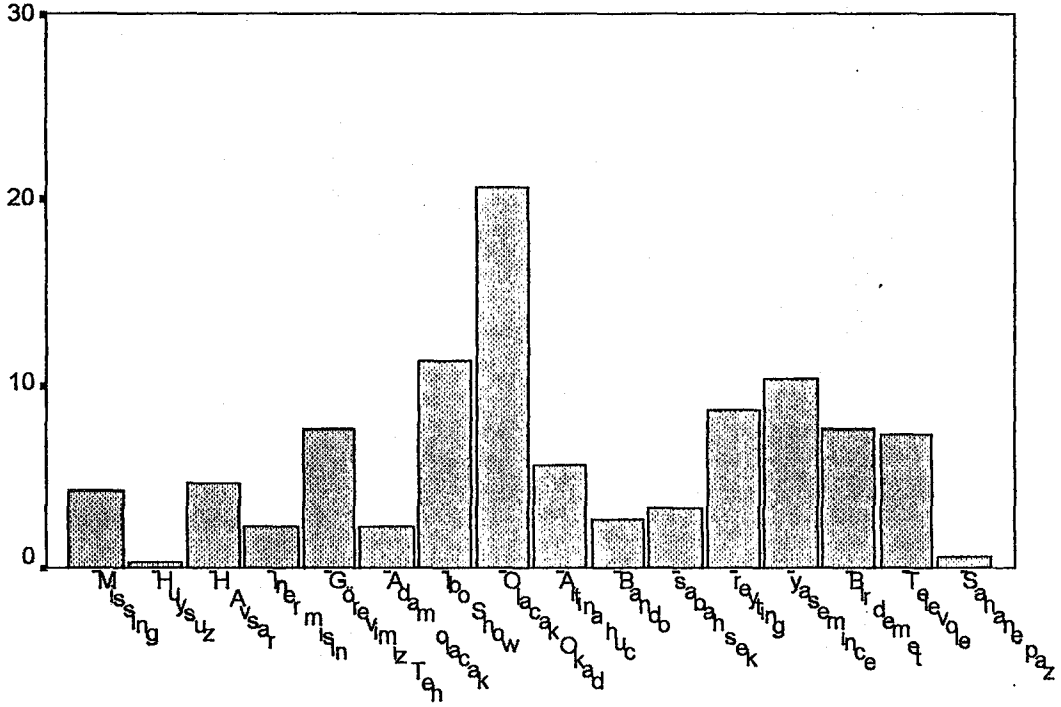
Grafik 17: Çocukların eğlence programlarını seyretme durumu
-Tercih 1-

Tablo 18: Çocukların eğlence programlarını seyretme durumu -Tercih 2-

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Huysuz	1,00	1	,3
H. Avşar	2,00	14	4,7
İner misin Çık.	3,00	7	2,3
Görevimiz Teh.	4,00	23	7,7
Adam olacak Çocuk.	5,00	7	2,3
Ibo Show	6,00	34	11,3
Olacak O Kad.	7,00	62	20,7
Altına Hücum	8,00	17	5,7
Bando	9,00	8	2,7
Sabah Şek.	10,00	10	3,3
Reyting Hamdi	11,00	26	8,7
Yasemince	12,00	31	10,3
Bir Demet Tiy.	13,00	23	7,7
Tele-Vole	14,00	22	7,3
Şahane Paz.	16,00	2	,7
		13	4,3
		-----	-----
	Toplam	300	100

Geçerli Değ. 287

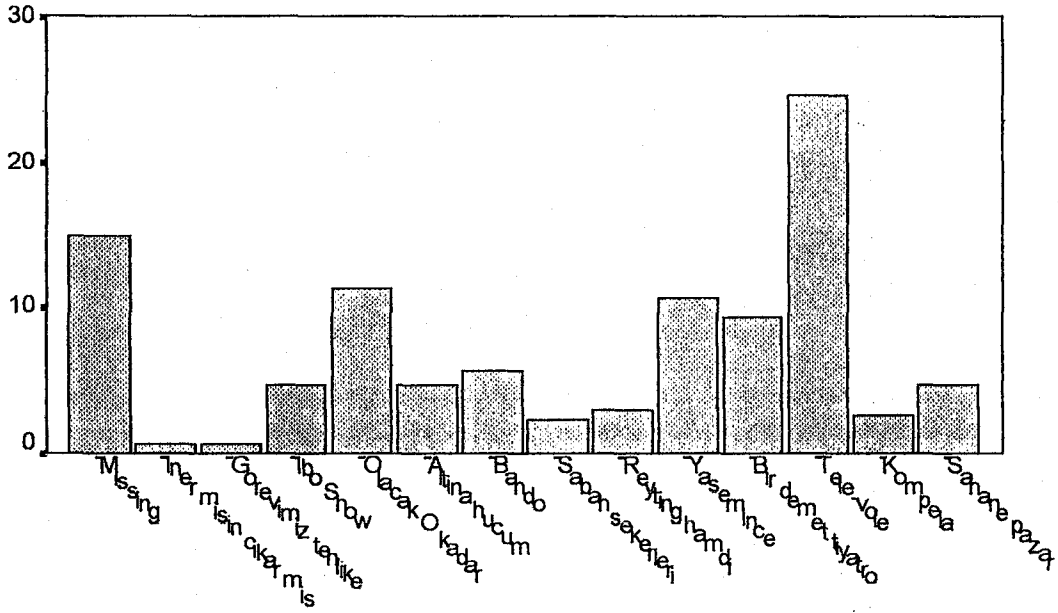
Bilinmeyen Değ. 13

Grafik 18: Çocukların eğlence programlarını seyretme durumu
-Tercih 2-

Tablo 19: Çocukların eğlence programlarını seyretme durumu -Tercih 3 -

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Iner misin Çıkar.	3,00	2	,7
Gorevimiz Tehlike	4,00	2	,7
Ibo Show	6,00	14	4,7
Olacak O Kadar	7,00	34	11,3
Altına Hücum	8,00	14	4,7
Bando	9,00	17	5,7
Sabah Şekerleri	10,00	7	2,3
Reyting hamdi	11,00	9	3,0
Yasemince	12,00	32	10,7
Bir Demet Tiyatro	13,00	28	9,3
Tele-Vole	14,00	74	24,7
Kompela	15,00	8	2,7
Şahane Pazar	16,00	14	4,7
		45	15,0
Geçerli Değ.	255	Toplam 300	100,0
		Bilinmeyen Değ.	45

Grafik 19: Çocukların eğlence programlarını seyretme durumu
-Tercih 3-

Ortalama:

Olacak O Kadar: 19.3

Görevimiz Tehlike: 9.2

İbo Show: 7.5

Hülya Avşar Show: 6.4

Tele-Vole: 6.2

Huysuz Virjin Show: 3.6

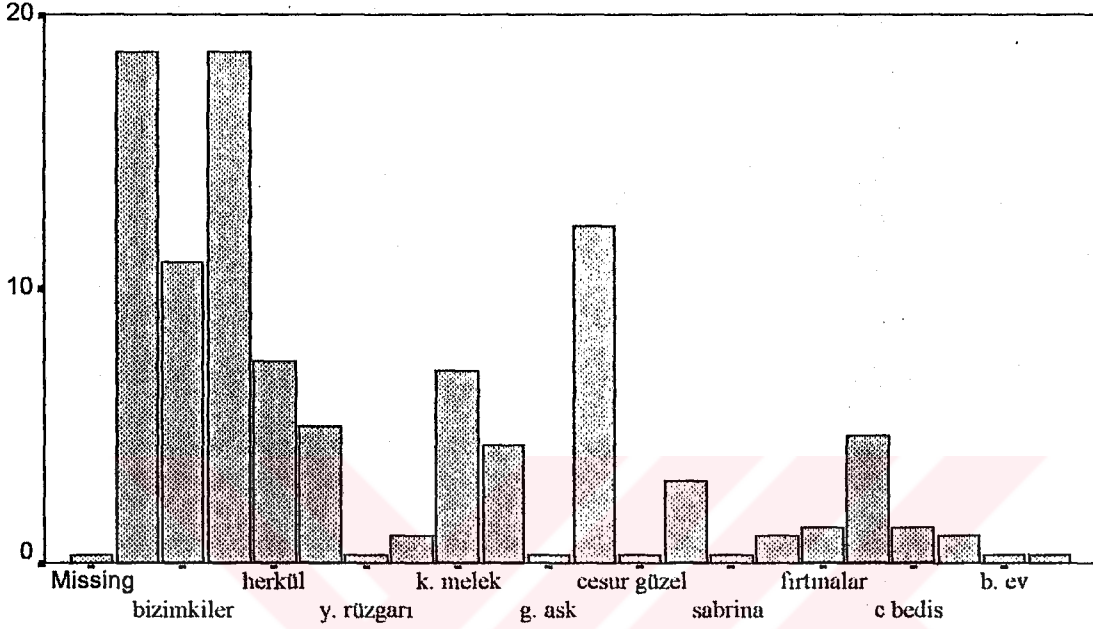
Çocukların %19.3'ü Olacak O Kadar, %9.2'si Görevimiz Tehlike, %7.5'i İbo Show, %6.4'ü Hülya Avşar Show'u seyrediyor.

Tablo 20: Çocukların dizi filmleri seyretme durumu? -Tercih 1-

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Mahallenin Muh.	1,00	56	18,7
Bizimkiler	2,00	33	11,0
Zeyna	3,00	56	18,7
Herkül	4,00	22	7,3
Çiçek Taksi	5,00	15	5,0
Yalan Rüzgarı	6,00	1	,3
Şaban ile Şirin	7,00	3	1,0
Kara Melek	8,00	21	7,0
Ferhunde Han.	9,00	13	4,3
Gizli Aşk	10,00	1	,3
Power Rang.	11,00	37	12,3
Cesur Güzel	12,00	1	,3
Alf	13,00	9	3,0
Sabrina	14,00	1	,3
Bizim Bile	15,00	3	1,0
Fırtınalar	17,00	4	1,3
Küçük İbo	20,00	14	4,7
Çılgın Bediş	21,00	4	1,3

Süper Baba	22,00	3	1,0
Bizim Ev	23,00	1	,3
Acı Günler	27,00	1	,3
		1	,3
		-----	-----
Toplam		300	100

Geçerli Değ. 299 Bilinmeyen Değ. 1

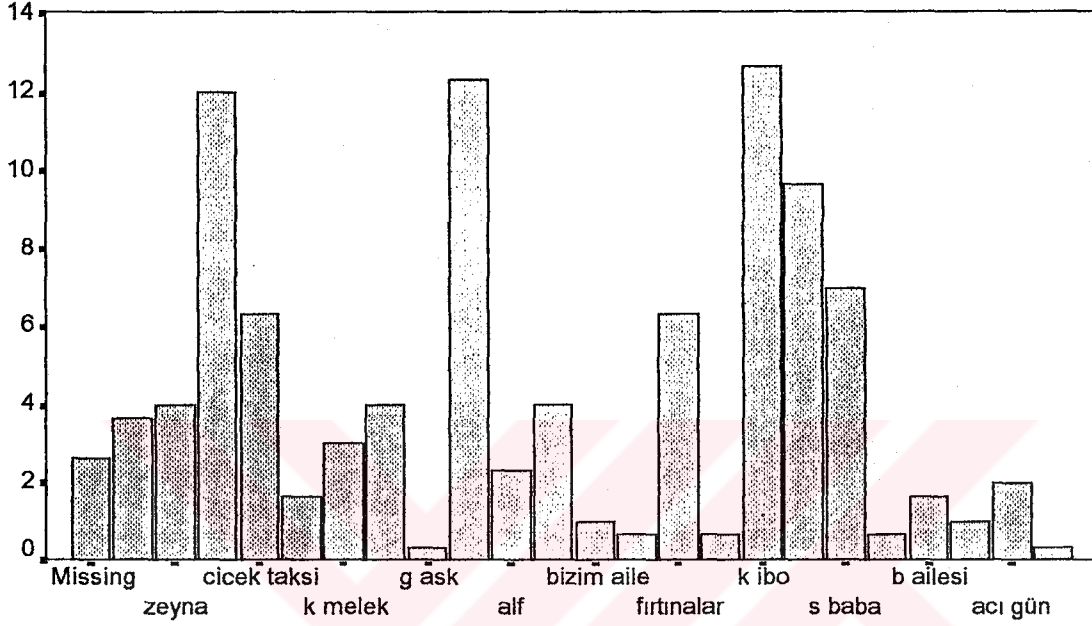
Grafik 20: Çocukların dizi filmleri seyretme durumu? -Tercih 2-

Tablo 21: Çocukların dizi filmleri seyretme durumu? -Tercih 2-

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Bizimkiler	2,00	11	3,7
Zeyna	3,00	12	4,0
Herkül	4,00	36	12,0
Çiçek Taksi	5,00	19	6,3
Şaban ile Şirin	7,00	5	1,7
Kara Melek	8,00	9	3,0
Ferhunde Han.	9,00	12	4,0
Gizli Aşk	10,00	1	,3
Power Rang.	11,00	37	12,3
Alf	13,00	7	2,3
Sabrina	14,00	12	4,0
Bizim aile	15,00	3	1,0
Celeste	16,00	2	,7
Fırtınalar	17,00	19	6,3
Hayat Ağacı	18,00	2	,7
Küçük İbo	20,00	38	12,7
Çılgın Bediş	21,00	29	9,7
Süper Baba	22,00	21	7,0
Bizim ev	23,00	2	,7
Baskül Ailesi	24,00	5	1,7

Süper Yıldız	26,00	3	1,0
Acı Günler	27,00	6	2,0
Gurbetciler	30,00	1	,3
		8	2,7
Toplam		300	100,0

Geçerli Değ. 292 Bilinmeyen Değ. 8

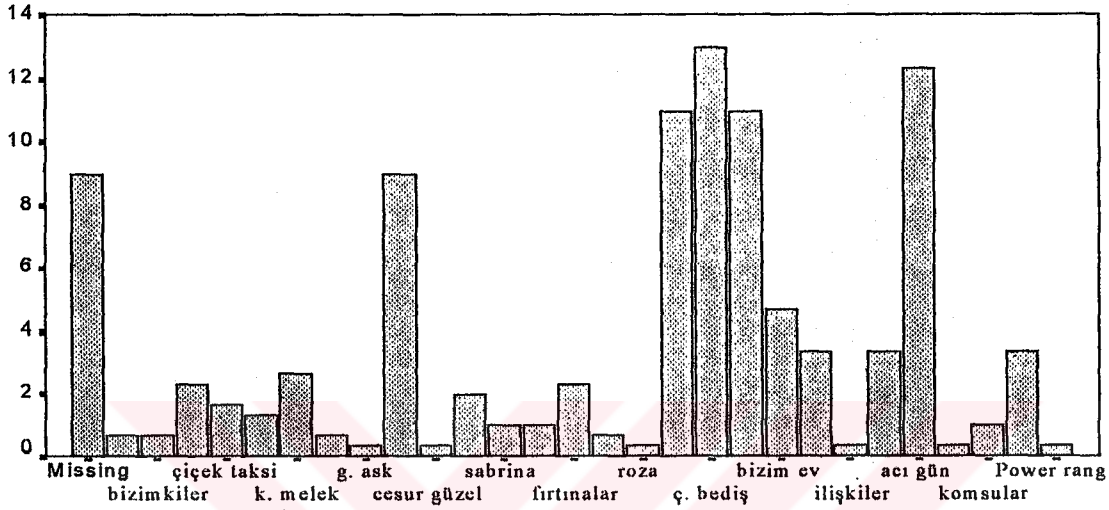

Grafik 21: Çocukların dizi filmleri seyretme durumu? -Tercih 2-

Tablo 22: Çocukların dizi filmleri seyretme durumu? -Tercih 3-

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Mahallenin Muh	1,00	2	,7
Bizimkiler	2,00	2	,7
Herkül	4,00	7	2,3
Çiçek Taksi	5,00	5	1,7
Şaban ile Şirin	7,00	4	1,3
Kara Melek	8,00	8	2,7
Ferhunde Han.	9,00	2	,7
Gizli Aşk	10,00	1	,3
Power Rang.	11,00	27	9,0
Cesur Güzel	12,00	2	,6
Alf	13,00	6	2,0
Sabrina	14,00	3	1,0
Bizim Aile	15,00	3	1,0
Fırtınalar	17,00	7	2,3
Hayat Ağacı	18,00	2	,7
Roza	19,00	1	,3
Küçük İbo	20,00	33	11,0
Çılgın Bediş	21,00	39	13,0
Süper Baba	22,00	33	11,0
Bizim Ev	23,00	14	4,7

Baskül Ailesi	24,00	10	3,3
İlişkiler	25,00	1	,3
Süper Yıldız	26,00	10	3,3
Acı Günler	27,00	37	12,3
Vahşi Kalpler	28,00	1	,3
Komşular	29,00	3	1,0
Gurbetciler	30,00	10	3,3
		27	9,0
	Toplam	300	100,0
Geçerli Değ.	273	Bilinmeyen Değ.	27

Grafik 22: Çocukların dizi filmleri seyretme durumu? -Tercih 3-

Ortalama:

Power Rangers: 11.7

Zeyna: 11.4

Herkül: 7.4

Çocukların %11.7'si Power Rangers'i, %11.4'ü Zeyna'yu, %7.4'ü Herkül'ü seyrettiğini belirtti.

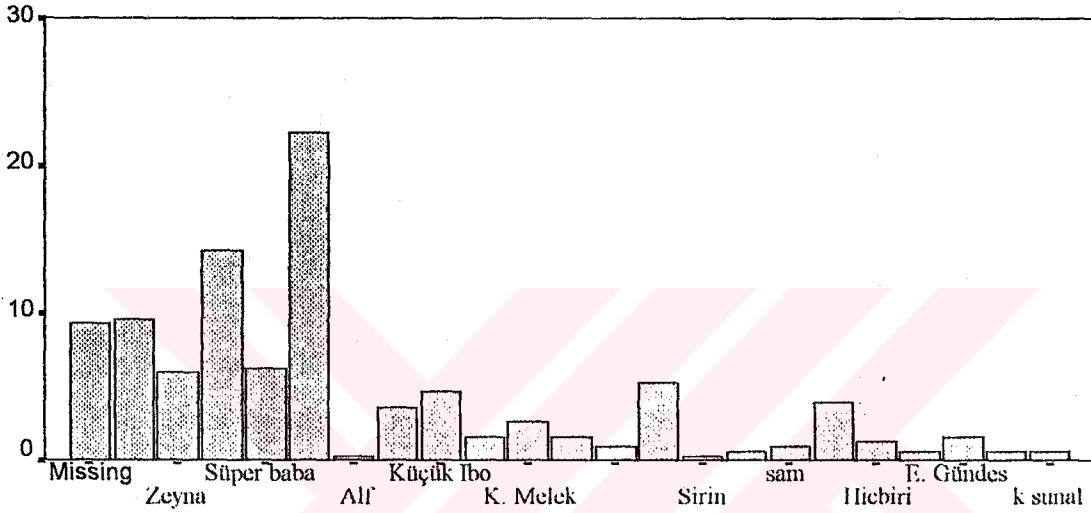
Tablo 23: Çocuklar televizyondaki dizi kahramanlardan kimin yerinde olmak istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Çılgın Bediş	1,00	29	9,7
Zeyna	2,00	18	6,0
Herkül	3,00	43	14,3
Süper Baba	4,00	19	6,3
Power Rangers	5,00	67	22,3
Alf	7,00	1	,3
Sabrina	8,00	11	3,7
Küçük İbo	9,00	14	4,7
Hülya Avşar	10,00	5	1,7
Kara Melek	11,00	8	2,7
Mahhalenin Muh.	12,00	5	1,7
Alf	13,00	3	1,0
Hiçbiri	14,00	20	6,6
Şirin	15,00	1	,3
Mükremin	16,00	2	,7

Sam	17,00	3	1,0
Onur	18,00	12	4,0
Nermin	20,00	2	,7
Ebru Gündes	21,00	5	1,7
Baskül Ailesi	22,00	2	,7
Kemal Sunal	23,00	2	,7
		28	9,3

Toplam 300 100,

Geçerli Değ. 272 Bilinmeyen Değ. 28

Grafik 23: Çocuklar televizyondaki dizi kahramanlardan kimin yerinde olmak istiyor?

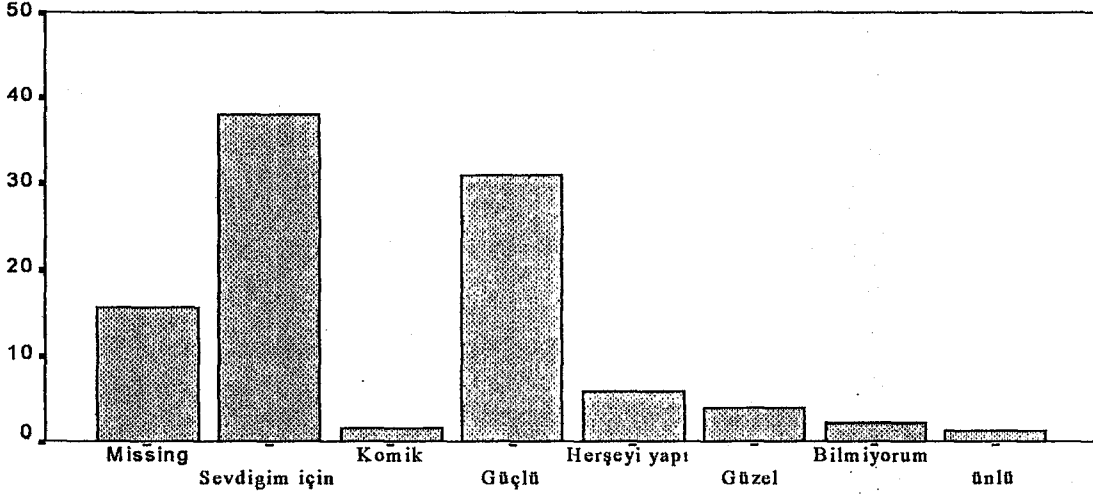
Çocukların %22.3'ü Power Ranger'ın, %14.3'ü Herkül'ün, 9.7'si Çılgın Bediş'in yerinde olmak istiyor.

Tablo 24: Çocuklar belirttikleri dizi kahramanın yerinde niçin olmak istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Sevdigim için	1,00	114	38,0
Komik	2,00	5	1,7
Güçlü	3,00	93	31,0
Herşeyi yap.	4,00	18	6,0
Güzel	5,00	12	4,0
Bilmiyorum	6,00	7	2,3
Ünlü	7,00	4	1,3
		47	15,7
	Toplam	300	100,0

Geçerli Değ. 253

Bilinmeyen Değ. 47

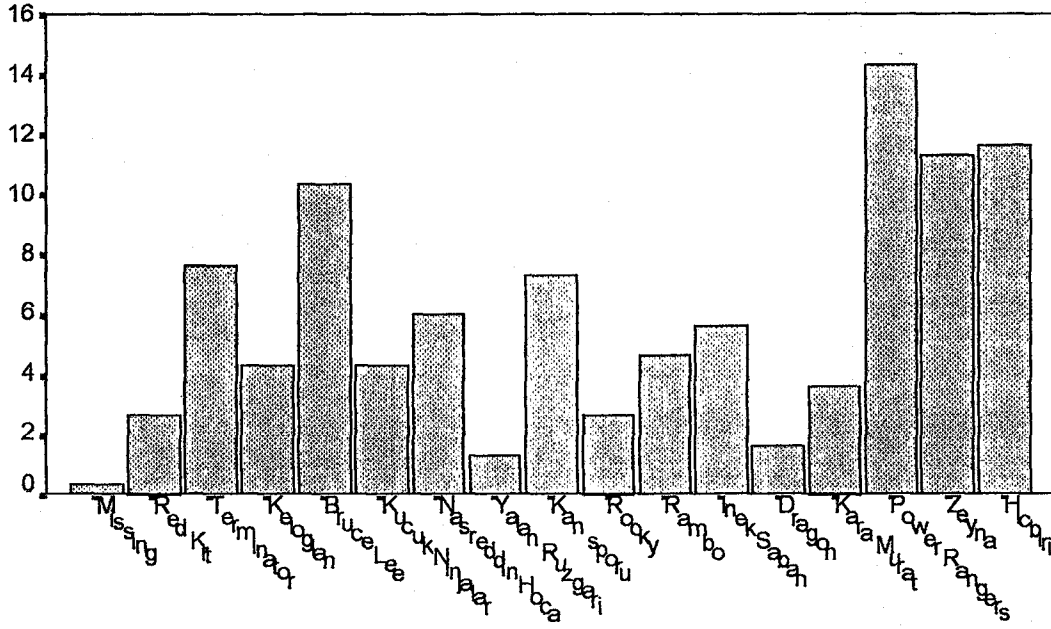

Grafik 24: Çocuklar belirttikleri dizi kahramanının yerinde niçin olmak istiyor?

Çocuklar belirttikleri kahramanın yerinde olma nedeni olarak %38 oranında sevdiğim için, %31 oranında güçlü olmak için cevabını verdiler.

Tablo 25: Çocuklar hangi filmleri seyretmek istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Red Kit	1,00	8	2,7
Terminator	2,00	23	7,7
Keloglan	3,00	13	4,3
Bruce Lee	4,00	31	10,3
Küçük Ninjalar	5,00	13	4,3
Nasreddin Hoca	6,00	18	6,0
Yalan Rüzgarı	7,00	4	1,3
Kan Spor	8,00	22	7,3
Rocky	9,00	8	2,7
Rambo	10,00	14	4,7
İnek Şaban	11,00	17	5,7
Dragon	12,00	5	1,7
Kara Murat	13,00	11	3,7
Power Rangers	14,00	43	14,3
Zeyna	15,00	34	11,3
Hiçbiri	16,00	35	11,7
	,	1	,3
	Toplam	300	100,0
Geçerli Değ.	299	Bilinmeyen Değ.	1

Grafik 25: Çocuklar hangi filmleri seyretmek istiyor?

Çocuklar televizyonda yayınlanan filmlerden %14.3 oranında Power Ranger'sı, %11.3 oranında Zeyna'yı, %10.3 oranında Bruce Lee'yi seyretmek istediğini bildirdi.

Tablo 26: Televizyonda çocukların dikkatini çeken görüntüler

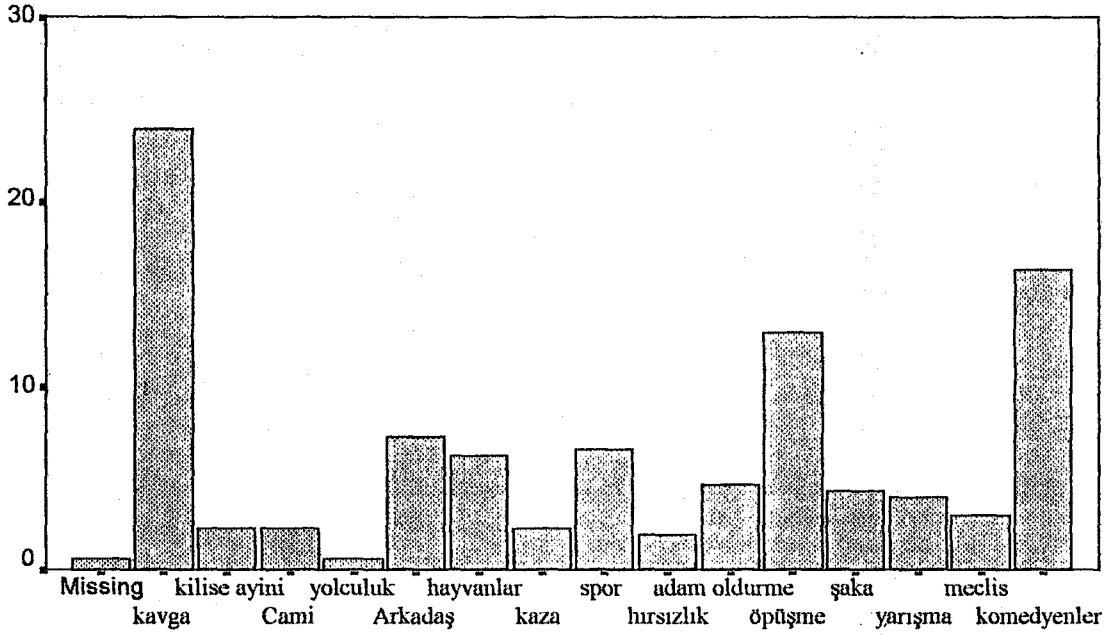
Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Kavga	1,00	72	24,0
Kilise ayini	2,00	7	2,3
Cami	3,00	7	2,3
Yolculuk	4,00	2	,7
Arkadaş	5,00	22	7,3
Hayvanlar	6,00	19	6,3
Kaza	7,00	7	2,3
Spor	8,00	20	6,7
Hırsızlık	9,00	6	2,0
Adam Öldürme	10,00	14	4,7
Öpüşme	11,00	39	13,0
Şaka	12,00	13	4,3
Yarışma	13,00	12	4,0
Meclis	14,00	9	3,0
Komedyenler	15,00	49	16,3
		2	,7
	Toplam	300	100,0

Geçerli Değ.

298

Bilinmeyen Değ.

2

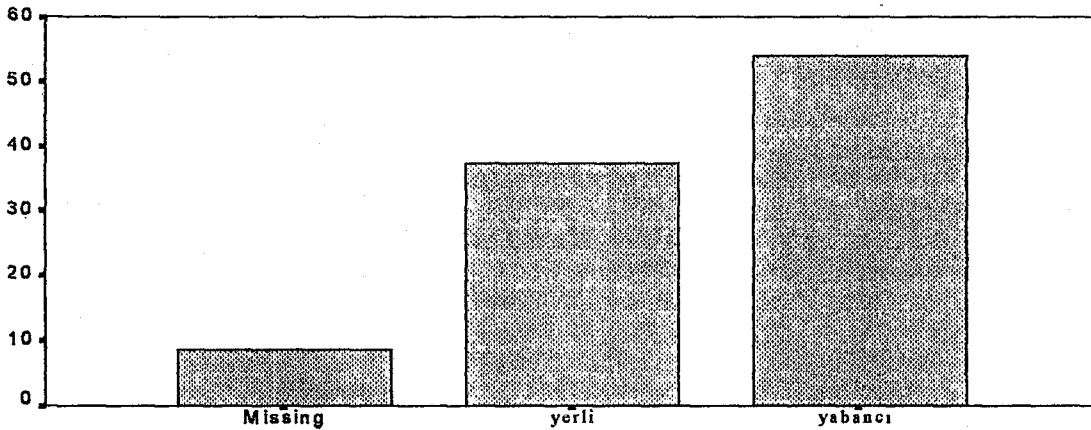

Grafik 26: Televizyonda çocukların dikkatini çeken görüntüler
Çocukların %24'ünün kavga, %16.3'nün komedyenler, %13'nün öpüşme sahneleri dikkatini çekiyor.

Tablo 27: Çocukların yabancı film seyretme durumu:

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Yerli	1,00	112	37,3
Yabancı	2,00	162	54,0
	,	26	8,7
Toplam		300	100,0

Geçerli Değ. 274 Bilinmeyen Değ. 26

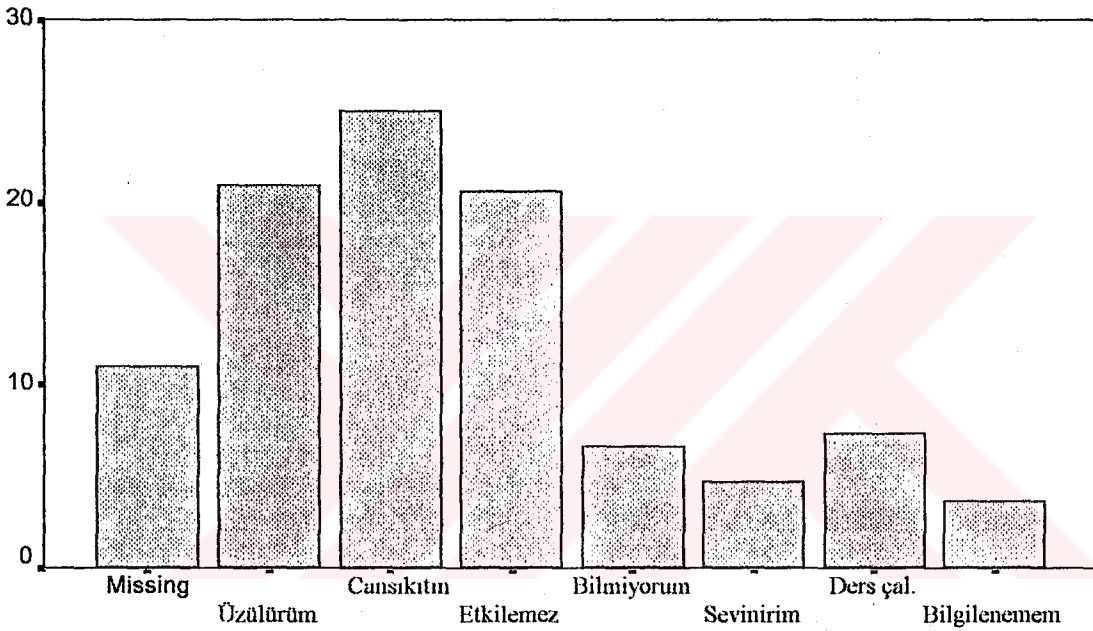

Grafik 27: Çocukların yabancı film seyretme durumu:
Çocukların %54'ü yabancı, %37.3'ü yerli film seyrettiğini bildirdi.

Tablo 28: Televizyon olmadığında çocukların durumu?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Üzülürüm	1,00	63	21,0
Canım sıkılır	2,00	75	25,0
Etkilemez	3,00	62	20,7
Bilmiyorum	4,00	20	6,7
Sevinirim	5,00	14	4,7
Ders çalışırım	6,00	22	7,3
Bilgilenemem	7,00	11	3,7
		33	11,0
Toplam		300	100,0

Geçerli Değ. 267 Bilinmeyen Değ. 33

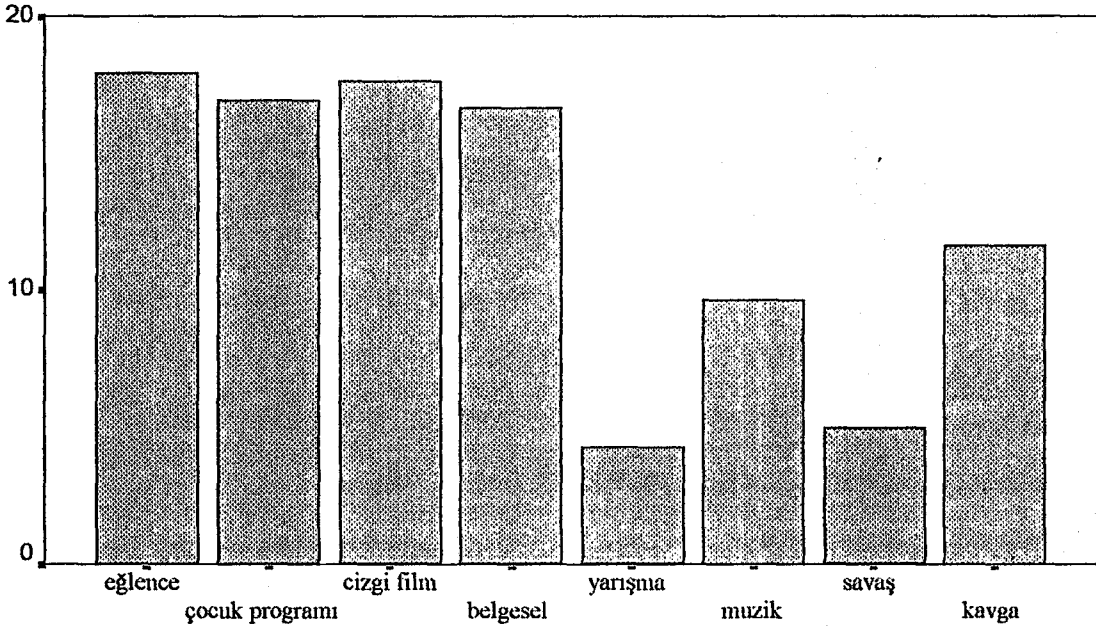
Grafik 28: Televizyon olmadığında çocukların durumu?

Televizyonun olmaması sizi nasıl etkiler sorusuna, çocukların %25'i canım sıkılır, %21'i üzülürüm, %20.7'si ise etkilemez cevabını verdi.

Tablo 29: Çocuklar televizyonda ne tür programlar yayınlanmasını istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Eğlence	1,00	54	18,0
Çocuk programı	2,00	51	17,0
Çizgi film	3,00	53	17,7
Belgesel	4,00	50	16,7
Yarışma	5,00	13	4,3
Müzik	6,00	29	9,7
Savaş	7,00	15	5,0
Kavga	8,00	35	11,7
Toplam		300	100

Geçerli Değ. 300 Bilinmeyen Değ. 0

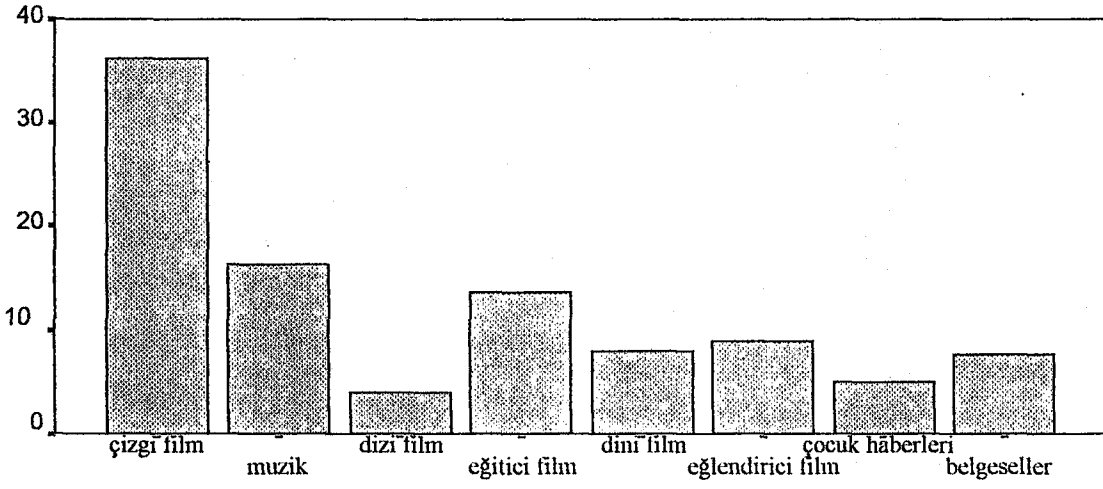

Grafik 29: Çocuklar televizyonda ne tür programlar yayınlanmasını istiyor?

Çocuklardan televizyonda %18'si eğlence, %17.7'si çizgi film, %17'si çocuk programları yayınlanmasını istiyor.

Tablo 30: Çocukları televizyonda ne tür çocuk programları yayınlanmasını istiyor?

Değerler	Değerler	Frekans	Yüzde
Çizgi film	1,00	109	36,3
Müzik	2,00	49	16,3
Dizi film	3,00	12	4,0
Eğitici film	4,00	41	13,7
Dini film	5,00	24	8,0
Eğlendirici film	6,00	27	9,0
Çocuk haberleri	7,00	15	5,0
Belgeseller	8,00	23	7,7
Toplam		300	100,0
Geçerli Değ.	300	Bilinmeyen Değ.	0

Grafik 30: Çocukları televizyonda ne tür çocuk programları yayınlanmasını istiyor?

Çocukların televizyondaki çocuk programlarından daha çok %36.3'ü çizgi film, %16.3'ü müzik yayınlanmasını istiyor.

-EK II-

ANKET SORULARI

1- Okulu:

2- Sınıfı:

3- Cinsiyeti: ☐ Kız ☐ Erkek

4- Niçin televizyon seyrediyorsunuz?

☐ Eğlenmek ☐ Can sıkıntısı ☐ Yalnızlığımı gidermek

☐ Bilgilenmek ☐ Zamanımı değerlendirmek

5- Günde ortalama kaç saat televizyon seyrediyorsunuz?

6- Akşamları saat kaç kadar televizyon seyrediyorsunuz?

☐ 8'e kadar ☐ 9'a kadar ☐ 10'a kadar ☐ 11'e kadar ☐ 12'ye kadar

7- Ençok hangi saatlerde televizyon seyrediyorsunuz?

☐ Sabah saatlerinde ☐ Öğleden sonra

☐ Akşam saatlerinde ☐ Saat 20'den sonra

8-Televizyonda yayınlanan dini programları seyrediyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Bazen

9- Televizyonda hangi dini programları seyrediyorsunuz?

10- Dini programları niçin seyrediyorsunuz?

11- Televizyonda dinle ilgili sorularınıza cevap bulabiliyor musunuz?

☐ Evet ☐ Hayır ☐ Bazen

12- Televizyonda dini duygulara zarar veren hangi görüntüler dikkatinizi çekiyor?

☐ Küfürlü sözler ☐ Öpüşme ☐ Adam öldürme

☐ Hırsızlık ☐ Açık saçık ☐ Başka.....

13- Aşağıdaki çizgi filmlerden en çok sevdiğiniz ilk üçünü işaretleyiniz.

☐ Red Kid

☐ Casper

☐ Tom ve Jarry

☐ Maske

☐ Temel Reis

☐ Şeker Kız Candy

☐ Jetgiller

- ☐ Heidi
- ☐ Keloğlan
- ☐ Pembe Panter
- ☐ He Man
- ☐ Süperman
- ☐ Ninja Kaplumbağalar
- ☐ Skupy Doo
- ☐ Mickey Fare
- ☐ Taş Devri
- ☐ Robocop
- ☐ Vikingler
- ☐ Şirinler
- ☐ She-Ra
- ☐ Örümcek Adam
- ☐ Uçan Ejderler
- ☐ Polyanna

14- Televizyonda seyrettiğiniz çizgi film kahramanlarından en çok kimin yerinde olmak istersiniz?

15- Niçin yukarıda belirttiğiniz çizgi film kahramanının yerinde olmak istiyorsunuz?

16- Aşağıdaki eğlence programlarından en çok seyrettiğiniz 3 tanesini işaretleyiniz.
(1 veya 2 tane de işaretleye bilirsiniz)

- ☐ Huysuz Virjin Show
- ☐ Hülya Avşar Show
- ☐ Görevimiz Tehlike
- ☐ Adam Olacak Çocuk
- ☐ İbo Show
- ☐ Olacak O Kadar
- ☐ Altına Hucum
- ☐ Bando
- ☐ Sabah Şekerleri
- ☐ Reyting Hamdi

- ☐ Yasemince
- ☐ Bir Demet Tiyatro
- ☐ Tele-Vole
- ☐ Akın Akın Kompela
- ☐ Şahane Pazar

17- Aşağıdaki dizi filmlerden en çok seyrettiğiniz 3 tanesini işaretleyiniz.
(1 veya 2 tane de işaretleyebilirsiniz)

- ☐ Mahallenin Muhtarları
- ☐ Bizimkiler
- ☐ Zeyna
- ☐ Herkül
- ☐ Çiçek Taksi
- ☐ Yalan Rüzgarı
- ☐ Şaban ile Şirin
- ☐ Kara Melek
- ☐ Ferhunde Hanımlar
- ☐ Gizli Aşk
- ☐ Power Rangers
- ☐ Cesur ve Güzel
- ☐ Alf
- ☐ Sabrina
- ☐ Bizim Aile
- ☐ Celeste
- ☐ Fırtınalar
- ☐ Hayat Ağacı
- ☐ Rosa
- ☐ Küçük İbo
- ☐ Çılgın Bediş
- ☐ Süper Baba
- ☐ Bizim Ev
- ☐ Baskül Ailesi

- ☐ İlişkiler
- ☐ Süper Yıldız
- ☐ Acı Günler
- ☐ Vahşi Kalpler
- ☐ Komşular
- ☐ Gurbetçiler

18- Televizyonda seyrettiğiniz dizi film kahramanlarından en çok hangisinin yerinde olmak istersiniz?

19- Niçin yukarıda belirttiğiniz dizi film kahramanının yerinde olmak istiyorsunuz?

20- Aşağıdaki filmlerden seyretmeyi tercih ettiğiniz 1 tanesini işaretleyiniz.

- ☐ Red Kid
- ☐ Terminatör
- ☐ Keloğlan
- ☐ Bruje Lee
- ☐ Küçük Ninjalar
- ☐ Nasrettin Hoca
- ☐ Yalan Rüzgarı
- ☐ Kan Sporı
- ☐ Rocky
- ☐ İlk Kan-Rambo
- ☐ İnek Şaban
- ☐ Dragon
- ☐ Kara Murat
- ☐ Power Rangers
- ☐ Zeyna
- ☐ Hiçbiri

- Diğer :

21- Televizyon filmlerinde en çok aşağıdaki görüntülerden hangisi dikkatinizi çekiyor?

- ☐ Kavgı
- ☐ Kilise Ayini
- ☐ Cami Görüntüsü

- ☐ Yolculuk
- ☐ Arkadaş olma
- ☐ Hayvanları sevmek
- ☐ Kaza
- ☐ Spor
- ☐ Hırsızlık
- ☐ Adam öldürme
- ☐ Öpüşme
- ☐ Şaka
- ☐ Yarışma
- ☐ Meclis
- ☐ Komedyenler

Diğer :

22- Televizyonda en çok Türk filmi mi yoksa yabancı film mi seyrederirsiniz?

23- Televizyonun olmaması sizi nasıl etkiler?

24- Bir Televizyon yöneticisi olsaydınız, ne tür programlar yayınlardınız?

- ☐ Eğlence
- ☐ Çocuk Programları
- ☐ Çizgi Film
- ☐ Belgesel
- ☐ Yarışma
- ☐ Müzik
- ☐ Savaş
- ☐ Kavg

25- Televizyonda çocuk programlarından daha çok yayınlanmasını istediğiniz programlar hangileridir?

- ☐ Çizgi Filmler
- ☐ Müzik
- ☐ Dizi Filmler
- ☐ Eğitici Bilgiler
- ☐ Dini Bilgiler
- ☐ Eğlendirici Filmler
- ☐ Çocuk Haberleri
- ☐ Belgeseller

- Diğer :

Kaynakça:

Aziz Aysel, Toplumsallaşma ve Kitleleş İletişim, A.Ü. BYYO Yayınları:2, Ankara, 1984.

Aziz, Aysel, *Radyo ve Televizyon İle Eğitim*, A.Ü. Eğ. Fak. Yay., Ankara, 1982

Avcı Nabi, *Enformatik Cehalet*, Rehber Yayınları, Ankara 1990.

Çakmaklı Kemal, *Aile Çocuk ve Televizyon*, Seha Neşriyat, İstanbul, 1997.

Esslin Martin, *TV Beyaz Camın Arkası*, Pınar Yayınları, Çev: Murat Çiftkaya, İstanbul, 1991.

Emery, F. E. "Psychological Effects of The Western Film: A Study in Television Viewing" Univercity of Melbourne, Melbourne, 1957.

Furu T., *Function of Television For Children And Adults*, Tokyo, 1962, Sopia University

Gunter j., *Television And Family*, John Libbey, Londra, 19987.

Hızal, Alişan, *Televizyonun Çocuklar ve Ergenler Üzerine Etkisi*, A.Ü. Eğitim Fak. Dergisi, Ankara, 1977.

Halloran J., *The Effects of Television*, Panther, Londra, 1970.

Morley D., *Family Television*, Comedia, Londra, 1986.

Mihandaust Nasrin, *Televizyonda Yer Alan Şiddet Programlarının Çocuklar Ve Gençlere Etkisi*,

Bil. Uz. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1989. Danışmanı: Prof. Dr. Oya Tokgöz.

Maccoby, Elenor, "Television, Its Impact on School Children", *Public Opinion Quarterly*, 15 Fall, 1952.

Mortimer Jeffrey, *Televizyondaki Şiddet Çocukları Nasıl Etkiliyor?* The Education Digest, Aralık, 1994, Çev: Aylin Çevik

İnce Metin, *Çizgi Filmlerin 6-18 Yaş Grubu Bireylerin Yaşantısındaki Yeri*, Master, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1991. Danışman: Doç. Dr. Taciser Onuk.

Oskay Ünsal, *Toplumsal Gelişimde Radyo ve Televizyon*, A.Ü. SBF Yayınları, Ankara 1970.

- Oskay Ünsal**, *Kitle İletişimin Kültürel İşlevi*, SBF Yayınları, Ankara 1982.
- Piaget Jean**, *Play, Dreams And Imitation in Childhood*, Fransızca'dan İngilizce'ye çeviri: C.Gattegno,
F. M. Hodgson, W.W. Norton and Company Inc. New York.
- Piaget Jean**, Barbel Inhelder, *The Psychology of The Child*, Fransızca'dan İngilizce'ye çeviri: Helen Weaver, Basic Books Inc. New York, 1969.
- Piaget Jean**, *Çocukta Dil ve Düşünce*, Çeviri: Sabri Esat Siyavuşgil, Devlet Basımevi, İstanbul, 1938
- Piaget Jean**, *The Origin of Intelligence in the Child*, Fransızca'dan çeviri: Margeret Cook. Routledge, Kegan Poul Ltd. İngiltere, 1953.
- Piaget Jean**, *Science of Edication and the Pschology of the Child*, Fransızcadan çeviri: Derek Coldman, Orion Press, New York, 1970.
- Postman Neil**, *Çocukluğun Yokoluşu*, Çev: Kemal İnal, İmge Yayınları, Ankara, 1995.
- Postman Neil**, *Televizyon Öldüren Eğlence*, Çev: Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1994.
- Rogge Jan Uwe**, *Televizyon Video Delileri*, Çev: Leman Çalışkan, Afa Yayınları, İstanbul, 1989.
- Rigel Nurdoğan**, *Haber Çocuk ve Şiddet*, Der Yayınları, İstanbul, 1995.
- Sözen Edibe**, *Medyatik Hafıza*, Timaş Yayınları, İstanbul, 1997.
- Selçuk Mualla**, *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler*, Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1991.
- Siegel, Alberta**, *"The Influence of Violence in the Mass Media Upon Children Role Expectations"*, Washinton DC, 1958.
- T. G. Mark**, *Şiddet*, Yeni Yüzyıl Yayınları, İstanbul, 1996.
- Radyo ve Televizyonda Çocuk Programları Kamuoyu Araştırması*, TRT Yayınları, Ankara, 1988.
- Türkiye'de Televizyon ve Aile*, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Ankara, 1995.
- Tayfur Gıyasettin**, *Televizyonun Çocuklar Üzerine Etkisi*, Bil. Uz. Marmara Üniversitesi, Sosyal

Tokgöz, Oya, *Türkiye'de Kitle Haberleşme Araçları ve Çocuklar*, A.Ü. B.Y.Y.O. Yıllığı, Ankara, 1977.

Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1989. Danışman: Prof. Dr. Ünsal Oskay.

TRT Çocuk Yayınları Semineri, Program ve Planlama Dairesi Başkanlığı, Ankara, 1979.

Yavuz Kerim, *Çocuk ve Din*, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.

